

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

LGBTİ+'LARIN YAŞLILIK VE YAŞLANMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Rıza YILMAZ

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Gonca POLAT**

**ANKARA
2022**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LGBTİ+'LARIN YAŞLILIK VE YAŞLANMAYA İLİŞKİN
TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ

Rıza YILMAZ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Gonca POLAT

ANKARA
2022

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “LGBTİ+’ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir ve hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Rıza YILMAZ

Tarih: 31.05.2022

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

Rıza Yılmaz tarafından hazırlanan

“LGBTİ+’ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 01.07.2022

Prof. Dr. Sema BUZ

Hacettepe Üniversitesi

Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖZDEMİR OCAKLI

Ankara Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Gonca POLAT

Ankara Üniversitesi

Danışman

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
Çizelgeler	viii

1. GİRİŞ	1
1.1. Yaşlanma, Yaşlılık ve LGBTİ+'lar	3
1.1.1. Tarihsel Süreçte Yaşlılık	5
1.1.2. Gerontoloji	7
1.1.3. Yaşlanma Türleri	7
1.1.4. Yaşlılık Dönemi Genel Özellikleri	9
1.1.4.1. Yaşlılık Döneminde Biyolojik Özellikler	9
1.1.4.2. Yaşlılık Döneminde Psikolojik Özellikler	11
1.1.4.3. Yaşlılık Döneminde Sosyal Özellikler	11
1.1.5. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sorunlar	12
1.1.5.1. Yaşlılıkta Karşılaşılan Biyolojik Sorunlar	13
1.1.5.2. Yaşlılıkta Karşılaşılan Psikolojik Sorunlar	15
1.1.5.3. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sosyal Sorunlar	16
1.1.5.4. Yaşlılık, Yaşlı Ayrımcılığı ve LGBTİ+Fobi	17
1.2. Kuramsal Çerçeve	18
1.2.1. Yaşam Seyri Perspektifi	18
1.2.2. Sosyal Yeniden İnşa Sendromu Teorisi	19
1.2.3. Queer Teori	20
1.3. Yaşlılık, LGBTİ+'lar ve Sosyal Hizmet	22
1.3.1. LGBTİ+'larla Sosyal Hizmet	23
1.3.2. Yaşlılarla Sosyal Hizmet	26
1.3.3. Yaşlı LGBTİ+'larla Sosyal Hizmet	28
1.4. Araştırmanın Problemi	31
1.5. Araştırmanın Amacı	32
1.6. Araştırmanın Önemi	33
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	33
1.8. Araştırmanın Özgünlüğünün Belirlenmesi	34

2. GEREÇ VE YÖNTEM	38
2.1. Araştırmanın Modeli	38
2.2. Evren ve Örneklem	38
2.3. Veri Toplama Araçları	40
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	40
2.3.2. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği	41
2.4. Veri Toplama Süreci	42
2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	42

3. BULGULAR	45
3.1. Katılımcıları Tanıtıcı Bilgiler	45
3.2. Katılımcıların Tanıtıcı Bilgileri ile Sosyal Özellikleri Arasındaki Duruma İlişkin Bulgular	56
3.3. Katılımcıların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarına Dair Bulgular	68
3.4. Katılımcıların Özellikleri ile Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması	69
4. TARTIŞMA	115
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	144
ÖZET	154
SUMMARY	155
KAYNAKLAR	156
EKLER	163
EK-1. LGBTİ+ Kavramlar Sözlüğü	163
EK-2. Aydınlatılmış Onam Formu	174
EK-3. Kişisel Bilgi Formu	176
EK-4. Yaşlanmaya ve Yaşlılığa Yönelik Tutum Ölçeği (YYTÖ)	180
EK-5. Ölçek Kullanım İzni	182
EK-6. Etik Kurul İzni	183

ÖNSÖZ

Gelecek, herkese çizilmiş çerçeveler ve güvenli alanlar sunmuyor...

Bu çalışma, LGBTİ+'lar için kimi zaman karanlık olan geleceklerine bir ışık yakmanın yollarını ararken çıktı ortaya. Geleceğe dair umutsuzluk bazen hepimizi sarsa da birlikte güçlü olduğumuzu ve beraber yaşlandığımızı hatırlatmak istedim aslında.

Öncelikle bu konuda çalışmaya karar vermemi sağlayan ve tezimi yazmaya başladıktan sonra bir parçası da olduğum 17 Mayıs Derneğine ve 40+ Lubunya İnisiyatifine teşekkür ederim.

Araştırmam süresince bilgi ve deneyimleri ile yolumu aydınlatan, çalışmamın bitebilmesinde büyük katkıları olan danışmanım ve hocam Doç. Dr. Gonca POLAT'a teşekkürlerimi ve minnetimi sunarım. Ayrıca lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana kattıkları için Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümündeki tüm hocalarıma ve sundukları öneriler ile tezimin son şeklini almasına yardımcı olan Prof. Dr. Sema BUZ ve Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖZDEMİR OCAKLI'ya teşekkür ederim.

Araştırmama destek olmaya gönüllü olan, bu süreçte beni yalnız bırakmayan ve güçlendiren tüm lubunyalara sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Geçtiğim bu uzun ve yorucu yolda desteklerini her zaman yanımda hissettiğim Eylül ÖZKAYNAK AYDIN'a, Burak BİLEN'e, Ayşe Nur TURGUT'a, Zerrin AKHAN'a, Gizem PAYALI'ya, Yunus KARA'ya, Ali Alp ODABAŞ'a, Alp KEMALOĞLU'na; bu çalışma sırasında kısacık ya da uzunca hayatımda bulunan herkese; kimi zaman ihmal ettiğim atanmış ve seçilmiş ailelerime ne kadar teşekkür etsem azdır. Son olarak, tez yazma sürecimde miyavlarıyla bana eşlik eden, her ihtiyacım olduğunda yanımda olan Koti ve Şanti'ye sevgilerimle.

SİMGELER VE KISALTMALAR

çev.	Çeviren
LGBTİ+	Lezbiyen, Gey, Biseksüel+, Trans+, İnterseks ve Artı
MWU	Mann-Whitney U
Max	Maksimum
Min	Minimum
N	Örnekleme alınan kişi sayısı
p	İstatistiksel olarak anlamlılık durumu
SPSS	Statistical Package for Social Scienses
ss	Standart sapma
Post-Hoc	Grupların birbiriyle karşılaştırma sonuçları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YYTÖ	Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği
$\bar{x}$	Aritmetik ortalama
X^2	Ki-Kare Testi Anlamlılık Değeri

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. YYTÖ İçin Güvenilirlik Değerleri	43
Çizelge 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Kimliği Dağılımı	46
Çizelge 3.2. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerinin Gruplandırılmış Dağılımı	46
Çizelge 3.3. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerinin Dağılımı	47
Çizelge 3.4. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerinin Gruplandırılmış Dağılımı	48
Çizelge 3.5. Katılımcıların Cinsiyet Karakteristiklerinin Dağılımı	49
Çizelge 3.6. Katılımcıların Demografik Özellikleri	49
Çizelge 3.7. Katılımcıların Çevrelerinde Kimlere LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olduğuna Dair Bilgiler	51
Çizelge 3.8. Katılımcıların Sosyal Çevrelerindeki Gruplarından Kaçına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olduğuna İlişkin Bilgiler	52
Çizelge 3.9. Katılımcıların Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıkları	52
Çizelge 3.10. Katılımcıların Atanmış Ailelerinin, Yakın Arkadaşlarının ve Partnerlerinin Onları Tanıma Durumları	53
Çizelge 3.11. Katılımcıların Yaşlılıkla İlişkili Deneyimleri	54
Çizelge 3.12. Katılımcıların LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Maruz Bırakıldığı Ayrımcılık Sıklığı	55
Çizelge 3.13. Katılımcıların LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Maruz Bırakıldıkları Şiddet Türleri	55
Çizelge 3.14. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Mezuniyet Durumlarının Karşılaştırılması	56
Çizelge 3.15. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Maddi Durumlarının Karşılaştırılması	57
Çizelge 3.16. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması	58
Çizelge 3.17. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	59
Çizelge 3.18. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Ayrımcılığa Uğrama Sıklıklarının Karşılaştırılması	60
Çizelge 3.19. Katılımcıların Yaşlarına Göre Çalışma Durumlarının Karşılaştırılması	61
Çizelge 3.20. Katılımcıların Yaşlarına Göre Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıklarının Karşılaştırılması	62
Çizelge 3.21. Katılımcıların Yaşlarına Göre 50 Yaş Üstü Bir LGBTİ+ İle Tanışıklık Durumlarının Karşılaştırılması	63

Çizelge 3.22. Katılımcıların Yaşlarına Göre Evcil Bir Hayvanla Yaşama Durumlarının Karşılaştırılması	64
Çizelge 3.23. Katılımcıların Mezuniyet Durumlarına Göre Maddi Durumlarının Karşılaştırılması	65
Çizelge 3.24. Katılımcıların Maddi Durumlarına Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması	66
Çizelge 3.25. Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması	67
Çizelge 3.26. Katılımcıların YYTÖ'den Aldıkları Puanlar	68
Çizelge 3.27. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	70
Çizelge 3.28. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	72
Çizelge 3.29. Katılımcıların Cinsiyet Karakteristiklerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	74
Çizelge 3.30. Katılımcıların Yaşlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	75
Çizelge 3.31. Katılımcıların Mezuniyet Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	77
Çizelge 3.32. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	78
Çizelge 3.33. Katılımcıların Maddi Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	79
Çizelge 3.34. Katılımcıların Çoğunlukla Yaşadıkları Yere Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	80
Çizelge 3.35. Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	81
Çizelge 3.36. Katılımcıların Evcil Hayvanla Yaşama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	83
Çizelge 3.37. Katılımcıların Annelerine LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	84
Çizelge 3.38. Katılımcıların Babalarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	85
Çizelge 3.39. Katılımcıların Kardeşlerine LGBTİ+ Kimlikleriyle Kardeşlerine Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	86
Çizelge 3.40. Katılımcıların Yakın Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	87
Çizelge 3.41. Katılımcıların Diğer Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	88

Çizelge 3.42. Katılımcıların İş Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	89
Çizelge 3.43. Katılımcıların Kimseye LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olmama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	90
Çizelge 3.44. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	91
Çizelge 3.45. Katılımcıların Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	93
Çizelge 3.46. Katılımcıların Atanmış Ailelerinin Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	94
Çizelge 3.47. Katılımcıların Yakın Arkadaşlarının Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	97
Çizelge 3.48. Katılımcıların Partnerlerinin Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	99
Çizelge 3.49. Katılımcıların Bir Yaşlıyla Yaşama Sürelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	100
Çizelge 3.50. Katılımcıların Huzurevine Gitme Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	101
Çizelge 3.51. Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	102
Çizelge 3.52. Katılımcıların 50 Yaş Üstü Bir LGBTİ+ ile Tanışıklık Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	104
Çizelge 3.53. Katılımcıların Maruz Bırakıldığı Ayrımcılığın Sıklığına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	106
Çizelge 3.54. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Fiziksel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	108
Çizelge 3.55. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Sözel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	109
Çizelge 3.56. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Psikolojik Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	110
Çizelge 3.57. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Cinsel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	111
Çizelge 3.58. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Ekonomik Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	112
Çizelge 3.59. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Hiçbir Şiddete Maruz Bırakılmama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları	113

1. GİRİŞ

Yaşlanan toplumlarla beraber, yaşlılık alanında çalışılmasına duyulan ihtiyaç da günden güne artmaktadır. Nasıl tek bir yaşlanma sürecinden bahsedilemezse, bütün yaşlıların da aynı ihtiyaca sahip olduğundan bahsedilememektedir. Tüm yaşlılar çeşitlenen kimlikleriyle çeşitli konularda desteklere ihtiyaç duymaktadır. Kültür, din, engellilik çeşitliliğinde olduğu gibi sahip olunan cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet özelliği de yaşlanma sürecini birçok açıdan etkilemektedir. Özellikle engelli olmak, içinde bulunulan toplumda daha az yoğunlukta bir kültür veya dine sahip olmak, kadın olmak, LGBTİ+ olmak gibi etkenler; yaşlanma sürecini olumsuz etkileyen durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeplerle, bahsedilen kimlikler ile yaşlanmakta olan kişilerin iyilik halini korumak ve sağlıklı bir yaşlanma süreci geçirmelerini sağlamak için özellikle ihtiyaç duydukları konuların belirlenip bu noktalarda dönüşümlerin sağlanması önem kazanmaktadır.

LGBTİ+ şemsiye kavramı; cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan, cinsiyet kimliği doğumunda atanan cinsiyeti ile uyumlu olmayan veya interseks deneyimi olan kişileri kapsamaktadır. Lezbiyen, gey, biseksüel+, trans+, interseks ve artı kimlikleri içine alan bu kavram; cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya cinsiyet özellikleri konusunda toplumlar tarafından kabul edilen normların dışında kalan ve bu nedenle bazı benzer deneyimleri olan kişiler için bir çatı sunmaktadır. Çalışma boyunca kullanılmakta olan atanmış aile kavramı kişilere genellikle doğduklarında biyolojik bağ yoluyla atanmış olan ailelerini; seçilmiş aile kavramı ise kişilerin hayat deneyimleri içinde kendilerinin seçerek edindikleri aileleri işaret etmektedir. Daha detaylı bilgi için eklerde yer alan LGBTİ+ Kavramlar Sözlüğü incelenebilir (Bkz. EK-1).

Türkiye’de LGBTİ+’ların maruz bırakıldıkları damgalanma ve ayrımcılık her geçen gün artmakta ve bu durum LGBTİ+’ları birçok açıdan sürekli haklarını savunan ve destek arayan bir konuma getirmektedir. LGBTİ+’ların istihdam, eğitim, sağlık, gelir yoksulluğu, barınma, aile, yaşlılık ve toplumsal hayata katılım gibi çeşitli sosyal politika alanlarında çoklu ayrımcılıklarla karşılaştıkları raporlanmaktadır (Yılmaz ve Göçmen, 2015). Kişilerin sahip oldukları kimlikleri gizleme ihtiyacı duymadan yaşamaları, onların kendilerini gerçekleştirebilme yolunda önemli bir adımdır. Değişen toplumsal yapılar ve aktivizm yollarıyla, LGBTİ+ konusunun görünürlüğü artmıştır (Erdoğan ve Köten, 2014). Bunun sonucunda da açık kimliğiyle yaşayan LGBTİ+ sayısı artarken buna paralel açık kimliğiyle yaşayan ya da yaşayacak yaşlı LGBTİ+ sayısında da artış yaşanmaktadır. Türkiye’de LGBTİ+’ların örgütlenme süreci, 90’lı yıllarda çoğunluğu üniversite öğrencisi olan 20’li yaşlardaki aktivistlerle başlamıştır. 25 yılı geçen bu hareketin ilk aktivistleri 50’li yaşlara gelmiş ve yaşlılık alanı da LGBTİ+’lar için önemli bir konuya dönüşmüştür (Öz, 2020). Buna karşın LGBTİ+ bir yaşlı olmak sıklıkla yok sayılan hatta LGBTİ+’ların dahi öngöremediği bir konumdur. Bu sebeple bu konunun gündemleştirilip LGBTİ+’ların yaşlılıklarının tahmin edilemez halinin önüne geçebilmek adına çalışmalar sürdürmek önem kazanmaktadır.

LGBTİ+’ların yaşlılık ve yaşlanmalarına ilişkin tutumlarını anlamak ve bu tutumlarını nelerin etkilediğini görmek, LGBTİ+’ların geleceği için büyük öneme sahiptir. Çünkü ortaya çıkan sonuçların sebebini görebilmek, çözüme giden yolu başlatmaktadır. Ancak bu sebepler anlaşılabilir çözümler için adımlar atılabilecektir. Bu araştırma da tam olarak böyle bir yerden; LGBTİ+’ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını anlamayı, bunun hangi faktörlerden etkilenebildiğini görmeyi ve bu sebep-sonuç bağlamında olumlu değişim için nelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır.

Yürütülmüş olan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yaşlılık ve LGBTİ+ konularına yönelik kavramsal ve kuramsal çerçeve sunulmuştur.

İkinci bölümde yürütülen araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde araştırma kapsamında toplanan veriler analiz edilerek bulgular sunulmuştur. Dördüncü bölümde bu bulgular ile başka araştırmalardaki bulgular karşılaştırılarak tartışılmıştır. Beşinci bölümde ise araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar açıklanarak bunlara yönelik öneriler sunulmuştur.

1.1. Yaşlanma, Yaşlılık ve LGBTİ+'lar

Değişen biyopsikososyal özellikler bağlamında insan yaşamı farklı dönemlere ayrılmaktadır. Doğumla başlayan bu dönemler ölüme kadar sürmektedir. Yaşlılık ise insan yaşamındaki bu dönemlerden biridir. Kesin olarak ayrılamayan bu dönemler kişiseldir ve her insan için farklılaşabilmektedir (Ceylan, 2015, s:25). Buna rağmen bu dönemlerde birçok insanın yaşam pratiklerine göre belirli ortak özellikler bulunmaktadır. Bu ortak özellikler bağlamında yaşlılık dönemi kabaca 65 yaş ve üzerindeki kişilerin içinde bulundukları dönem olarak tanımlanabilmektedir. Yaşlılık alanında çalışanlar bu yaşlılık dönemlerini de parçalara ayırarak; 65-74 yaş aralığını genç yaşlılık, 75-84 yaş aralığını orta yaşlılık ve 85 yaş sonrasını ileri yaşlılık ya da ihtiyarlık dönemi olarak tanımlamaktadırlar (Beğer ve Yavuzer, 2012). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise doğduklarında beklenen ortalama yaşam süresini geçen kişileri yaşlı olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama, yaşlılığın sürekli değişen yapısının ve net bir şekilde somutlaştırılmasının zorluğunu göstermektedir.

Bir büyüme ve gelişme süreci olan yaşlanma ise biyolojik, kronolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal boyutları olan; doğumla başlayıp ölüme kadar devam eden bir yaşam deneyimidir. Canlı organizmalarının moleküllerinden başlayıp sistem düzeylerine kadar her kısmında zamanın akışıyla ortaya çıkan ve geri döndürülmesi mümkün olmayan yapısal ve fonksiyonel değişimlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Yaşlanma sürecinde, ölümlle sonuçlanacak şekilde canlılık

aktivitelerinde sürekli bir değişim vardır. Yaşlanmanın getirdiğı bu değişiklikler yıllar hatta on yıllar içinde yavaş bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Arpacı, 2016).

Bu tanımlamalar ışığında insan ömründeki dönemler çocukluk, ergenlik, yetişkinlik gibi varış noktaları olarak düşünüldüğünde, yaşıllık da insan ömründeki bir varış noktasıdır. Yaşlanma ise bu varış noktalarına ulaşmada geçirilen yolculuğun tümüdür.

Bütün bir toplumun günden güne yaşlanmasına paralel olarak, LGBTİ+’lar da günden güne yaşlanmaktadır. Yaşlı bir LGBTİ+ olmak ise hem LGBTİ+’lara yönelen ayrımcılıkla hem de yaş temelli ayrımcılıkla baş etme gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu ayrımcılık kişilere, LGBTİ+ olmayan kişiler tarafından uygulanabileceğı gibi LGBTİ+’lar arasında da yaş temelli ayrımcılıklar yaşanabilmektedir. Bunlardan kaçınmak için kişiler LGBTİ+ kimliklerini gizleme yoluna başvurabilmekte ve bunun sonucunda hem yalnız hissedebilmekte hem de kendilerine özgü ve doğru hizmet almaları mümkün olamayabilmektedir. Özellikle artan sağlık ihtiyaçlarının sonucunda kişiler, sağlık hizmeti sunan kişiler tarafından ayrımcılığa uğrama korkusuyla kimliklerini gizleyebildikleri gibi bu ayrımcılık korkusuyla sağlık hizmetlerine erişmekten kaçınabilmektedirler. Bunlar sonucundaysa yaşlı LGBTİ+’lar çok daha yalnız kalarak sosyal izolasyon yaşayabilmekte ve çözüm sunabilecek ruh sağlığı çalışanlarından da bu sebeplerle destek talebi istemeyebilmektedirler. Yaşlı bir LGBTİ+ olmak ayrıca ömür boyunca kronikleşmiş bir stresle mücadele etmiş olmayı ve bunun etkilerini yaşıllıkta da taşımayı beraberinde getirmektedir. LGBTİ+’ların hayatları boyunca çalışma yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar da bu dönemde emeklilik ve sosyal güvence konularında sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir. Yasal olarak tanınmama ve partnerleriyle sıklıkla resmi bir bağ kuramamalarıysa sosyal güvence, miras hakkı, adalete erişim gibi konularda sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir. Sosyal politikaların heteronormatif bir yapıda olmasından dolayı da yaşlı LGBTİ+’ların sıklıkla sosyal içermeye dair sorun yaşadıkları görülmektedir (17 Mayıs Derneğı, 2021, s:54-58).

1.1.1. Tarihsel Süreçte Yaşlılık

Yazı kullanılmaya yaklaşık 5500 yıl öncesinde başlanmış ve toplumların yaşam biçimleri hakkındaki eserler de bu dönemden sonra ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu eserlerin birçoğunda yaşlılığa dair bilgilere rastlanılmamaktadır. Ancak bazı eserlerde birkaç cümle ya da paragrafla yaşlılıktan bahsedilmektedir. Doğrudan yaşlıları konu alan yazılar ancak 19. yüzyılda ortaya çıkmaya başlamıştır. Yaşlılara bu kadar az değinilmesinin sebebi güç yaşam koşulları nedeniyle kişilerin daha hızlı yıpranması ve toplumsal katkılarının kısıtlanması veya yaşlı nüfustaki azlık olarak gösterilmektedir. Ulaşılabilen bilgilerde ise farklı topluluklarda yaşlılara yönelik farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. İnsan enerjisinin ve gücünün önemli olduğu ilkel topluluklarda gücü azalan yaşlıların topluma uyum sağlamasının zorluğu dikkat çekmektedir. Bunun sonucunda ise bazı toplulukların yaşlılarını öldürdüğü ya da göç sırasında ölüme terk ettiği bilinmektedir. Buna karşın bazı avcı toplayıcı topluluklarda ava gidemeyen yaşlılara çocukların bakımı ve eğitimleriyle ilgilenmek gibi sorumluluklar verilmiştir. Bazı ilkel toplumlarda ise yaşlılığa farklı spiritüel anlamlar yüklenmiş ve çok az insana iletilen kutsal sırların taşıyıcıları olarak görülmüşlerdir. Bu sebeple o toplumlardaki yaşlılara büyük saygı duyulmuş ve o yaşlılar önemli ayrıcalıklardan yararlanmışlardır. Bununla birlikte din ve büyü'nün önemli olduğu bazı topluluklarda, gücü ellerine daha kolay alabilen yaşlılar topluma hâkim olmuşlar ve bir gerontokrasi örneği gerçekleştirmişlerdir (Arpacı, 2016).

Dini yapıların toplum yapısı ve yaşam şekillerine etkisi yıllar içinde artmış ve getirdikleri öğretiler de toplum kuralları halini almıştır. Yaşlılar birçok din içinde saygı duyulması ve ilgilenilmesi gereken kişiler olarak yer almaktadır. Aile de toplum düzeninin sürdürülmesinde sahip olduğu rol nedeniyle dinlerde büyük öneme sahip ve kutsal bir yapı olarak sunulmaktadır. Bu kutsal yapı içinde yaşlılar, ailenin sorumluluğunda bakımının yürütülmesi ve saygı duyulması gereken kişilerdir. Uzun yıllar devam eden bu süreç; sanayileşmeyle beraber ailelerin küçülmesi, bireyselleşme

ve şehirleşme gibi etkenlerle değişime uğramıştır. Bu dönemle birlikte elindeki toprak nedeniyle bir gücü olan yaşlılar, bu güçlerini yavaş yavaş yitirmişlerdir. Bilgi ve tecrübelerinin yerini gelişen teknoloji almaya başlamıştır. İnsanlar mesleklerini ebeveynlerinden değil eğitim kurumlarından öğrenmeye başlamışlardır (Ünal, 2019).

Değişen toplum yapısıyla paralel bir şekilde gelişen teknoloji ve tıp sayesinde, yaşlılar düşünsel ve bedensel yetilerini eskiye kıyasla daha uzun süre korumaktadırlar. Ayrıca yine bu paralellikle yükselen sosyal devlet anlayışıyla sigorta sistemleri kurulmuş ve insanların emekli olduktan sonraki dönemleri farklı yollarla güvence altına alınmıştır. Bu yollardan biri olan huzurevleri yaygınlaşmış ve hak temelli yaklaşımlar sayesinde birçok kişi için daha ulaşılabilir hale gelmişlerdir (Şeker ve Kurt, 2018).

Bu tarihsel geçmişin içindeki LGBTİ+'ların varlığının sıklıkla görmezden gelindiği dikkat çekmektedir. Hitit, Sümer ve Eski Mısır Uygarlıklarına ait ilk yazılı metinlerde bile LGBTİ+'lara dair kısımlara rastlanmaktadır. Buna karşın günümüzde LGBTİ+'lar "gençlik" ve "popülerlik" gibi atıflarla yok sayılmaya çalışılmaktadır. Özellikle gençlik ve LGBTİ+'lar vurgusu, yaşlı LGBTİ+'ları toptan yoksayan bir durum yaratmaktadır. Bu ise günümüzde kutsal kabul edilen aile ve bunun kutsallığının çevresine inşa edilmiş refah sistemlerini, LGBTİ+'ları dışarıda bırakacak şekilde inşa etmeye bir zemin yaratmıştır. LGBTİ+'ların bu sistemlerin dışında kalması ve huzurevlerinin dahi kendilerini kapsamaması; yaşlı LGBTİ+'ların LGBTİ+ olmayan kişilerden çok daha çeşitli zorluklar ve ayrımcılıklarla yaşamlarını geçirmek zorunda kaldıklarının bir göstergesidir.

1.1.2. Gerontoloji

Yunanca ‘geros’ yani yaşlı adam ve ‘logos’ yani bilim sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan gerontoloji, yaşlanmayı ve yaşlılığı inceleyen bilim dalıdır. İlk kez 1903 yılında kullanılan bu kavram, 1930’lardan sonra üniversitelerde kendine yer bulmuştur (Yazıcı, 2014, s:21). İnterdisipliner bir alan olan gerontoloji, birçok bilim dalında çalışılmaktadır. Yaşlılık dönemi sağlık sorunları ve tedavisiyle ilgilenen geriatri ya da toplumsal boyutta yaşlılıkla ilgilenen gerontososyoloji bu çalışma alanlarına örnek olarak verilebilir (Alptekin, 2011). Yaşlılık ve yaşlanma bu çalışma alanlarından da anlaşılacağı üzere tek boyuta indirilemeyecek kadar geniş bir konudur.

Eleştirel gerontoloji ise yaşlılığın sosyal açıdan kurgulanan bir süreç ve deneyim olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşım, kurgulanan yaşlılığın bazı yaşlılar için güç ve kontrole, diğerleri içinse güçsüzlük ve bağımlılığa yol açan süreçler yarattığını ifade etmektedir (Phillipson, 2014, s:69). Yaşlı LGBTİ+’lar açısından bakıldığında ise toplum tarafından kurgulanan ve oynanan yaşamın içinde kendilerine rol bulamayan ve dışarıda bırakılan LGBTİ+’ların; yaşlandıklarında da benzer kurgular içinde güçten uzakta, kontrol edilmek istenen bir rolde oldukları söylenebilmektedir.

1.1.3. Yaşlanma Türleri

Yaşlanma süreci genellikle kronolojik olarak tanımlanmaktadır. Fakat böyle bir tek boyut yerine yaşlanmayı birçok boyuttan ele almak gerekmektedir. Çünkü yaşlanma süreci herkes için aynı ilerlememekte ve kalıtım, çevresel koşullar, yaşanan hastalıklar, hissedilen duygular, tıbbi gelişmeler gibi faktörlerden etkilenmektedir. Örneğin yaşlı LGBTİ+ alanındaki aktivistler, bu çeşitli yaşlanma türlerinde LGBTİ+’ların yaşadıkları zorluklara vurgu yaparak; LGBTİ+’ların kırklı yaşlarda

yaşlılık belirtileri göstermeye başladıklarını ve LGBTİ+ olmayanlara göre daha erken yaşlandıklarını vurgulamaktadırlar (17 Mayıs Derneği, 2021).

Biyolojik Yaşlanma: Zamana bağlı olarak bedenin temel işlevlerini gerçekleştirme kapasitesini kaybettiği, canlılığını yitirdiği ve kaçınılmaz bir şekilde ölüme ilerlediği sürece biyolojik yaşlanma denmektedir (Öksüzokyar ve ark., 2016). İnsanlarda biyolojik yaşlanma döllenme ile başlar ve zaman içinde hızlanarak sürer. Orta yaşın sonlarına doğru ise saçlarda ağarma, deride kırışma, kas gücünde zayıflama, yavaş hareket etme ve duylarda zayıflama gibi belirtiler gösterir. Yaşlanma değişikliklerinin bir kısmı olan biyolojik yaşlanma belirtileri genellikle diğer yaşlanma türlerinden daha belirgindir ve daha erken gözlenmeye başlanır (Arpacı, 2005).

Psikolojik Yaşlanma: Kronolojik olarak ilerleyen yaşla birlikte insanların öğrenme, algılama, problem çözme, uyum sağlama gibi becerilerinde değişiklikler görülür. Özellikle emeklilik gibi belirli yaşam olayları sonrasında yetersizlik duygusuyla birlikte gelecek endişesi artabilmektedir (Arpacı, 2005). Geçen zamanla birlikte kişilerin zihinsel ve duyuşsal yapılarında meydana gelen değişimlere psikolojik yaşlanma denmektedir.

Sosyolojik Yaşlanma: Toplum tarafından farklı özelliklere sahip kişilere farklı rol ve sorumluluklar verilmektedir. Bunların sonucunda doğan normlarla ise toplumsal yapı biçimlenmektedir. Bu yapı içinde şekillenen sosyal ilişkiler bu normlardan etkilenecek oluşmakta ve kişilerin içinde bulunacakları grupları seçmesinde rol oynamaktadır. Bu içinde bulunulan gruplardan ise sosyal ilişki ağları oluşmaktadır (Arpacı, 2005). Bu ağlar içindeki sosyal yapı hem toplumsal yapıdan etkilenmekte hem de bu yapının kendisini meydana getirmektedir. Kişilerin yaşı da içinde bulunacakları sosyal grupları ve sahip olacakları rolleri etkilemektedir. Kronolojik çizgi üzerinde bu toplumsal rollerin değişimi sürecine sosyolojik yaşlanma denmektedir.

Toplumsal Yaşlanma: Belirlenmiş bir yaş çizgisini geçmiş ve yaşlı olarak kabul edilen kişilerin, içinde yaşadıkları toplumda sahip oldukları oranın değişimine toplumsal yaşlanma denmektedir. Toplumların yaşlanması süreci, toplumdaki yaşlı nüfusun artmasıyla olmaktadır. Bu nüfusun artışı ise toplumsal yapı ve yaşam koşulları hakkında birçok bilgi sunmaktadır (Arpacı, 2005).

1.1.4. Yaşlılık Dönemi Genel Özellikleri

İnsan ömrünün son önemli bölümü olan yaşlılık veya bir başka tabirle geç yetişkinlik dönemi, birbirinden çok farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Orta yaştan ayrılıp yaşlılığa geçilen dönem çizgisi genellikle 65 yaş olarak çizilse de bu yaşın, yaşlılığın başlamasında bir etkisi ya da özel bir durumu yoktur. Genel varsayımlar ve ortalamalarla böyle bir kabul ortaya çıkmasına rağmen yaşlılık dönemini anlamak için biyopsikososyal olarak değişen özellikleri ayrı ayrı incelemek gerekecektir. Her değişimin herkes için farklı etkileri olduğu gibi yaşlıların da farklı kimlikleri nedeniyle çok çeşitli oldukları ve bu değişikliklerden farklı şekillerde etkilenecekleri unutulmamalıdır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015). Bununla birlikte farklı kültürlerde farklı anlamlar yüklenen yaşlılık, büyük oranda toplum tarafından inşa edildiği için her zaman farklı anlamları da içinde barındırır (İçli, 2016, s:41).

1.1.4.1. Yaşlılık Döneminde Biyolojik Özellikler

İnsan bedeni, sürekli bir değişimin içindedir. Bu değişim süreci döllenmeyle başlar ve ölüme kadar devam eder. Sabitlikten böylesi uzak insan bedeninde, her

yaşam dönemi beraberinde farklı özellikler getirir ve hücrelerden sistemlere; vücudun her yapısı bu dönemlerle yeni özellikler kazanır. Yaşlılık dönemi de fiziksel birçok özelliğiyle ortaya çıkar ve yaşamsal fonksiyonlarda birçok değişikliğe sebep olur.

Yaşlılık döneminin biyolojik özellikleri denildiğinde akla ilk olarak görünüşteki özellikler gelmektedir. Bunun sebebi fiziksel görünümdeki değişiklikler olmasından dolayı dışarıdan bakıldığında da kolaylıkla ayırt edilebilir olmalarıdır. Görünüşteki bu değişikliklerden ilki, yaşlanmayla beraber cildin yağ tabakasındaki elastik maddenin azalmasından kaynaklanan kırışıklıklardır. Diğer görünüş özellikleri ise omuzların düşmesi, çeviklik ve hareket hızının azalması, el ve bacakların sabitliğinin azalması, saçların incilmesi, varisli damarların çoğalması ve hareket etmede zorlanmaların artması şeklinde sıralanabilir. Bir başka önemli değişiklik ise duylarda meydana gelmektedir. Duyuların keskinliği, genellikle yaşlanma süreci içinde azalmaktadır. Dokunma, görme, duyma, koklama ve bununla birlikte tatma duyları yaşlılık döneminde zayıflamaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015).

Yaşlılık dönemindeki değişim, belirtildiği gibi hücrelerden sistemlere kadar olmaktadır. Özellikle boşaltım sistemi, kalp-damar sistemi, sinir sistemi, kas ve iskelet sistemi, endokrin sistemi ve üreme sisteminde yaşlılıkla beraber değişiklikler meydana gelmektedir (Arpacı, 2005).

Yaşlılık döneminin biyolojik özellikleri, çoğunlukla hastalıklara sebep olan olumsuz durumlarla da paraleldir. Bu yüzden yaşlılık döneminin biyolojik özellikleri ve yarattığı sorunlar ilerleyen bölümlerde açıklanacaktır.

1.1.4.2. Yaşlılık Döneminde Psikolojik Özellikler

Yaşlılık dönemi, kişileri birçok boyutta etkilediği gibi psikolojik boyutta da etkilemektedir. Bu dönemde eskiye olan özlemin artması ve genç nesillerle aradaki mesafenin açılması gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Eskiye duyduğu özlemle eski alışkanlıklarını sürdürmeye çalışan yaşlı, yeni nesli kabul etmeyerek sürekli eleştirme eğilimine girebilmektedir. Bu durum yaşlıyı daha içine kapanık bir konumda, daha benmerkezci davranmaya götürebilir. Ayrıca bu dönemde artan hastalıklar, yakınların vefat etmesi, eve kapanıp kalma gibi durumlar da yaşlıları psikolojik anlamda olumsuz etkileyebilmektedir. Azalan uyarıcılarla birlikte algılama ve yaratıcı yetenekler azalabilmekte, düşünme hızı yavaşlayıp dikkat dağınıklığı artabilmektedir. Bu dönem emeklilikle beraber başladıysa, yaşlı kaybettiği statüsünden dolayı değersiz ve işe yaramaz hissedebilmektedir. Yaşlının bu dönemde aktif olmasını sağlayacak faaliyetlerde bulunması hem onu hayatın içinde tutacak hem de dış uyarılara açık olmasına yardımcı olacaktır (Yerli, 2017).

1.1.4.3. Yaşlılık Döneminde Sosyal Özellikler

Sosyal yapı içinde yaşlılara, farklı dönem ve topluluklarda farklı yaklaşımlarda bulunulmuştur. Kimi topluluklar yaşlılarını kutsallaştırırken kimileri ölüme terk etmiştir. Günümüzde bu ölüme terk etme yaklaşımı barbarca görünmektedir. Fakat yaşlanan kişinin toplumda bir yer edinmemesi, toplumsal yaşamdan uzakta tutulması da dolaylı yoldan ölüme terk etmedir. Bu bilinçle yaklaşıldığında yaşlılara yönelik toplumsal tutumlar yıllar içinde değişmiş olsa da bazı tutumlar sadece şekil değiştirmiştir. Örneğin fiziksel çekiciliğin yüceltildiği günümüz toplumlarında, gençlik ve güzellik norm olarak düşünülerek yaşlı ve o toplumun güzellik anlayışına uymayan kişilerin toplum içinde yer edinmeleri zorlaşmaktadır. Bununla birlikte

yaşlıların esnek olmayan, değişime kapalı olduğu varsayımı da onları değişen toplumsal yapı içinde dışarıda bırakabilmektedir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015).

Toplum içinde kişiler, sosyal statülerine bağlı bir şekilde sosyal roller üstlenirler. Bu roller sayesinde bir kimlik edinip bu kimliğin sunduğu çerçevede sosyal ilişkilerini kurar ve yaşamlarını şekillendirirler. Yaşlılık döneminde değişen sosyal statülerle ise roller de değişmektedir. Bu değişim içinde rol kayıpları ve rol kazanımları yaşanır. Örneğin çalışan rolü kaybedilerek emekli rolü ya da eş rolü kaybedilerek dul rolü kazanılabilir. Bu değişim sürecinde yaşlıların rollerine uyum sağlayabilmeleri sosyal yaşama aktif bir şekilde katılmalarına yardımcı olur. Yaşlıların sosyoekonomik durumları, sosyal kişilikleri, içerisinde yaşadıkları toplumun yapısı gibi değişkenler bu uyum sürecine olumlu ya da olumsuz etkilerde bulunur (İçli, 2016, s:57).

1.1.5. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sorunlar

Yaşamsal döngü içinde değişen tüm evreler yeni özellikleri ve bazen bunlarla birlikte sorunları da beraberinde getirmektedir. Çocukluktan ergenliğe ya da ergenlikten yetişkinliğe geçilirken ortaya çıkan sorunlar gibi, yetişkinlikten yaşlılığa geçilirken de belirli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar sağlıkla ilgili olan biyolojik sorunlar olabileceği gibi zihinsel ve duygusal değişimlerle baş etmede yaşanan psikolojik sorunlar da olabilir. Bu sorunlar sadece yaşlı üzerinden ilerlemez ve toplumsal yapıdan kaynaklanan sosyal sorunlarla da karşılaşmaktadır. Bu farklı sorun boyutlarını birbirlerinden ayrı açıklamak ne kadar mümkün olsa da esasında bu boyutlar birbirleriyle iç içe geçmiş ya da birbirlerini besleyen bir konumda durmaktadırlar. Örneğin bir sağlık sorunu kişiyi hem psikolojik olarak yıpratırken hem de sosyal boyutta sorunlarla karşılaşmasına sebep olabilmektedir.

1.1.5.1. Yaşlılıkta Karşılaşılan Biyolojik Sorunlar

Yaşlılık döneminde karşılaşılan biyolojik sorunların başında, duyu organlarındaki değişimler sonucu yaşam kalitesinin düşmesi gelmektedir. Duyuların keskinliği, genellikle yaşlanma süreci içinde azalır. Örneğin yaşlanmayla beraber gelen kuruluk, kırısklık ve cildin sertleşmesi sonucu dokunma duyusu azalır. Bununla beraber bedensel fonksiyonların otomatik düzenlenmesi yavaşlar ve yaşlı insanların sıcaklık değişimlerine uyumu düşer. Bunun sonucunda fazla soğuk ve sıcak yaşlılar için daha katlanılmaz bir hal alabilir. Aynı soğuklukta önceki yıllara göre daha çok üşüme ya da aynı sıcaklıkta önceki yıllara göre daha az etkin çalışma gibi sonuçlarla karşılaşılabilir. İşitme duyusu da zaman içinde gerileyebilmekte ve yaşlıların iletişimlerini olumsuz etkileyerek onları yalnızlaştırabilmektedir. Yaşlılık döneminde görme yetisi de gerileyebilmekte; gözün farklı ışık seviyelerini, karanlığı ve derinliği algılaması düşmektedir. Ayrıca yaşlanma süreciyle birlikte artan hastalıklar ve kötü sağlık durumu, koku alma duyusunu olumsuz etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda, 80 yaşın üstündeki her beş kişiden dördünün koku almada sorun yaşadıkları ve bunların yarısının hiç koku alamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Tat alma duyusu ise koku alma duyusuyla ilintilidir. Koku alma yetisiyle azalan tat alma yetisi sonucunda, yaşlılar yediklerinin tadını alamayabilir. Bunun sonucunda ise yetersiz beslenip farklı sağlık sorunlarıyla karşılaşma ihtimalleri artmaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015).

Yaşlılık dönemindeki diğer bir önemli biyolojik sorun noktası ise vücut sistemleridir. Yaşlanma süreci birçok vücut sistemini olumsuz etkileyerek farklı sağlık sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Örneğin dolaşım sisteminde damarların ve kalbin yapısında meydana gelen değişimler sonucu hipertansiyon, koroner arter hastalığı gibi sağlık sorunları görülebilir. Solunum sistemi incelendiğinde, yaşlanmayla birlikte alveollerin yüzey alanı azalmakta ve bunun sonucunda kanın oksijenlenmesi de azalmaktadır. Ayrıca yaşlanmayla beraber akciğerlerde silier aktivite azalmakta ve

vücudun savunma sistemi zayıflamaktadır. Bunların sonucunda ise yaşlılarda akciğer enfeksiyonu riski artmaktadır. Sindirim sistemine yaşlanmanın genel etkisi ise hareket, salgı ve emilim kapasitelerinin azalmasıdır. Bu durum, organların yedek kapasitelerinin yeterli büyüklüğe sahip olmasından dolayı gerçek işlev bozukluklarına sebep olmaz. Ayrıca yaşlılıkla beraber mide mukozasında azalma ve mide boşalmasında bir gecikme görülebilir. Boşaltım sisteminde görülen en temel sorun ise yaşla beraber böbrek kitlesinin azalması ve böbrek yetersizliğine yakalanma ihtimalinin artmasıdır. Ayrıca mesane kapasitesi de zamanla düşer ve 65 yaş civarında önceki halinin yarısına iner. Mesane kasılmaları da zamanla zayıflayabilir. Bu durum idrar yapamamaya sebep olur ve bunun sonucunda boşaltım sistemi enfeksiyonu ihtimali artar. İskelet sisteminde ise kemik kuvvetinde ve kemik kitlesinde azalmalar görülür. Kas kitlesi de azalır ve bunun sonucunda yağ depolama artışı yaşanır. Bu durum kol ve bacakların incelmesine ve gövdede yağ birikmesine sebep olur (Arpacı, 2005).

Yaşlılık döneminde karşılan diğer biyolojik temelli sorunların başında diş problemleri gelir. İnsanların yaşlanma süreçleriyle beraber dişetlerindeki çekilmeler artar ve dişler zamanla daha sarı bir renge döner. Birçok yaşlı zamanla dişlerini kaybeder ve takma dişlere ihtiyaç duyar. Bu takma dişler kişilere yaşlandıklarını hissettirerek olumsuz duygular hissettirebileceği gibi daha iyi bir görünüme sahip olduklarını hissettirerek olumlu duygular da hissettirebilir. Ayrıca yaşlılık dönemiyle birlikte konuşma hızı düşebileceği gibi konuşma sırasında verilen aralar uzayıp sıklaşabilir. Beyinde patolojik değişiklikler mevcutsa kekeleme de görülebilir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015).

LGBTİ+'larda da genetik yatkınlıkla ortaya çıkan artrit/spondilit, lupus gibi otoimmün hastalıkların yaygın olduğu vurgulanmaktadır. Buna karşın kimi zaman ayrımcılık ve dışlanma korkusuyla LGBTİ+'ların sağlığa erişimleri kısıtlanabilmektedir. Bunun sonucundaysa yaşlılığın getirdiği biyolojik sorunlarla baş etmek, LGBTİ+'lar için daha zor olabilmektedir. Hem düzenli kontrollere erişememek

hem de aile, arkadaş gibi destek gruplarından alınacak desteğin eksikliği, LGBTİ+'lar için bu dönemdeki sorunların artmasına sebep olabilmektedir (17 Mayıs Derneği, 2021).

1.1.5.2. Yaşlılıkta Karşılaşılan Psikolojik Sorunlar

Yaşlılık döneminin psikolojik boyuttaki sorunlarını incelerken yaşlılık ve ölüm kavramlarının ilişkisi göz ardı edilemez. Yaşlılık döneminde kişiler hem yakınlarının hem de bazı bedensel fonksiyonlarının kaybıyla baş etmek zorundadır. Yaşlı, bir yakını kaybettiğinde hem bunun üzüntüsünü yaşamakta hem de ölüm korkusu artabilmektedir. Yaşlanmayla beraber gelen bedensel değişiklikler farklı yaşlılar için farklı anlamlar ifade edebilir. Kişinin sahip olduğu kişilik yapısı, fiziksel görünümünü kabul ediş şekli, beden imgesi ve aldığı yorumlar onun tepkilerini belirlemektedir. Kişi başkalarının kendini küçümseyeceği gibi bir kaygıyla toplum içinde yer almaktan kaçınabilir ve kişiler arası ilişkiler kurma konusunda çekinceler yaşayabilir. Bununla birlikte, kaybedilen rollerle birlikte yaşlı kişiler hem kendilerine olan güvenlerini hem de otoritelerini kaybetme korkusu yaşayabilirler. Ayrıca yaşadıkları çeşitli durumlar sonucunda yaşlı kişiler faydasızlık, çaresizlik, başkalarına muhtaç olma, yalnız kalma ve ölüm gibi korkular yaşayabilmektedir (Arpacı, 2005).

LGBTİ+'larda ise ruhsal ve bedensel sağlığın genelden kötü olmasına sebep olan etkenlerle ilgili azınlık stresi kavramı sunulabilmektedir. LGBTİ+'ların yaşadıkları ayrımcılık ve damgalanma ile daha fazla sosyal strese maruz bırakıldıkları ve bunun sonucunda daha yüksek olumsuz ruh sağlığı riski taşıdıkları vurgulanmaktadır. Doğrudan ayrımcılık olmadan bir ayrımcılığın ihtimalinin dahi var olması kişilerin hayatlarını stresle geçirmelerine sebep olabilir. Kişilerin kimliklerinin olumlanmaması sonucu benlik saygılarında azalma; gizlenme ve fark edilmemeyle ilgili korkular sonucu ise ruhsal ve bedensel sorunlarla karşılaşmaları olasıdır. Ayrıca partnerlik ve

seçilmiş aile hallerinin yok sayılması, kayıp durumlarındaki yas süreçlerinin de görmezden gelinmesine sebep olabilmektedir (Yetener, 2022).

1.1.5.3. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sosyal Sorunlar

Yaşlılıkta yaşanan sosyal sorunların başında sosyal izolasyon ve yalnızlık gelmektedir. Yaşlanmayla beraber kişilerin içinde bulundukları sosyal sistemlerde değişimler yaşanır. Emeklilik, taşınma gibi çeşitlenen bu değişimler, izolasyona sebep olabilecek deneyimleri ortaya çıkarabilmektedir. Ayrıca sosyal ilişkiler, bireysel bağımsızlık, sağlık, moral açısından iyi olma hali, maddi koşullar gibi kişinin yaşam kalitesini etkileyen değişkenlerde yaşanan olumsuzluklar da bu izolasyon sürecini besleyerek farklı sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Görgün-Baran, 2016, s:78).

Yaşlanmayla beraber kaybedilen ve kazanılan roller, yaşlılık sürecini büyük ölçüde şekillendirmektedir. Kaybedilen rolleri kabullenip kazanılan rollere uyum sağlanmadığında farklı sosyal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Kişiler içinde bulundukları sosyal gruplara uyum sağlayamayarak yalnızlaşabilmektedir. Örneğin sona eren çalışma yaşamıyla birlikte eski sosyal güç ve saygınlık yitirilebilir. Bu durum yaşlının kendisine ilişkin algı ve tutumunda olumsuzluklara sebep olmakla birlikte sosyal yönden uyum sorunlarını da ortaya çıkarabilir. Ayrıca bunlarla birlikte kişilerin toplum içinde beceri ve yeteneklerini etkin kullanma özellikleri de azalabilmektedir (İçli, 2016, s:57).

LGBTİ+'ların yaşlılık sürecinde yaşadıkları çoğu sorunun sosyal sorunlarla iç içe ilerlediği söylenebilmektedir. Sosyal açıdan kabul edilmeyen ilişkiler yaşayabilmeleri ya da içinde bulundukları sosyal çevrelerde yok sayılmaları; hem

1.1.5.4. Yaşçılık, Yaşlı Ayrımcılığı ve LGBTİ+Fobi

1.1.5.4. Yaşçılık, Yaşlı Ayrımcılığı ve LGBTI+Fobi

LGBTİ+ olmanın kendisi de çeşitli toplumlarda bir ay olabilmektedir. LGBTİ+fobi, LGBTİ+'lara yönelik önyargı v etmektedir. Yaşlanan LGBTİ+'ların ise hem yaşlı ayrımcılığı hem de baş etmesi gerekmektedir. Bu durum, ömürleri boyunca LGBTİ+fo çalışan LGBTİ+'ların, yaşlılığın etkilerini daha erken yaşamaya ayrımcılığına da daha erken yaşlarda maruz bırakılmalarına sebep ol keşişim odağında yaşlı LGBTİ+'lar bireysel boyutta yaşadıkları

yanında politik boyutta ve sunulan hizmetlerden yararlanma sürecinde de ayrımcılıklarla baş etmek durumunda kalabilmektedir. Bunların sonucunda kimi zaman içine girdikleri kurumlarda katmerli ayrımcılıktan korunma yolu olarak LGBTİ+ kimliklerini gizleme ve potansiyel ayrımcılıklardan kaçınma deneyimleri yaşayabilmektedirler.

1.2. Kuramsal Çerçeve

Kuramsal temeli oluşturmak için incelenen birçok kuramın belirli cinsiyet kimliklerine ve heteroseksüellere yönelik geliştirilmiş oldukları dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra yaşlılıkla ilgili olmadığı düşünülen kuramların da daha genç kabul edilen bir norm yaşıya yönelik geliştirildiği görülebilmektedir. Ancak yine de yapılmış olan bazı çalışmalar yaşlılık veya LGBTİ+ alanlarına dair normal, makbul, biriciklik gibi konularla eleştiriler sunmaktadır. Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Yaşam Seyri Perspektifi, Sosyal Yeniden İnşa Sendromu Teorisi ve Queer Teori de böyle noktalardan eleştiriler sundukları için kuramsal çerçeve içine alınmışlardır.

1.2.1. Yaşam Seyri Perspektifi

Leonard Cain'in 1964'te yaşam seyrine dair ilk değerlendirmelerinden günümüze gelen Yaşam Seyri Perspektifi; kişilerin yaşamlarını yönlendiren ve düzenleyen, toplumsal olarak yapılandırılmış rol ve olay dizilerini ifade etmektedir. Kişilerin yaşamının incelenmesinde sosyalleşme, kişilik ve biyografik eylem gibi mikro düzeyle; ekonomik, sosyal, politik, kurumsal yapılar ve yaş yapıları gibi makro düzeyin birlikte ele alınması gerektiğini savunur. Beş temel prensip üzerine kurulmuştur. Bunlar, insan gelişiminin ve yaşlanmanın ömür boyu devam eden bir

süreç olması; kişilerin yaşam seyrirlerini sosyal ve tarihi koşulların olanakları ve sınırlılıkları içinde yaptıkları seçim ve eylemlerle inşa etmesi; gerçekleşen zamana göre insanların davranışları, seçimleri ve yaşadıkları önemli olayların kişilerin yaşamını çeşitli şekillerde biçimlendirmesi; kişilerin yaşadıkları yerin ve zamanın koşullarının onların yaşam seyrini etkilemesi ve kişilerin yaşamının diğer insanlarla etkileşim ve ilişkileriyle gelişip değişmesidir (Akış ve Yaylagül, 2020).

Yaşlı LGBTİ+'lar perspektifinden yaşam seyrine bakıldığında, kişilerin yaşamları süresince bulundukları topluluklarda ve zamanlarda yaşadıkları deneyimlerin, onların yaşlılıklarından bağımsız düşünölemeyeceğı anlaşılmaktadır. Özellikle LGBTİ+'ların hayatlarının belirli bir yerinde eğitim, barınma ya da iş konusunda sorun yaşamalarının onların yaşlılık süreçlerini etkileyebileceğı ya da bağlantıda olduğı kişilerin yani sosyal çevresinin de benzer şekilde bu süreci etkileyebileceğı söylenebilmektedir. Yaşam seyri içinde birçok ayrımcılıkla baş etmek zorunda bırakılan LGBTİ+'ların yaşlılık belirtilerini daha erken yaşlarda gösteriyor oluşu da yine bu bağlamda değeriendirilebilmektedir.

1.2.2. Sosyal Yeniden İnşa Sendromu Teorisi

Zusman tarafından sosyal kriz sendromundan uyarlanan sosyal yeniden inşa sendromu teorisi, yaşlıların sosyal krizler yaşamalarının temel nedenini etiketlemeler olarak açıklamaktadır. Toplumun tüm yetişkinlerin üretken ve çalışkan olması beklentisinin sonucunda yaşlı olmayan kişiler yaşlıları bazı yönlerden eksik ve yetersiz olarak etiketleyebilmektedir. Buna paralel olarak da yaşlılar bu etiketi kabul edip buna göre davranışlarını düzenleyebilmekte hatta bu etikete uygun davranışları öğrenerek sahip oldukları yetenekleri önemsiz görebilmektedirler (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015). Etiketlemenin doğurduğu bu kısır döngüye karşı sunulan sosyal yeniden inşa sendromu teorisi, Kuypers ve Benston (1973) tarafından üç temel öneriye

dönüştürülmüştür. İlk öneri, toplumun yaşlıları gerçek üstü beklenti ve standartlarından azat etmesine yöneliktir. Çünkü kişilerin değerlerinin üretkenliklerine bağlı olduğu düşüncesinin emekliler için olumsuz etkileri vardır. İkinci öneri ise yaşlıların ihtiyaç duyabilecekleri ulaşım, tıbbi bakım, ev işlerine yardım, barınma, zihinsel ve fiziksel aktivitelerin sağlanması gibi sosyal hizmetlerin yerine getirilmesini kapsar. Son öneri ise yaşlıların bağımsızlıklarının desteklenmesi yoluyla yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmalarını sağlayacak çeşitli imkanların ortaya çıkarılmasıyla ilgilidir.

Bu teori, yaşlı LGBTİ+'lar açısından ele alındığında ise ömürleri boyunca belli etiketlemelere maruz bırakılmış ve kimi zaman bunlara uymak için istemedikleri hayatlar yaşamış LGBTİ+'ların; aldıkları yaşlarla yeni etiketlerle karşılaştıkları ve bunların hayatları üzerindeki etkileriyle baş etmek zorunda kaldıkları söylenebilmektedir. Bu teorinin yaşlıları gerçek üstü beklentilerden azat etme ve özellikle kişilerin değerinin üretkenlikleriyle bağlı olmadığı konusundaki önerileri, yaşlı LGBTİ+'larla da çok bağlantılıdır. LGBTİ+'lar kimi zaman hala cinselliğin sadece üreme amaçlı olduğunu savunan görüşlerce, üretken olamayışları noktasında eleştirilebilmektedirler. Günümüzde üretkenlik, üremeden çok daha geniş bir konudur ve çok çeşitli şekilleri vardır. Buna karşın üreme odağındaki kişilerin, LGBTİ+'lara bu konuda etiketler yapıştırarak onlara şiddet uygulamaları hala göz ardı edilemez boyuttadır. Yaşlı LGBTİ+'ların bu etiketlerin çok daha fazlasıyla karşılaştığı söylenebilmektedir.

1.2.3. Queer Teori

1990'lardan beri LGBTİ+'lar arasında kullanımı yaygınlaşan queer kavramı, 20. Yüzyılın başlarında Amerika'da gey erkeklere yönelik damgalama amaçlı kullanılmaya başlanmış argo bir sözcüktür. Ucube, acayip, tuhaf anlamlarına ek olarak

ibne anlamını da barındırmaya başlamış olan bu kavram, 1990'lerden sonra Amerika'da LGBTİ+'ların sahiplenmesi ve yaratıcı bir tekrara uğratmasıyla derin bir anlam dönüşümü yaşamıştır (Özkazanç, 2014). Her ne kadar eşcinselliği ifade ediyor gibi görünse de queer; atanmış cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel arzu arasında varsayılan değişmez paralelliğin karşısında durarak bu kavramlar arasındaki tutarsız ilişkileri çarpıcı şekilde ortaya kaymaktadır. Heteroseksüelliği asıl kılan bu üç tutarsız kavram üzerinden ilerleyen queer, doğal cinselliğin hiçbir şartta mümkün olamayacağını ve sorunsuz kabul edilen erkek ve kadın ifadelerinin dahi sorgulanabileceğini göstermektedir. Bir kimlikten ziyade kimlik eleştirisi olan queer, doğal yollardan oluştuğu düşünülen her çeşit kimlik, toplum ve toplumsal cinsiyet kavramını eleştirmektedir (Jagose, 2014).

Queer teori, queer sözcüğünde de olduğu gibi üzerinde anlaşılmaya varılması zor bir terimdir ve sürekli bir akış halindedir. Çeşitli akademisyenler ve aktivistler tarafından başkaca anlamlara bürünmektedir. Bu çelişki ve çeşitlilik hali, indirgeyici açıklamaların karşısında yer alan queer kuramcılar tarafından iyi bir durum olarak değerlendirilir. Ne kadar tanımlar sabitlikten uzak olsa da queer teoriye dair tanımlamaların bazı ortak noktaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında insanların kategorilere bölünmesine direnmek, özsel kimliklerin olduğu düşüncesine meydan okumak, eşcinsel-heteroseksüel, erkek-kadın gibi ikilikleri sorgulamak ve belli kategorilerin, kimliklerin altındaki güç ilişkilerini irdelemek yer almaktadır (Barker, 2018).

Yaşlı LGBTİ+'lar açısından da ele alınabilecek olan queer teorisinin yaşlı-genç gibi ikilikleri, kimlikleri ve rolleri de sorgulayabileceği açıktır. Çünkü norm olarak kabul edilen erkek, heteroseksüel, genç gibi tüm kimlikler queer teori için bir sorgu alanıdır. Yaşlı olduğu için ya da LGBTİ+ olduğu için kişilerden kimi zaman belli kalıplara uymaları beklenmektedir. Bu kalıplardan bazıları ise makbul bir yaşlıyı ya da LGBTİ+'yı tanımlamaktadır. Bunlara karşın queer teorisinin normal görünme ve normal davranma fikrine karşı duran yapısı, temelinde sosyal eşitsizliklere bir meydan

okumadır. Sosyal adalet için çalışan meslek gruplarının, bu yaklaşımların farkında bir şekilde hizmet sunması ve teorik çerçeveyi uygulamaya nasıl geçireceklerini tartışmaları önemlidir (Kara, 2020).

1.3. Yaşlılık, LGBTİ+'lar ve Sosyal Hizmet

Uygulama temelli bir meslek olan sosyal hizmet, sosyal değişim ve gelişim yoluyla çeşitli metotlar kullanarak bireylerin sosyal uyum, güçlenme ve özgürleşme kapasitelerini desteklemeyi amaçlayan akademik bir disiplindir. Merkezine aldığı sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı düsturlarıyla çalışmalarını yürütür. Sosyal bilimler, beşerî bilimler ve yerel kaynakların desteğiyle yaşam zorluklarını ele alır ve refahı artırmak için insanları ve yapıları bir araya getirir. Sosyal hizmet mesleğini uygulamaktan sorumlu sosyal hizmet uzmanı ise birbiriyle bağlantılı tarihsel, sosyoekonomik, kültürel, politik, mekânsal ve kişisel faktörlerin insan refahı için sunabileceği fırsatların ve oluşturabileceği engellerin farkında olmalı; eşitsizliklere, ayrımcılığa, sömürüye ve baskıya sebep olan yapısal engellerin karşısında yerini almalıdır. Irk, sınıf, dil, din, yaş, engellilik, kültür, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi hem baskı hem de ayrıcalık kaynağı olabilecek çeşitlilikler üzerine düşünerek eleştirel bilincin, yapısal ve kişisel eylem stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlamalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet mesleği dezavantajlı konumda bulunanlarla dayanışma içinde yoksulluğu azaltmaya, savunmasız ve ezilenleri özgürleştirmeye, sosyal uyumu ve sosyal içermeyi teşvik etmeye çalışır (IFSW, 2014).

Birey, aile, grup, örgüt ve toplum düzeylerinde çalışmalarını yürüten sosyal hizmet, bütün insanların sosyal işlevselliğiyle ilgilenmesine karşın önceliği toplumda daha hassas bir konumda olan kişilerin gereksinimlerini gidermeye vermiştir. Bu hassas gruplar genellikle ihmal, ayrımcılık, sosyal adaletsizlik ve zulme maruz

bırakılabilen kişilerden oluşur. Bu gruplarda çocuklar, gençler, yaşlılar, yoksullar, kadınlar, engelliler, zihinsel ve duygusal hastalığı olanlar, gey ve lezbiyenler, etnik geçmişleri nedeniyle azınlık konumunda olan kişiler bulunmaktadır. Ayrıca sistem tarafından gereksinimleri karşılanmayan kişiler ya da gereksinimi karşılayacak işlerliği olmayan sistemler de sosyal hizmetin değişim planı içinde yer alabilir (Duyan, 2010, s:15).

Yaşlılık ve LGBTİ+ alanlarının kesişiminde çalışacak bir sosyal hizmet uzmanının bu iki alana dair de bilgisinin bulunması önemlidir. Çünkü yaşlı LGBTİ+'ların ihtiyaçları kimi zaman LGBTİ+'larla kimi zamansa yaşlılarla sosyal hizmet konularıyla kesişebilmektedir. Bu sebeple yaşlı LGBTİ+'larla sosyal hizmet konusuna geçmeden önce LGBTİ+'larla sosyal hizmet ve yaşlılarla sosyal hizmet konuları mikro, mezzo ve makro boyutta tartışılmıştır.

1.3.1. LGBTİ+'larla Sosyal Hizmet

Hak temelli bir yardım mesleği olan sosyal hizmet, doğası gereği haksızlığa uğrayan ve dışlanan kişiler, gruplar, örgütler, toplumsal oluşumlar için onlarla birlikte mücadele eder. Bu bağlamda sosyal hizmet; insan hakları, kişisel saygınlık ve toplumsal adalete bağlılık temellerinde LGBTİ+'lara karşı önemli ve doğrudan bir sorumluluğa sahiptir. LGBTİ+'lar ve sosyal yaşam arasında önemli bir ilişki vardır. Toplumsal adaletin karşılıklı hedeflerine katkı sunmak için bu ilişkinin mikro, mezzo ve makro boyutta sürekli olarak beslenmesi gerekmektedir (Mulé, 2018, s:28-30).

LGBTİ+'larla gerçekleştirilecek bir sosyal hizmet uygulaması öncesi ihtiyaçlarının iyi bir şekilde anlaşılması önemlidir. Bunun için LGBTİ+'ların temel olarak sorun yaşadıkları noktalar ortaya konmalıdır. En büyük sorunlardan biri

LGBTİ+'ların heteroseksizm ve homofobi/transfobi nedeniyle maruz bırakıldıkları ayrımcılık, reddedilme, baskı ve yanlış anlaşılmalardır. Barınma, sağlık bakımı, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimlerini de bu baskı ve ayrımcılıklar engelleyebilmektedir. Bununla birlikte LGBTİ+'ların kendilerine ve çevreye açılma sürecinde yaşadıkları zorluklar, yasal olarak çift olamamaları ve evlat edinme gibi konularda yaşadıkları güçlükler de diğer sorunlardandır (Buz, 2011). Birbirleriyle bağlantılı konumda olan bu sorunların neredeyse hepsi toplumda var olan ve LGBTİ+'ları yok sayan heteroseksizme dayanmaktadır. Bahsedilen yok sayma ve dışlama hali onlara ev kiralamamaktan sokakta şiddete maruz bırakmaya; eğitim, sağlık, yaşama gibi temel insan haklarına erişimlerinde hizmet sunanlar tarafından hak ihlallerine uğratılmalarından LGBTİ+ kimliklerinden vazgeçmeleri için zorlanmalarına kadar birçok konuda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır.

LGBTİ+'larla gerçekleştirilecek mikro boyutta bir sosyal hizmet uygulamasında ilk bilinmesi gereken, hizmetin odağında yer alan LGBTİ+ kişinin bu kimliğinden başka kimlikleri de olduğudur. LGBTİ+'lar her biri birbirinden farklı biricik kişilerdir. Bu kapsamda mikro boyutta LGBTİ+'larla çalışılabilecek alanlar çok çeşitli haller almaktadır. Bu alanlardan biri açılma süreçlerinde duyulabilen ihtiyaçlara yöneliktir. Sahip olunan LGBTİ+ kimliğin keşfedilip kişilerin kendilerine bu kimlikle açılması, içinde bulunulan heteronormatif sistemlerde zorlayıcı bir sürece dönüşmektedir. Bu süreçte kişilerin yanlarında olarak onların güçlenmesine yardımcı olmak ve bu kimliklere dair bilgilenmelerinin sağlanması önemlidir (Yılmaz, 2021). Aile, okul, arkadaşlar ve benzer sistemler içinde LGBTİ+ kimliğiyle açılan kişiler de farklı sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu süreçlerin içinde kişiler duygusal sıkıntılar, izolasyon, düşük özgüven, depresyon, intihar, madde kullanımı, aile çatışmaları gibi bir dizi sorunla karşılaşmaktadır. Bunlara yönelik kişilerin iyilik halinin artırılması, güçlenmelerinin sağlanması, yaşadıkları sorunlara yönelik neler yapabilecekleri konusunda bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi için sosyal hizmet uzmanlarına önemli roller düşmektedir (Morrow, 2003).

Trans+ deneyimi olan kişilerin çok çeşitli boyutlarda sorunlarla karşılaştığı bilinmektedir. Bu deneyim kişileri genellikle sosyal, psikolojik ve fiziksel boyutlarda etkilemektedir. Kişilerin bu deneyimin getirdiği sosyal ve psikolojik süreçlere; dahil olmaya karar verirlerse beden uyum sürecine ve yaşamları içinde karşılaşacakları birçok sürece ayak uydurmaları gerekmektedir. Bu süreçlerde gerekli bilgileri edinmeleri ve güçlenmeleri için çalışan bir sosyal hizmet uzmanının; kişilerin kendilerini kabul etme ve gerçekleştirme süreçlerinde büyük katkısı olabilmektedir. Özellikle hizmetlere erişimin önündeki engeller, maddi yetersizlikler, iş ve ev verilmemesi, kimliğin ve kayıtlardaki bilgilerin değişimi, aile sorunları, çocuğunun velayetini alma, üremeden yoksun bırakılma, ayrımcılık ve şiddete maruz bırakılma, çocuk, engelli, yaşlı, göçmen gibi diğer kimlikleri nedeniyle katmanlı ayrımcılık yaşama nedenleriyle karşılaşılan sorunlarda sosyal hizmet uzmanının rollerinin gereklerini yerine getirmesi beklenmektedir (Holman ve Goldberg, 2006).

Mezzo boyutta LGBTİ+’larla gerçekleştirilebilecek sosyal hizmet uygulamasında iki temel odak vardır. Biri içerisinde LGBTİ+ kişi ya da kişiler bulunan ailelerle çalışma, bir diğeri ise LGBTİ+’lar için gruplarla sosyal hizmet faaliyeti yürütülmesidir. Ailelerle yürütülecek bir çalışmaya genellikle aile üyelerinden birinin LGBTİ+ kimliğiyle açılmasıyla ihtiyaç duyulur. Bu süreç aile üyeleri için beklenmedik olduğu ve planlanan geleceğin değişmesini gerektirdiği için baş etmesi zor bir süreç olabilmektedir. Bu baş etme ve kabullenme sürecinde ailelerin bilgilenmesi ve güçlenmesi için yanlarında bulunacak bir sosyal hizmet uzmanı sürecin daha olumlu geçmesi için katkı sunabilir (IASW, 2011, s:11). Bununla birlikte LGBTİ+’lara yönelik yapılabilecek grup çalışmaları ise yalnızlaştırılmayla sıklıkla yüzleşen LGBTİ+’lar için çok güçlendirici olacaktır. Buz (2011, s:143), yürütülebilecek bu çalışmalara örnek olarak lezbiyenler için destek gruplarını ve açılma sürecindeki geylere yönelik grupları önermiştir.

Makro boyutta LGBTİ+ alanına yönelik yürütülebilecek birçok çalışma bulunmaktadır. Makro boyutta çalışacak bir sosyal hizmet uzmanı; meslek

elemanlarına yönelik eğitimler verebilir, topluluklarla çalışabilir, kuruluşlar ve gruplar arası anlaşma sağlanmasında rol alabilir, ihtiyaçların değerlendirmesini ve ihtiyaçlara yönelik savunuculuk etkinliklerini gerçekleştirebilir, koalisyonlar kurarak lobicilik faaliyetleri yürütebilir, müracaatçıları etkileyen yasal değişiklikleri takip ederek yasal ve düzenleyici yapıları etkilemeye yönelik çalışabilir (Duyan ve ark., 2008, s:154). Bu bağlamda LGBTİ+ alanındaki bir sosyal hizmet uzmanının makro boyuttaki en temel amacı, toplumda var olan ve tüm LGBTİ+'ları olumsuz etkileyen heteronormativiteye karşı faaliyetler yürütmektir. Bunun için öncelikle sosyal hizmet uzmanlarına, diğer meslek elemanlarına, öğrencilere ve akademisyenlere LGBTİ+ konusunda eğitimler verilebilir. Ayrıca toplumda LGBTİ+ bilinci oluşturmak için güncel olan çeşitli yolları kullanabilir. Örneğin video, podcast, sosyal medya gönderisi gibi çevrim içi içeriklerin hazırlanmasında rol alabilir. LGBTİ+ topluluğunu bilgilendirme ve güçlendirmeye yönelik çalışmaların yapılmasında etkin rol alarak etki alanını çok geniş noktalara ulaştırabilir. Bunlara ek olarak, sosyal hizmet eğitim müfredatı içinde LGBTİ+ konusunun birçok ders içinde tartışılması için çaba gösterilmesi de örnek bir uygulamadır (Mulé, 2006).

1.3.2. Yaşlılarla Sosyal Hizmet

Yaşlılarla sosyal hizmet ya da gerontolojik sosyal hizmet, yaşlıların ve ailelerinin yaşam kalitesini sürdürmeyi ve geliştirmeyi odağına almaktadır. Bu bağlamda kişilerin fiziksel ve duygusal olarak iyi olmalarının önünü kapatan fiziksel, psikososyal, ailevi, etnik, kültürel, örgütsel ve toplumsal etkenlerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yürütmektedir. Müdahaleler kişilerin saygınlığını koruyan, kendi kendilerine karar vermelerini sağlayan, yaşam kalitelerini artıran, işlevselliklerini besleyen ve mümkün olan en az kısıtlayıcı bir çevrede yaşamalarını sağlayan bir düzlemde ilerlemektedir. Gerontolojik sosyal hizmetin en temel ve kritik yönlerinden biri yaşlıların başetme ve problem çözme becerilerini geliştiren müdahaleler içermesidir. Kriz anlarında yardım hizmetlerine duyulan ihtiyaç arttığı

için yaşlılık alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanının değişim ve kaybın psikososyal anlamlarına özel bir dikkat göstermesi gerekmektedir. Yaşananlar yaşlı ve ailesi açısından psikolojik, biyolojik, bilişsel ve sosyal faktörleriyle dikkatle incelenmelidir (Mellor ve Lindeman, 1998).

Yaşlılarla çalışan bir sosyal hizmet uzmanı, mikro boyutta yaşlıların yaşamsal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, işlevsel kapasitelerinin değerlendirilmesi, yaşam kalitelerinin yükseltilmesi, kayıp ve yas sürecindeki ihtiyaçlarının giderilmesi, aile ve yakın çevreyle problemlerinin çözümü, tedaviye uyum sağlamaları, istismarın önlenmesi, bakım ve gelecek planlarının yapılması ve diğer gündelik sorunların çözümünde aktif role sahiptir. Yani bu alanda uzmanlar özellikle psikososyal destek meselelerinde ve bunun organizasyonunda yer almaktadırlar (Zubaroğlu Yanardağ, 2019, s:39).

Mezzo düzeyde yaşlılık alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı öncelikle yaşlının ailesi ile çalışmalar yürütebilir. Bu kapsamda sorunları detaylı bir şekilde değerlendiren uzmanın, bu sorunlarla yaşlı kişinin ailesi arasında nasıl bir ilişki olduğunu kavraması önemlidir. Aileyle çalışma sırasında yaşlının saygın bir konumda olması sağlanırken, sosyal işlevselliğinin üst düzeyde tutulmasına destek olacak bir çevrenin oluşturulmasına yönelik çaba gösterilmelidir. Ayrıca uzman kolaylaştırıcı rolüyle aile üyelerinin arasındaki etkileşimi artırmak ve aile içindeki dengeleri iyileştirmek için çalışmalıdır (Çamur Duyan, 2019, s:140-141). Mezzo düzeyde bir diğer önemli konu ise yaşlıya bakım veren kişilerle çalışmadır. Yaşlıların diğer yaş gruplarına göre daha katı ve değiştirilmesi zor davranışları olabilmektedir. Bu durum bakım verenler için bu işi çok daha zor bir konuma getirip bıkkınlık ve tükenmişliği tetikleyebilmektedir. Bakım veren kişilerin iyilik halinin artırılması için çalışan sosyal hizmet uzmanı; bu kişilerin ihtiyaçlarına yönelik grup çalışmaları organize edebilir. Deneyimlerin, sorunların, duyguların ve benzeri konuların paylaşıldığı bu gruplar yoluyla kişiler yalnız olmadıklarını fark ederek yaşadıkları sorunlara farklı çözümler bulabilirler (Çağlar, 2019, s:121). Bunun gibi grup çalışmalarını yaşlılarla birlikte

yürütmek, hatta gençlerle bir araya gelinen bir grup çalışmasına dönüştürmek de bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanının yapabilecekleri arasındadır.

Makro düzeyde yaşlılarla çalışan bir sosyal hizmet uzmanının bu alana birçok açıdan katkısı olabilecektir. İlk olarak yaşlıların hayata katılımlarının artması için çalışılması önemlidir. Örneğin teknolojik araçları kullanma eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması ya da sosyal politikaların yaşlının bağımsız yaşam ilkesine uygun hale getirilmesi için lobicilik, savunuculuk ve program geliştirme faaliyetlerinin yapılmasında sosyal hizmet uzmanları etkin rol alabilir. Bununla birlikte yaşlıların kent konseylerinde aktif olarak yer alması ve yaşlılarla ilgili konularda karar verici bir konumda olması için yaşlı meclislerinin oluşturulmasının desteklenmesi de mesleki uygulamalara örnektir (Yanardağ, 2019, s:184-185). Ceylan (2015, s:247), yaptığı araştırma sonucunda sosyal bağlamın yani toplumun, refah hizmetlerini anlamlı kılan ve yaşlının algısındaki yerini belirleyen önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yani kamusal hizmetlerin iyi yönde değişmesi kadar toplumların bu yönde değişmesi de önemlidir. Bu kapsamda yaşlılara yönelik makro çalışmalarda toplumsal değişim ve yaşlıların toplumdaki yerinin pozitif değişimi için tüm toplumu etkileyecek bilgilendirici ve farkındalık yükseltici çalışmalar yürütülmelidir.

1.3.3. Yaşlı LGBTİ+'larla Sosyal Hizmet

Yaşlı bir LGBTİ+ olmak kesişimsel bir konumda olmasından dolayı iki açıdan da farklı sorunlarla karşılaşma riskini beraberinde getirmektedir. Kişiler hem LGBTİ+ kimliğinden dolayı içinde yaşadığı toplumda zorluklar yaşayabileceği gibi hem de yaşlı kimliğiyle farklı sorunlarla karşılaşabilir. Bir de bunun üzerine yaşlı LGBTİ+ olmak da beraberinde yeni sorun alanları ve zorluklar doğurmaktadır. Böylesi

sebeplerden dolayı, kişilerin iyilik halini artırma hedefi olan sosyal hizmetin yaşlı LGBTİ+ alanında olmasına ihtiyaç vardır.

Mikro düzeyde yaşlı LGBTİ+'lara hizmet sunacak bir sosyal hizmet uzmanının, onların yaşadığı problemlerin farkında olarak bunlara yönelik bir müdahale süreci planlaması önemlidir. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki benzer yaştaki LGBTİ+ olmayan kişilere oranla yaşlı LGBTİ+'ların bir partnere sahip olma ya da çocuk sahibi olma oranları daha düşüktür. Bununla birlikte LGBTİ+ kişilerin yaşam boyu ayrımcılık ve dışlanmaya maruz bırakılma oranları daha yüksektir. Bunlar sonucunda da LGBTİ+ yaşlıların yalnız yaşama ve sosyal izolasyon oranları çok daha fazladır (Fredriksen-Goldsen ve ark., 2015; Fredriksen-Goldsen ve Kim, 2017). Bu da göstermektedir ki bu alanda çalışan bir uzmanın bu yalnızlık ve sosyal izolasyonun farkında olarak kişileri bu noktadan güçlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşlı LGBTİ+'larla çalışırken kişilerin sosyal destek mekanizmalarının anlaşılıp bunun farkına varmaları ve bu mekanizmadan destek görmenin farklı yollarını keşfetmeleri için desteklenmeleri gerekmektedir. Örneğin kişilerin çevrelerinde bulunan LGBTİ+ kişilerle bir araya gelmeleri, böyle bir çevreleri yoksa da bu konuda destek alabilecekleri sosyal destek sistemlerine yönlendirilmeleri onların yalnız hissetmesinin ve sosyal izolasyonunun önüne geçmeye yardımcı olabilecektir. Özellikle kişilerin kendileri gibi yaşlı olan LGBTİ+'larla sosyalleşebilmelerinin yolunun açılması, bu dönemde yaşayabilecekleri psikososyal bazı sorunların önüne geçmede etkili olabilecektir.

Yaşlı LGBTİ+'ların karşılarına çıkan bir diğer sorun alanı ise ömür boyu LGBTİ+ kimliklerinden dolayı maruz bırakıldıkları baskı ve ayrımcılığın doğurduğu olumsuz sonuçlardır. Psikofizyolojik boyuttan bakıldığında, kişilerin stres tepki sistemlerinin tekrarlanan ve kronikleşmiş şekilde uyarılması, vücutlarındaki aşınma ve yıpranmayı artırmaktadır (Hoy-Ellis ve ark., 2020, s:735). Bu da göstermektedir ki, hayatlarının birçok kısmında temel insan haklarına erişmekte güçlük yaşayabilen LGBTİ+'lar, yaşlandıklarında da bu zorlukların izlerini taşımaktadırlar. Örneğin temel

bir insan hakkı olan sağlık hizmetlerine erişim, LGBTİ+’lar için zorlu bir süreç olabilmektedir. Yapılan bir araştırma, yaşlı LGBTİ+’ların yargılanma ya da düşük hizmet sunumundan korktukları için cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini paylaşmaktan çekindiklerini göstermektedir (Poll ve Espinoza, 2014). Hizmet alırken ayrımcılığa uğramış olmaları ya da potansiyel bir ayrımcılıktan korkmaları, kişileri sağlık hizmetine erişmekten alıkoyabilmektedir. Bu durum ise yaşlılık süreciyle gelen sağlık sorunlarını artırabildiği gibi hizmet almaya yönelik çekinceler sağlık durumunu daha kötü hale de getirebilmektedir. Buna yönelik olarak sosyal hizmet uzmanları, kişileri yargılanmadan hizmet alabileceklerini bildiği uzmanlara yönlendirip bağlantı kurucu rolünü yerine getirebilir. Ayrıca gerektiğinde kişinin hastane süreçlerinde yanında yer alabileceği gibi gidilen hastanenin sosyal hizmet uzmanlarından da bu konuda destek talebinde bulunabilir.

Mezzo düzeyde yaşlı LGBTİ+’larla çalışacak bir sosyal hizmet uzmanı, kişilerin ailesinin bu süreci yönetebilmesi için güçlendirilmesinin yanı sıra çeşitli grup çalışmaları yoluyla bu süreçleri yaşlı LGBTİ+’lar için daha iyi hale getirebilir. Yaşlı LGBTİ+’lar ile yaşlı olmayan LGBTİ+’ların olduğu grup çalışmaları yoluyla kuşaklar arası dayanışma sağlanabileceği gibi yaşlı LGBTİ+’ların bir araya geldiği grup çalışmaları yoluyla akran desteğinin aracısı olunabilir. Örneğin Montreal ve Toronto’da hizmet sunan bazı bakımevleri, yaşlı LGBTİ+’lara yönelik özel sosyal etkinlikler düzenlemektedir. Bunlar arasında LGBTİ+ temalı okuma ve film gösterim seansları, LGBTİ+ misafirlerin konuk edildiği çay sohbetleri, LGBTİ+ konularında yuvarlak masa toplantıları, bir Drag Queen sunuculuğuunda tombala partileri ve kabare şovları, Onur Yürüyüşü için pankart hazırlama ve isteyen sakinlerle Onur Yürüyüşüne katılma gibi faaliyetler yer almaktadır (Uzun, 2018).

Makro düzeyde yaşlı LGBTİ+’lara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının başında, içinde bulunan kurumların yaşlı LGBTİ+’lar için uygun hale getirilmesi gelmektedir. Bu bağlamda öncelikle kurumların yaşlı LGBTİ+’ları kapsayan; fiziksel, ruhsal ve duygusal boyutta güvende hissedebilecekleri bir ortam sunması için çaba

gösterilmelidir. LGBTİ+'ların güvende hissedebilmeleri için gökkuşağı bayrağı gibi sembollerin yanı sıra aynı cinsiyetten çiftlerin yer aldığı görseller kullanılabilir. Yatılı bir kurum ise birlikte kalınan kişilere yönelik LGBTİ+ konusunda farkındalık artırıcı eğitimler verilebileceği gibi ortak alanlara LGBTİ+ konusunda bilgilendirici broşür ve kitaplar koyulabilir. Kapsayıcı bir iletişimin kurulması ve kişilerin kuruma girdikleri andan itibaren dışlanmış hissetmemeleri için çalışılmalıdır. Bunun için kuruma gelen herkesin heteroseksüel olduğu varsayımından kaçınılarak onlara beyanda bulundukları hitap biçimiyle seslenilmesi konusunda kurum politikalarında gerekli düzenlemeler yapılabilir. Bununla birlikte sunulan hizmetin kişilerin LGBTİ+ kimliklerinin farkında ve bu kimlikten kaynaklanabilecek deneyimlerine, yaşam şekillerine ve beklentilerine duyarlı yürütülmesi gerekmektedir. Kurumda çalışan bütün personelin LGBTİ+'lar konusunda farkında, uygun dil kullanımına hâkim, gizliliği sağlayabilecek şekilde eğitilmesi de önemlidir. Son olarak ise kurumsal politika ve prosedürlerin LGBTİ+ kapsayıcılığının artması için ayrımcı olmayan politikaların açıkça belirtilmesi ve böyle durumlar için bir şikâyet mekanizmasının kurulması sağlanabilir (GRAI, 2015).

1.4. Araştırmanın Problemi

LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları damgalanma ve ayrımcılığın, değişen siyasi konjonktürle günden güne arttığı söylenebilmektedir. Bununla beraber pandemi döneminde yaşlıların yaşadıkları ayrımcılık da yaşlılara yönelik tutumun nasıl değişebileceğini gözler önüne sermiştir. Sağlık hakkına erişim bile bu kimliklerden birine sahipken zorlaşabilirken hem LGBTİ+ olmak hem yaşlı olmak kesiştiğinde kişilerin yaşamlarında çok daha zorlu şartları beraberinde getirebilmektedir (Tar, 2021).

Yaşlı LGBTİ+ olmanın zorlukları ortadayken, günden güne yaşlanan LGBTİ+'ların bu yaşlılığa yönelik tutumlarını anlamak ve bunları etkileyen

değişkenleri ortaya koymak önemlidir. Kimi zaman görmezden gelinen yaşlı LGBTİ+'ların görünürlüğünün artırılması ve yaşlanan LGBTİ+'ların geleceğine dair daha olumlu tutumla yaklaşabilmesi için yapılabilecekleri keşfetme ihtiyacı bu araştırma çalışmasının temel problemidir.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 18 yaş üstü yetişkin LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını ölçmek ve bunları etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların sosyodemografik özellikleri nasıldır?
2. Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların demografik özellikleri ile sosyal özellikleri arasındaki ilişki nasıldır?
3. LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarında; yaşlılığı kabullenme zorluğu, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge ve sosyal yıpranma algısı ne düzeydedir?
4. LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları sosyodemografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları aile ve benzeri sosyal çevre ilişkilerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları yaşlılarla temaslarına göre farklılaşmakta mıdır?

7. LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları ayrımcılık ve çeşitli şiddet türlerine maruz bırakılma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.6. Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çeşitlenen kimlikler ile yaşanan hayat daha da zorlaşabilmektedir. LGBTİ+ olmak bu zorlu hayata sebep olabilirken yaşlı bir LGBTİ+ olmak çok daha zorlu hayat şartlarını beraberinde getirmektedir. Bu sebeple hayatlarının zorlukları göz önüne alındığında LGBTİ+'ların geleceğe ve yaşlılıklarına dair beklenti ve ihtiyaçları çeşitlenebilmektedir. Yaşlılık ve LGBTİ+ alanlarının kesişiminde sosyal hizmet ihtiyaçlarına yönelik henüz bir çalışma olmamasından dolayı bu konunun gündemleştirilip üzerine araştırma yapılması önem arz etmektedir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma evreni olan Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü LGBTİ+'ların sayısının belirlenemiyor oluşu da araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilebilmektedir.
- Araştırma kapsamında verilerin pandemi döneminde çevrim içi olarak toplanması da bir sınırlılık olarak sayılabilir.

1.8. Araştırmanın Özgünlüğünün Belirlenmesi

Bu araştırma, 18 yaş üstündeki LGBTİ+’ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını bazı değişkenler açısından incelemek üzere yürütülmüştür. Literatür incelendiğinde direkt bu konuda bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte sınırlı sayıda da olsa LGBTİ+’ların yaşlılığı ile yaşlılığa ve yaşlanmaya ilişkin tutum konularında farklı bağlamlarda araştırmalar olduğu görülmüştür.

Kocabıyık (2019a), “LGBT Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentileri, İhtiyaçları ve Talepleri” adlı yüksek lisans tezinde 6 farklı şehirden 28 LGBT ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniğini kullanarak görüşmüştür. Sosyal ağlar, yaşlılık algıları, yaşamsal sorunlar, kaygılar, beklentiler, yaşanmışlıklar, ihtiyaçlar, talepler, yaşlılık hayalleri, yaşam sonlanırken planları olmak üzere toplam 10 ana tema üzerinde yürütülen bu nitel çalışmada; yaşları 40’tan büyük olan LGBT’lerle görüşülmüş ve yaşlılık dönemlerine ilişkin ihtiyaçları, beklentileri ve talepleri anlaşılmasına çalışılmıştır (Kocabıyık, 2019a)

Kocabıyık (2019b), “Yaşlanmadan Ölmek: Yaşlı Trans Kadın Olmak” adlı makalesinde 40 yaş ve üzeri trans kadınların yaşlanmayı nasıl deneyimlediklerini anlamaya çalışmıştır. Bu kapsamda nitel bir yol izleyen araştırmacı 5 farklı şehirde yaşayan 11 trans kadın ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanarak görüşmüştür. Araştırmanın verileri analiz edilirken “yaşam öyküleri ve deneyimleri”, “yaşlı trans kadın olmak”, “yaşlanmadan ölmek” ve “yaşam sonu planları” temaları odağa alınmıştır. Araştırmacı bu temalar çerçevesinde yaptığı analizlerde; katılımcıların hayatları boyunca cinsiyet kimlikleri nedeniyle transfobi ve şiddete maruz bırakıldığı ve erken dönemlerinde yaşadıkları olayların yaşlılık dönemlerine de etki ettiği sonuçlarına ulaşmıştır (Kocabıyık, 2019b).

Çağlar (2017), “Topluluğun Ayırışması: Türkiye’de LGBTQ Yaşlıların Görünmezliğinin İzini Sürmek” adlı yüksek lisans tezinde bir yandan 90’larda oluşmaya başlayan LGBTQ hareketinin geçiş mekanizmalarını açıklamaya çalışırken bir yandan da bu değişim sürecinin çıktılarını modern Türkiye tarihini ve cinsel azınlıkları bir arada yeniden okumuştur. Bu kapsamda önceden gacı, lubunya, dönme gibi net tanımları olmayan şekillerde ifade edilen cinsel azınlıkların; modern kimlik anlayışları olan gey, lezbiyen, biseksüel, trans gibi kimliklere dönüşmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Bu dönüşümün ise yeni görünmezlik kategorilerini oluşturarak topluluğun kayıp yaşlı kuşağını meydana getirdiğini belirtmiştir. Bu çalışmanın alan araştırması kısmında ise Türkiye’deki LGBTQ hareketinin erken dönemlerini gözlemlemiş aktivistlerle görüşmüştür (Çağlar, 2017).

Karakaya (2017), “LGBT Bireylerin Sağlık Bakım Deneyimleri ile İlgili Görüşleri: Niteliksel Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde 18 LGBT ile görüşmüş ve bu kişilerin yaşadıkları sağlık problemlerini ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumlarını kendi bakış açıları ve algıları üzerinden değerlendirmiştir. Bu çalışmayla LGBT’lerin kendilerine özgü fiziksel/ruhsal sağlık problemleri ve gereksinimleri bulunduğu ve sağlık çalışanlarının olumsuz tutumları nedeniyle LGBT’lerin sağlık kuruluşlarına başvurmada isteksiz olabildikleri sonuçlarına ulaşmıştır (Karakaya, 2017).

Sevim (2019), “Farklı Kuşak Üniversite Öğrencilerinin Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, genç kuşak üniversite öğrencileri ile 3. Kuşak üniversite olarak tanımlanan Tazelenme Üniversitesi’nin öğrencilerinin yaşlanma ve yaşlılığa dair algılarını değerlendirmiştir. Bu kapsamda Ege ve Akdeniz Üniversitelerinde eğitim gören iki farklı kuşaktan 314 katılımcıya ulaşmış ve bu kişilere Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (Otrar, 2016) ile hazırladığı sosyo-demografik bilgi formunu uygulamıştır. Araştırma sonunda araştırmacı, Tazelenme Üniversitesi öğrencilerinin genç kuşak öğrencilere göre yaşlılık ve yaşlanmaya dair daha olumlu bir algılarının olduğu ve genç kuşak

öğrencilerin yaşamla baş etmeye ilişkin daha fazla zorluk yaşadığı sonucuna ulaşmıştır (Sevim, 2019)

Arısoy ve Önal (2021), “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi” adlı makalelerinde, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nin Çavdır Meslek Yüksekokulunda okuyan 272 öğrenciye ulaşmışlardır. Bu çalışma kapsamında da katılımcılara hem sosyo-demografik özellikleri sorulmuş hem de Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği doldurtulmuştur. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde en belirgin olanın, sosyal hizmetler bölümü öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği ile yaşlı bakım hizmetleri bölümlerinde okuyan öğrencilere göre Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutunda daha olumsuz bir tutumları olduklarıdır (Arısoy ve Önal, 2021).

Aygüler ve Buz (2022), “Examination of University Students’ Attitudes Towards Older People: The Case of Social Work Education” adlı makalelerinde sosyal hizmet bölümü öğrencisi 506 katılımcıya Kogan tarafından hazırlanan Yaşlı İnsanlara Tutum Ölçeği’ni uygulamışlardır. Bu çalışmayla sosyal hizmet öğrencilerinin diğer öğrencilere göre yaşlılara karşı daha olumlu bir tutumları olduğunu ve sosyal hizmet eğitiminde geçirilen sürenin yaşlılara yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca aile ile yaşamının, evde bakım alan bir yaşlının olmasının, yaşlılarla vakit geçirmekten keyif almanın, huzurevi veya yaşlı bakım merkezini ziyaret etmenin, gerontoloji dersi almış olmanın ve gelecekte yaşlılarla çalışma motivasyonuna sahip olmanın, öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını olumlu etkilediğini görmüşlerdir (Aygüler ve Buz, 2022).

Dağ (2016), “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma” adlı makalesinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve yaşlılık dönemindeki sosyal dışlanma problemi ilişkisinin analizini yapmıştır. Bu kapsamda 65+ yaş grubundan 7 kadın ile görüşmüş ve ulaştığı nitel bulguları TÜİK 2014 nicel verileri ışığında

değerlendirmiştir. Araştırma sonunda yaşlılık döneminde kadınların yoksulluk, kamusal alandan dışlanma, eğitimsizlik, göç, rol dağılımındaki eşitsizlik, ataerkil ideoloji, ikincil konum gibi nedenlerle sosyal olarak dışlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar ışığında toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yaşlılık döneminin dezavantajlarıyla birleşip toplumsal başarılı yaşlanmanın oluşmasında önemli bir engeli oluşturduğunu belirtmiştir (Dağ, 2016).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkiler açıklanmaya çalışılmış ve bu ilişkiler üzerinden tahminlerde bulunma, nedensellik ilişkisini anlama ve genelleme yapma yolları izlenmiştir. Birincil veriye dayalı yürütülmüş araştırma kapsamında, belirlenen örneklem grubundan veriler anket yoluyla alındığı için araştırma veri toplama tekniğine göre görgül bir araştırma olmuştur. Bununla birlikte veriler belirlenen tek bir zaman aralığında toplandığı için araştırma kesitsel bir araştırma olmuş ve örneklem grubuna herhangi manipülatif bir etkide bulunulmadığı için deneysel olmayan bir araştırma süreci gerçekleşmiştir. Son olarak, araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarıyla kişilerin yaşlılığa yönelik tutumlarının düzeyleri ile diğer değişkenler karşılaştırıldığı için ilişkisel tarama yaklaşımı izlenmiştir (Büyüköztürk ve ark., 2020, s:13-26).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstündeki yetişkin LGBTİ+’lar oluşturmaktadır. Türkiye’de yaşayan tüm LGBTİ+’lara ulaşmak mümkün olmadığı için belirlenen zaman aralığında çalışmaya katılmaya gönüllü olan LGBTİ+’lar örneklem grubunu oluşturmuştur. Bununla birlikte Türkiye’de yaşayan LGBTİ+’ların sayısına dair bilimsel bir veri olmadığı için ulaşılması planlanan örneklem sayısını anlamada evrenin sayısının tam olarak bilinmediği durumlarda kullanılmakta olan hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Bunu kullanmak için LGBTİ+’larla yapılmış önceki çalışmalarda görülme sıklığına dair tutarlı bir orana

rastlanılmadığı için verilebilecek en yüksek oran verilerek toplumun yarısı LGBTİ+ olsaydı nasıl bir yol izlenirdi şeklinde bir varsayım ile işlemler gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde, “ $n = t^2 \cdot p \cdot q / d^2$ ” formülü üzerinden örneklem sayısını (n) bulmak için olayın görülüş sıklığı (p) 0,5 alınmış ve görülme sıklığı (q) ise $1-p=0,5$ olmuştur. Olayın görülüş sıklığı üzerinden kabul edilen örneklem hatası (d) ise %95 güven aralığında %5 hata payı bırakılarak 0,05 olarak alınmıştır. Teorik dağılım tablosunda %95 güven düzeyinde kabul edilen t değeri ise 1,96’dır. Bu veriler ışığında “ $n = 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5 / 0,05^2$ ” işleminin sonucunda ulaşılması hedeflenen en yüksek örneklem sayısı 384 olarak bulunmuştur (Yıldız, 2017).

Araştırma kapsamında olasılıklı olmayan örneklem yollarından ikisi kullanılmıştır. Öncelikle daha kolay ulaşılabilen ve araştırmacının çevresinde yer alan LGBTİ+’ların araştırmaya katılması sağlanarak uygun durum örnekleme, sonrasında ise bu kişilerin çevresindeki kişilerin de araştırma sürecine dâhil edilmesi için çalışarak kartopu örnekleme kullanılmıştır (Ekiz, 2020, s:115-116).

Araştırma kapsamında, araştırma modelinde belirtildiği şekilde çevrim için olarak yaygınlaştırılan soru formu ve ölçek sayesinde 3 aylık bir sürede 420 katılımcıya ulaşılmıştır. Doldurulan bu formlar incelendiğinde cinsel yönelimini heteroseksüel, cinsiyet kimliğini erkek ya da kadın ve cinsiyet karakteristiğini endoseks olarak belirten anketler, evren sınırları içinde yer almadıkları için katılımcı grubundan çıkarılmışlardır. Bunun sonucunda 409 katılımcı ile ulaşılan veriler değerlendirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için kişisel bilgi formu ve Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ) kullanılmıştır. Bu araçlar çevrimiçi ortamda hazırlanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Literatür araştırması sonucunda, yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları etkileyebileceği belirtilen faktörlerden oluşan soruların yer aldığı bir Kişisel Bilgi Formu (Bkz. EK-3) araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu form, yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumu etkileyebilecek değişkenlere dair bilgi alma amacı güden 21 sorudan oluşmaktadır.

Formda sosyodemografik özellikler cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, cinsiyet karakteristiği, yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, maddi durum, hayatın çoğunun geçirildiği yerin niteliği, yaşanan coğrafi bölge, evcil bir hayvanla yaşama durumu gibi değişkenler çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca bu form katılımcıların kimlere LGBTİ+ kimliğiyle açık olduğu; atanmış ailesiyle iletişim sıklığı; atanmış ailesinin, yakın arkadaşlarının ve partnerlerinin kendisini tanıma düzeyi; bir yaşlıyla yaşama süresi, huzurevine gitme ve huzurevleri hakkındaki düşüncesi; 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumu; LGBTİ+ kimliğinden dolayı yaşanan ayrımcılığın sıklığı ve maruz bırakılan şiddetin türlerini irdeleyen sorulardan oluşmaktadır.

2.3.2. Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği

Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (Bkz. EK-4), 2016 yılında Otrar tarafından geliştirilmiş ve geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış bir ölçektir. Beşli Likert tipi yanıtlamaya uygun 122 madde olarak hazırlanmış ölçek, İstanbul ilinde yaşayan ve yansız olarak seçilmiş 842 yetişkine uygulanmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesinde kullanılan faktör analizi sonucu madde sayısının 45 olarak belirlendiği ölçekte ayrıca bu maddelerin yaşlılığı kabullenme zorluğu, yaşamla baş etme zorluğu, olumsuz imge ve sosyal yıpranma algısı olmak üzere dört faktörden oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bu faktörlerin puanları ise içerdikleri maddelere verilen yanıtların toplamalarının, madde sayısına bölümü ile bulunmaktadır. Puan ne kadar yüksek olursa o faktöre ismini veren özellik de o oranda artmaktadır. Ölçek sonunda ortaya çıkan genel puan ortalaması ne kadar yüksek ise yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumsuz algı da o kadar yüksek demektir. Ölçeğin güvenirliğinin belirlenmesi sırasında hesaplanan Cronbach- alfa iç tutarlık katsayılarının ise ölçeğin bütünü için $\alpha=.97$, alt boyutlar için 0.90 ile 0.93 arasında değişmekte olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda ölçeğin 18 yaş üstü yetişkinlerin yaşlılık ve yaşlanmaya dair tutumlarını anlamada geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kullanılabileceği bilgisine ulaşılmıştır (Otrar, 2016).

Bu araştırmada YYTÖ'nün kullanılmak için seçilmesinin en temel sebebi 18 yaş üstü herkese uygulanmaya elverişli oluşudur. Yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumları anlamayı amaçlayan ölçeklerin çoğunun üniversite öğrencileri üzerinde ya da yaşlı olarak niteledikleri kişilerde kullanıma uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçeğin alt boyutlarının da LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını anlama ve hangi noktalara dikkat çekilmesi gerektiğini göstermesi sebebiyle de bu ölçeğin kullanımına karar verilmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın amaçlarına yönelik uygulamaların gerçekleştirilebilmesi için öncelikle 10.03.2021 tarihinde Otrar'dan hazırlamış olduğu ölçeği kullanabilmek için izin alınmıştır (Bkz. EK-5). Ayrıca Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığı'nın 11.10.2021 tarihli toplantısında alınan kararla bu çalışma, etik olarak uygun bulunmuştur (Bkz. EK-6).

Araştırmada kullanılan soru formu ve ölçek çeşitli sosyal medya araçlarıyla önce araştırmacının çevresiyle sonrasındaysa ulaşılan kişilerin çevreleriyle paylaşılmıştır. Katılımcılara araştırmanın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmaya katılmayı reddedebilecekleri veya araştırmanın herhangi bir noktasında formu doldurmayı tamamlamadan araştırmadan ayrılacakları gibi bilgiler, Aydınlatılmış Onam Formu yoluyla, katılımcılarla araştırmaya katılmadan önce paylaşılmıştır (Bkz. EK-2).

2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin analizinde, SPSS for Mac 28,0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ve normal dağılım gösteren değişkenler ortalama $\pm$ standart sapma, nominal değişkenler ise gözlem sıklığı ve (%) olarak gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. YYTÖ İçin Güvenilirlik Değerleri.

Faktör	Cronbach Alfa
Genel Ölçek	.964
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	.918
Sosyal Yıpranma Algısı	.886
Yaşamla Başetme Zorluğu	.898
Olumsuz İmge	.795

Çizelge 2.1’de görüldüğü gibi YYTÖ için iç tutarlık/güvenirlik değerlerinin alt boyutlarda .795 ile .898 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin geneli içinse bu değer .964 olduğu bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin iç tutarlık güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçek puanlarının niceliksel (scale) veri olması ve aynı zamanda örneklem genişliğinin 50’nin üzerinde olması nedeniyle verilerin normal dağılıma benzerlik gösterip göstermediğini anlamak için Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre YYTÖ normal dağılıma sahipken ($p>.05$), YYTÖ alt boyutları puanlarının normal dağılıma sahip olmadığı tespit edilmiştir ($p<.05$). Veriler arasındaki sapma daha fazla olabileceği için ölçek alt boyutları normal dağılmazken ölçek geneli normal dağılıma uygun çıkmıştır. Bu sebeple iki ayrı durum için ayrı yöntemler izlenmiştir.

Normal dağılım sergilediği hesaplanan ölçek geneli puan ortalamasında, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için parametrik olan analiz yöntemlerinden “Tek Yönlü ANOVA (One-Way ANOVA)” ve “Bağımsız Örneklem t-Testi (Independent Samples t-Test)” uygulanmıştır. Normal dağılıma benzerlik göstermediği hesaplanan ölçeğin dört alt boyutundaki puan ortalamalarında, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlere göre

farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için parametrik olmayan analiz yöntemlerinden “Kruskal-Wallis H” ve “Mann-Whitney U” uygulanmıştır. Ayrıca nominal değişkenlerin kategori seviyesi ikiden fazla olanlar için analiz sonucunda anlamlı bir farklılığa ulaşıldığında ANOVA uygulanan parametrik değerler için varyansların homojen dağılım gösterdiği durumda yapılabilecek Post-Hoc karşılaştırmalarından “LSD” testi; Kruskal-Wallis H uygulanan parametrik olmayan gruplar arası farklılık içinse “Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testi” uygulanmıştır.

$p < 0,05$ için sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olduğu kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, örnekleme oluşturan 409 LGBTİ+'ya uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği (YYTÖ)” ile ulaşılan verilerin istatistiksel olarak analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgulara dört kategori altında yer verilmiştir. İlk kategoride katılımcıları tanıtıcı bilgilere; ikinci kategoride katılımcıları tanıtıcı bilgiler ile sosyal özellikleri arasındaki karşılaştırmalara; üçüncü kategoride ölçek yoluyla edinilen yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlara dair puanlara ve son kategoride katılımcıların özellikleri ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

3.1. Katılımcıları Tanıtıcı Bilgiler

Bu bölümde, katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu yoluyla edinilen bulgular sunulacaktır. Çizelge 3.1’de katılımcıların cinsiyet kimliklerine dair bilgiler verilmiştir.

Çizelge 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Kimliği Dağılımı.

Cinsiyet Kimliği	(n)	(%)
<i>Erkek</i>	259	63,3
<i>Kadın</i>	69	16,9
<i>Naikili</i>	57	13,9
<i>Queer, Genderqueer</i>	10	2,4
<i>Akışkan cinsiyet</i>	3	0,7
<i>Trans+</i>	3	0,7
<i>Trans erkek</i>	3	0,7
<i>Trans kadın</i>	1	0,2
<i>Agender</i>	3	0,7
<i>Gender non-conforming</i>	1	0,2
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan LGBTİ+’ların çoğunluğu (%63,3) cinsiyet kimliğini erkek olarak tanımlarken; kadın (%16,9) ve naikili (%13,9) şeklinde tanımlayan katılımcılar da vardır. Bununla birlikte bu üç cinsiyet kimliğinin dışında, çeşitli şekillerde tanımlayan katılımcılar da mevcuttur. Burada görülmektedir ki LGBTİ+’lar cinsiyet kimliklerini ikiden çok daha çeşitli şekillerde tanımlayabilmektedir.

Çizelge 3.2. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerinin Gruplandırılmış Dağılımı.

Cinsiyet Kimliği	(n)	(%)
<i>Erkek</i>	259	63,3
<i>Kadın</i>	69	16,9
<i>Naikili</i>	57	13,9
<i>Trans+</i>	14	3,4
<i>Queer</i>	10	2,4
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.2’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine ilişkin bilgiler şemsiye terimlere ve yoğunluğa göre gruplandırıldığında erkek katılımcı oranı %63,3; kadın %16,9; naikili %13,9; trans+ %3,4 ve queer %2,4 olarak bulunmuştur. Bu gruplandırma yapılırken; akışkan cinsiyet, trans erkek, trans kadın, agender ve gender non-conforming kimlikleri; atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği uyuşmayan kişileri tanımlamak için kullanılan trans+ şemsiye terimi altında toplanmıştır. Araştırmanın bundan sonraki kısımlarında daha doğru bir kategorizasyon için Çizelge 3.2’deki gruplandırılmış cinsiyet kimlikleri üzerinden analizler gerçekleştirilecektir.

Çizelge 3.3. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerinin Dağılımı.

Cinsel Yönelim	(n)	(%)
<i>Gey</i>	251	61,4
<i>Lezbiyen</i>	23	5,6
<i>Biseksüel</i>	78	19,1
<i>Panseksüel</i>	27	6,6
<i>Heteroseksüel</i>	3	0,7
<i>Aseksüel</i>	3	0,7
<i>Androseksüel</i>	2	0,5
<i>Jineseksüel</i>	1	0,2
<i>Tanımlamayan</i>	2	0,5
<i>Akışkan</i>	3	0,7
<i>Demiseksüel</i>	2	0,5
<i>Queer</i>	7	1,7
<i>Flexible</i>	1	0,2
<i>Gri aseksüel</i>	2	0,5
<i>Toric</i>	2	0,5
<i>Alloseksüel</i>	1	0,2
<i>Eşcinsel</i>	1	0,2
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.3’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan LGBTİ+’ların çoğunluğu cinsel yönelimini gey (%61,4) olarak tanımlarken bunu biseksüel (%19,1); panseksüel

(%6,6) ve lezbiyen (%5,6) katılımcılar takip etmektedir. Bununla birlikte bu cinsel yönelimlerin dışında, kendilerini başka şekillerde tanımlayan katılımcılar da mevcuttur. Burada görülmektedir ki LGBTİ+’lar cinsel yönelimlerini çok çeşitli şekillerde tanımlayabilmektedir.

Çizelge 3.4. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerinin Gruplandırılmış Dağılımı.

Cinsel Yönelim	(n)	(%)
<i>Gey</i>	251	61,4
<i>Lezbiyen</i>	23	5,6
<i>Biseksüel+</i>	105	25,7
<i>Aseksüel+</i>	7	1,7
<i>Diğer</i>	23	5,6
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.4’te görüldüğü gibi katılımcıların cinsel yönelimlerine ilişkin bilgiler şemsiye terimlere ve yoğunluğa göre gruplandırıldığında gey katılımcı oranı %61,4; biseksüel+ %25,7; lezbiyen %5,6; diğer %5,6 ve aseksüel+ %1,7 olarak bulunmuştur. Bu gruplandırma yapılırken panseksüel katılımcılar biseksüel+ şemsiye terimi altında; demiseksüel ve gri aseksüel katılımcılar aseksüel+ şemsiye terimi altında gruplandırılmıştır. Heteroseksüel, androseksüel, jineseksüel, tanımlamayan, akışkan, queer, flexible, toric, alloseksüel ve eşcinsel katılımcılar “Diğer” cinsel yönelimler grubu altında toplanmıştır. Araştırmanın bundan sonraki kısımlarında daha doğru bir kategorizasyon için Çizelge 3.4’teki gruplandırılmış cinsel yönelimler üzerinden analizler gerçekleştirilecektir.

Çizelge 3.5. Katılımcıların Cinsiyet Karakteristiklerinin Dağılımı.

Cinsiyet Karakteristiği	(n)	(%)
<i>İnterseks</i>	42	10,3
<i>Endoseks¹</i>	367	89,7
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.5'te görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet karakteristiklerinin dağılımı incelendiğinde %89,7'sinin endoseks; %10,3'ünün interseks cinsiyet karakteristiğine sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.6. Katılımcıların Demografik Özellikleri.

Değişkenler		(n)	(%)
Yaş	<i>18-24</i>	126	30,8
	<i>25-29</i>	134	32,8
	<i>30-39</i>	112	27,4
	<i>40+</i>	37	9,0
Mezuniyet Durumu	<i>Lise ve öncesi</i>	92	22,5
	<i>Ön lisans ve lisans</i>	192	46,9
	<i>Yüksek lisans ve üstü</i>	125	30,6
Çalışma Durumu	<i>Çalışmayan</i>	32	7,8
	<i>Öğrenci ve çalışmayan</i>	100	24,4
	<i>Öğrenci ve çalışan</i>	33	8,1
	<i>Tam zamanlı işi olan</i>	202	49,4
	<i>Serbest zamanlı işi olan</i>	42	10,3
Maddi Durum	<i>Kötü</i>	59	14,4
	<i>Orta</i>	228	55,7
	<i>İyi</i>	122	29,8

¹ Endoseks: İnterseks olmayan; sıklıkla karşılaşılan kadın veya erkek cinsiyet özelliklerine sahip kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Çizelge 3.6. Devam Katılımcıların Demografik Özellikleri.

Çoğunlukla Yaşanan	<i>Büyükşehir</i>	318	77,8
Yer	<i>Şehir</i>	48	11,7
	<i>İlçe/Köy</i>	43	10,5
Yaşanan Bölge	<i>Akdeniz</i>	30	7,3
	<i>Doğu Anadolu</i>	5	1,2
	<i>Ege</i>	52	12,7
	<i>Güney Doğu Anadolu</i>	9	2,2
	<i>İç Anadolu</i>	169	41,3
	<i>Karadeniz</i>	13	3,2
	<i>Marmara</i>	131	32,0
Evcil Hayvanla	<i>Evet</i>	201	49,1
Yaşama Durumu	<i>Hayır</i>	208	50,9
	Toplam	409	100

Çizelge 3.6’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan LGBTİ+’ların yaşlarının dağılımı incelendiğinde çoğunluğunun 18-24 yaş arasında (%30,8) ya da 25-29 yaş aralığında (32,8) olduğu görülmüştür. Bununla birlikte 30-39 yaş aralığında (%27,4) ve 40 yaş üzerinde (%9) olan katılımcılar da vardır. Ayrıca katılımcıların en son mezun oldukları eğitim düzeyleri incelendiğinde çoğunluğunun ön lisans veya lisans mezunu (%46,9) olduğu görülmüştür. Yine Çizelge 3.6’da katılımcıların çalışma ve maddi durumlarına ilişkin bilgiler incelendiğinde neredeyse yarısının tam zamanlı bir işe sahip olduğu (%49,4) ve maddi durumunu orta (%55,7) şeklinde tanımladığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.6’da görüldüğü gibi katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yere ilişkin dağılım incelendiğinden çoğunluğunun büyükşehirde (%77,8) geçirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların şu an yaşadıkları coğrafi bölgeye ilişkin bilgiler incelendiğinde de büyük kısmının İç Anadolu (%41,3) veya Marmara (%32) Bölgesinde yaşadıkları görülmüştür. Katılımcıların evcil bir hayvanla yaşama

durumlarının dağılımı incelendiğinde ise %49,1'inin evcil bir hayvanla yaşadığı ve %50,9'unun evcil bir hayvanla yaşamadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.7. Katılımcıların Çevrelerinde Kimlere LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olduğuna Dair Bilgiler.

Değişkenler		(n)	(%)
Annesine açık olanlar	<i>Evet</i>	131	32,0
	<i>Hayır</i>	278	68,0
Babasına açık olanlar	<i>Evet</i>	74	18,1
	<i>Hayır</i>	335	81,9
Kardeşine açık olanlar	<i>Evet</i>	208	50,9
	<i>Hayır</i>	201	49,1
Yakın arkadaşlarına açık olanlar	<i>Evet</i>	380	92,9
	<i>Hayır</i>	29	7,1
Diğer arkadaşlarına açık olanlar	<i>Evet</i>	224	54,8
	<i>Hayır</i>	185	45,2
İş arkadaşlarına açık olanlar	<i>Evet</i>	137	33,5
	<i>Hayır</i>	272	66,5
Toplam		409	100

Çizelge 3.7'de görüldüğü gibi katılımcıların çevrelerinde kimlere LGBTİ+ kimlikleriyle açık olduğuna ilişkin bilgiler incelendiğinde %32'sinin annesine; %18,1'inin babasına; %50,9'unun kardeşine; %92,9'unun yakın arkadaşlarına; %54,8'inin diğer arkadaşlarına ve %33,5'inin iş arkadaşlarına açık olduğu görülmüştür. Bu verilerde ayrıca görülmektedir ki katılımcılar LGBTİ+ kimliklerini en az yakın arkadaşlarından en çok ise babalarından saklamaktadır.

Çizelge 3.8. Katılımcıların Sosyal Çevrelerindeki Gruplarından Kaçına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olduğuna İlişkin Bilgiler.

Açık olunan	(n)	(%)
<i>Hepsine açık olan (6)</i>	27	6,6
5	43	10,5
4	67	16,4
3	81	19,8
2	92	22,5
1	82	20,0
<i>Kimseye açık olmayan (0)</i>	17	4,2
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.8’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle açık oldukları kişilere ilişkin bilgiler gruplandırıldığında %6,6’sının anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarının tümüne; %10,5’inin bunlardan beşine; %16,4’ünün bunlardan dördüne; %19,8’inin bunlardan üçüne; %22,5’inin bunlardan ikisine; %20’sinin bunlardan yalnız birine açık olduğu ve %4,2’sinin ise kimseye açık olmadığı görülmüştür.

Çizelge 3.9. Katılımcıların Atanmış Aileleriyle² İletişim Sıklıkları.

İletişim sıklığı	(n)	(%)
<i>Her gün</i>	247	60,4
<i>Haftada birkaç kez</i>	123	30,1
<i>Ayda birkaç kez</i>	20	4,9
<i>Yılda birkaç kez</i>	7	1,7
<i>Atanmış bir ailesi olmayanlar</i>	12	2,9
Toplam	409	100,0

² Atanmış Aile: Kişilere genellikle doğduklarında biyolojik bağ yoluyla atanmış olan ve bakımlarını üstlenmesi beklenen ailedir.

Çizelge 3.9’da görüldüğü gibi katılımcıların atanmış aileleriyle hangi sıklıkla iletişim kurduğuna ilişkin bilgilerde çoğunluğunun her gün (%60,4) iletişim kurduğu görülmüştür.

Çizelge 3.10. Katılımcıların Atanmış Ailelerinin, Yakın Arkadaşlarının ve Partnerlerinin Onları Tanıma Durumları.

Tanıma durumu	Atanmış Aile		Yakın Arkadaş		Partner	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
<i>Her şeyi bilecek kadar</i>	10	2,4	105	25,7	101	24,7
<i>Birçok şeyi bilecek kadar</i>	136	33,3	217	53,1	176	43,0
<i>Orta düzeyde bilecek kadar</i>	160	39,1	63	15,4	83	20,3
<i>Az düzeyde bilecek kadar</i>	75	18,3	16	3,9	16	3,9
<i>Hiç tanımayan</i>	16	3,9	4	1,0	4	1,0
<i>Böyle bir aile, arkadaş veya partneri olmayanlar</i>	12	2,9	4	1,0	29	7,1
Toplam	409	100,0	409	100,0	409	100,0

Çizelge 3.10’da görüldüğü gibi katılımcıların atanmış ailelerinin, yakın arkadaşlarının ve şimdiye kadar en yakın hissettikleri partner veya partnerlerinin onları ne kadar tanıdığı konusundaki düşünceleri incelendiğinde, çoğunluğun atanmış ailesinin orta düzeyde bilecek kadar kendisini tanıdığını düşündüğü (%39,1); yakın arkadaş (%53,1) ve partnerlerininse (%43) birçok şeyi bilecek kadar kendisini tanıdığını düşündüğü bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.11. Katılımcıların Yaşlılıkla İlişkili Deneyimleri.

Değişkenler		(n)	(%)
Yaşlıyla Yaşama Süresi	<i>Hiç yaşamayanlar</i>	117	28,6
	<i>1 yıldan az</i>	94	23,0
	<i>1-5 yıl arası</i>	88	21,5
	<i>5-10 yıl arası</i>	40	9,8
	<i>10 yıldan fazla</i>	70	17,1
Huzurevine Gitme	<i>Evet</i>	180	44,0
Durumu	<i>Hayır</i>	229	56,0
Huzurevleri Hakkındaki Düşünceler	<i>Olumlu</i>	173	42,3
	<i>Kararsız</i>	172	42,1
	<i>Olumsuz</i>	64	15,6
50 Yaş Üstü Bir	<i>Yakın çevresinde olanlar</i>	59	14,4
LGBTİ+ ile Tanışıklık Durumu	<i>Sohbet ettiği kişiler olanlar</i>	174	42,5
	<i>Gören ama sohbet etmeyenler</i>	88	21,5
	<i>Daha önce hiç görmeyenler</i>	88	21,5
Toplam		409	100

Çizelge 3.11’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan LGBTİ+’ların bir yaşlıyla yaşama süreleri incelendiğinde çoğunluğun hiç yaşamadığı (%28,6) bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların huzurevine gitme durumları incelendiğinde %44’ünün daha önce huzurevine gittiği ve %56’sının daha önce hiç huzurevine gitmediği bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların huzurevleri hakkındaki düşünceleri incelendiğinde %42,3’ünün olumlu; %42,1’inin kararsız; %15,6’sının olumsuz cevabını verdiği görülmüştür.

Çizelge 3.11’de görüldüğü gibi katılımcıların 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumları incelendiğinde %14,4’ünün yakın çevresinde bulunduğu; %42,5’inin sohbet ettiği kişiler olduğu; %21,5’inin gördüğü ancak hiç sohbet etmediği ve %21,5’inin daha önce hiç görmediği bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.12. Katılımcıların LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Maruz Bırakıldığı Ayrımcılık Sıklığı.

Ayrımcılığa Uğrama	(n)	(%)
<i>Neredeyse her gün</i>	47	11,5
<i>Sık sık</i>	128	31,3
<i>Bazen</i>	119	29,1
<i>Nadiren</i>	81	19,8
<i>Hiç</i>	34	8,3
Toplam	409	100,0

Çizelge 3.12’de görüldüğü katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı ne sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldıkları incelendiğinde büyük çoğunluğun sık sık (%31,3) ve bazen (%29,1) cevaplarını verdiği görülmüştür.

Çizelge 3.13. Katılımcıların LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Maruz Bırakıldıkları Şiddet Türleri.

Şiddet Türleri	Değişkenler	(n)	(%)
Fiziksel Şiddet	<i>Evet</i>	81	19,8
	<i>Hayır</i>	328	80,2
Sözel Şiddet	<i>Evet</i>	301	73,6
	<i>Hayır</i>	108	26,4
Psikolojik Şiddet	<i>Evet</i>	298	72,9
	<i>Hayır</i>	111	27,1
Cinsel Şiddet	<i>Evet</i>	60	14,7
	<i>Hayır</i>	349	85,3
Ekonomik Şiddet	<i>Evet</i>	69	16,9
	<i>Hayır</i>	340	83,1
Hiçbiri	<i>Evet</i>	64	15,6
	<i>Hayır</i>	345	84,4
Toplam		409	100

Çizelge 3.13'te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı maruz bırakıldıkları şiddet türleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun sözel (%73,6) veya psikolojik (%72,9) şiddete maruz bırakıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

3.2. Katılımcıların Tanıtıcı Bilgileri ile Sosyal Özellikleri Arasındaki Duruma İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu yoluyla edinilen bilgilerin karşılaştırılmasıyla istatistiksel olarak anlamlı farka ulaşılan bulgular sunulacaktır. Çizelge 3.14'te katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre mezuniyet durumlarına dair bilgiler verilmiştir.

Çizelge 3.14. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Mezuniyet Durumlarının Karşılaştırılması. ($X^2=21,453$; $p<.001$)

	Lise ve öncesi	Ön lisans ve lisans	Yüksek lisans ve üstü	Toplam
Erkek	43 (%16,6)	124 (%47,9)	92 (%35,5)	259 (%100)
Kadın	28 (%40,6)	29 (%42)	12 (%17,4)	69 (%100)
Diğer (Trans+, Queer)	21 (%25,9)	39 (%48,1)	21 (%25,9)	81 (%100)
Toplam	92 (%22,5)	192 (%46,9)	125 (%30,6)	409 (%100)

Çizelge 3.14'te görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre mezuniyet durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001'den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise erkek katılımcıların

yüksek lisans ve üstü bir mezuniyete sahip olma oranları (%35,5); kadın (%17,4) ve diğer (25,9) cinsiyet kimliğine sahip katılımcılardan yüksektir. Ayrıca erkek katılımcıların lise ve öncesi bir mezuniyete sahip olma oranları (%16,6); kadın (%40,6) ve diğer (25,9) cinsiyet kimliğine sahip katılımcılardan düşüktür.

Çizelge 3.15. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Maddi Durumlarının Karşılaştırılması. ($X^2=10,719$; $p=.030$)

	Kötü	Orta	İyi	Toplam
Erkek	32 (%12,4)	142 (%54,8)	85 (%32,8)	259 (%100)
Kadın	7 (%10,1)	43 (%62,3)	19 (%27,5)	69 (%100)
Diğer (Trans+, Queer)	20 (%24,7)	43 (%53,1)	18 (%22,2)	81 (%100)
Toplam	59 (%14,4)	228 (%55,7)	122 (%29,8)	409 (%100)

Çizelge 3.15'te görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre maddi durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .030 olarak bulunmuştur ($p<.05$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcılarda maddi durumunu “kötü” olarak tanımlayanların oranı (%24,7); erkek (%12,4) ve kadın (%10,1) cinsiyet kimliğine sahip olup maddi durumunu “kötü” olarak tanımlayanların oranından belirgin şekilde yüksektir. Maddi durumunu “iyi” olarak tanımlayan erkeklerin oranı (%32,8) en yüksekken ikinci sırada kadın katılımcılar (%27,5) gelmektedir. Diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcılarda ise maddi durumunu “iyi” olarak tanımlayanların oranı (22,2) kadın ve erkeklere göre daha düşüktür.

Çizelge 3.16. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması. ($X^2=30,243$; $p<.001$)

	En fazla 1 gruba açık	2 veya 3 gruba açık	4'ten fazla gruba açık	Toplam
<i>Erkek</i>	70 (%27)	109 (%42,1)	80 (%30,9)	259 (%100)
<i>Kadın</i>	22 (%31,9)	35 (%50,7)	12 (%17,4)	69 (%100)
<i>Diğer</i> <i>(Trans+, Queer)</i>	7 (%8,6)	29 (%35,8)	45 (%55,6)	81 (%100)
Toplam	99 (%24,2)	173 (%42,8)	137 (%33,5)	409 (%100)

Çizelge 3.16'da görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre LGBTİ+ kimlikleriyle anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarından oluşan 6 gruptan kaçına açık oldukları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001'den küçük olarak bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde diğer (%55,6) cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların çoğunluğunun bu gruplardan en az dördüne LGBTİ+ kimliğiyle açık olduğu görülmüştür. Erkek (%30,9) ve kadın (%17,4) katılımcılarda ise 4 ve daha fazla gruba LGBTİ+ kimliğiyle açık olma oranının diğer gruplardan daha düşük olduğu görülmektedir. Diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcılarda bu altı gruptan en fazla birine açık olma oranı (%8,6); erkek (%27) ve kadın (%31,9) katılımcılara göre çok daha düşüktür.

Çizelge 3.17. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması. ($X^2=17,815$; $p=.001$)

	Olumlu	Kararsız	Olumsuz	Toplam
<i>Erkek</i>	122 (%47,1)	101 (%39)	36 (%13,9)	259 (%100)
<i>Kadın</i>	32 (%46,4)	30 (%43,5)	7 (%10,1)	69 (%100)
<i>Diğer</i> <i>(Trans+, Queer)</i>	19 (%23,5)	41 (%50,6)	21 (%25,9)	81 (%100)
Toplam	173 (%42,3)	172 (%42,1)	64 (%15,6)	409 (%100)

Çizelge 3.17’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre huzurevleri hakkındaki düşünceleri ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001 olarak bulunmuştur ($p<.05$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcılarda huzurevleri hakkında olumlu düşünceye sahip olma oranı (%23,5); erkek (%47,1) ve kadın (%46,4) katılımcılardaki oranlara göre çok daha düşüktür. Benzer şekilde diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcıların huzurevleri hakkındaki olumsuz düşünceye sahip olma oranları (%25,9); erkek (%13,9) ve kadın (%10,1) katılımcılar arasındaki orana göre çok daha fazladır.

Çizelge 3.18. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre LGBTİ+ Kimliklerinden Dolayı Ayrımcılığa Uğrama Sıklıklarının Karşılaştırılması. ($X^2=29,172$; $p<.001$)

	Neredeyse her gün	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç	Toplam
Erkek	28 (%10,8)	74 (%28,6)	75 (%29)	54 (%20,8)	28 (%10,8)	259 (%100)
Kadın	6 (%8,7)	15 (%21,7)	22 (%31,9)	20 (%29)	6 (%8,7)	69 (%100)
Diğer (Trans+, Queer)	13 (%16)	39 (%48,1)	22 (%27,2)	7 (%8,6)	0 (%0)	81 (%100)
Toplam	47 (%11,5)	128 (%31,3)	119 (%29,1)	81 (%19,8)	34 (%8,3)	409 (%100)

Çizelge 3.18’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre LGBTİ+ kimliklerinden dolayı ne sıklıkla ayrımcılığa uğradıkları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001’den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcıların %16’sının neredeyse her gün ve %48,1’inin sık sık ayrımcılığa uğradıkları belirlenmiştir. Bu değerler erkek (%10,8; %28,6) ve kadın (%8,7; %21,7) cinsiyet kimliklerine sahip katılımcıların ayrımcılık sıklığı ile karşılaştırıldığında en yüksek değerler olarak görülmektedir. Ayrıca tüm katılımcıların %8,3’ünün LGBTİ+ kimliklerinden dolayı hiç ayrımcılığa uğramadıkları cevabını vermelerine karşın diğer cinsiyet kimliklerine sahip (naikili, trans+ ve queer) katılımcılardan hiçbirinin bu cevabı vermedikleri belirlenmiştir.

Çizelge 3.19. Katılımcıların Yaşlarına Göre Çalışma Durumlarının Karşılaştırılması. ($X^2=207,779$; $p<.001$)

	Çalışmayan	Öğrenci ve çalışmayan	Öğrenci ve çalışan	Tam zamanlı işli olan	Serbest zamanlı işli olan	Toplam
18-24	13 (%10,3)	81 (%64,3)	11 (%8,7)	17 (%13,5)	4 (%3,2)	126 (%100)
25-29	11 (%8,2)	15 (%11,2)	15 (%11,2)	81 (%60,4)	12 (%9)	134 (%100)
30-39	3 (%2,7)	4 (%3,6)	7 (%6,3)	84 (%75)	14 (%12,5)	112 (%100)
40+	5 (%13,5)	0 (%0)	0 (%0)	20 (%54,1)	12 (%32,4)	37 (%100)
Toplam	32 (%7,8)	100 (%24,4)	33 (%8,1)	202 (%49,4)	42 (%10,3)	409 (%100)

Çizelge 3.19’da görüldüğü gibi katılımcıların yaşlarına göre çalışma durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001’den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise 40 yaşından büyük katılımcılarda çalışmayanların oranı (%13,5) diğer yaş gruplarında çalışmayanların oranından daha fazladır. Ayrıca 40 yaşından büyük katılımcılarda serbest zamanlı işli olanların oranı %32,4 ile diğer yaş gruplarından daha yüksektir. 30-39 yaş arasındaki katılımcılarda tam zamanlı bir işli olan katılımcı oranı %75’le en yüksekken bunu 25-29 yaş arasındaki katılımcılar %60,4 ile takip etmektedir. 40 yaşından büyük katılımcılarda tam zamanlı bir işe sahip olanların oranı %54,1 iken 18-24 yaş arasındaki katılımcılarda bu oran %13,5’tir. 18-24 yaş arasındaki katılımcıların büyük çoğunluğunun %64,3 oranıyla öğrenci ve çalışmadığı görülmektedir.

Çizelge 3.20. Katılımcıların Yaşlarına Göre Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıklarının Karşılaştırılması. ($X^2=31,659$; $p=.002$)

	Her gün	Haftada birkaç kez	Ayda birkaç kez	Yılda birkaç kez	Atanmış bir ailesi olmayan	Toplam
18-24	91 (%72,2)	27 (%21,4)	5 (%4)	1 (%0,8)	2 (%1,6)	126 (%100)
25-29	86 (%64,2)	39 (%29,1)	6 (%4,5)	3 (%2,2)	0 (%0)	134 (%100)
30-39	53 (%47,3)	45 (%40,2)	6 (%5,4)	2 (%1,8)	6 (%5,4)	112 (%100)
40+	17 (%45,9)	12 (%32,4)	3 (%8,1)	1 (%2,7)	4 (%10,8)	37 (%100)
Toplam	247 (%60,4)	123 (%30,1)	20 (%4,9)	7 (%1,7)	12 (%2,9)	409 (%100)

Çizelge 3.20’de görüldüğü gibi katılımcıların yaşlarına göre atanmış aileleriyle ne sıklıkla iletişim kurdukları bilgisi ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .002 olarak bulunmuştur ($p<.05$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise atanmış ailesiyle her gün iletişim kuran 18-24 yaş arasındaki LGBTİ+’ların oranı %72,2; 25-29 yaş arasındakilerin oranı %64,2; 30-39 yaş arasındakilerin oranı %47,3 ve 40 yaş üstündekilerin oranı %45,9 olarak bulunmuştur. Artan yaşla beraber atanmış aile ile her gün iletişim kurma oranının azaldığı görülmektedir. Bununla beraber atanmış ailesi olmayanların oranına bakıldığında en yüksek oran 40 yaş ve üstü (%10,8) katılımcılarda görülürken, 30-39 yaş (%5,4) arasındaki katılımcıların da bu oranı takip ettiği görülmektedir.

Çizelge 3.21. Katılımcıların Yaşlarına Göre 50 Yaş Üstü Bir LGBTİ+ İle Tanışıklık Durumlarının Karşılaştırılması. ($\chi^2=89,549$; $p<.001$)

	Yakın çevresinde olanlar	Sohbet ettiği kişiler olanlar	Gören ama sohbet etmeyenler	Daha önce hiç görmeyenler	Toplam
18-24	7 (%5,6)	37 (%29,4)	40 (%31,7)	42 (%33,3)	126 (%100)
25-29	12 (%9)	66 (%49,3)	25 (%18,7)	31 (%23,1)	134 (%100)
30-39	20 (%17,9)	58 (%51,8)	21 (%18,8)	13 (%11,6)	112 (%100)
40+	20 (%54,1)	13 (%35,1)	2 (%5,4)	2 (%5,4)	37 (%100)
Toplam	59 (%14,4)	174 (%42,5)	88 (%21,5)	88 (%21,5)	409 (%100)

Çizelge 3.21’de görüldüğü gibi katılımcıların yaşlarına göre 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001’den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise 40 yaş ve üzeri katılımcıların %54,1’inin yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ varken bu oran 30-39 yaş arasındakiler için %17,9; 25-29 yaş arasındakiler için %9 ve 18-24 yaş arasındakiler için %5,6’dır. Ayrıca 18-24 yaş arasındaki katılımcıların %33,3’ü daha önce hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile karşılaşmadıklarını belirtirken bu oran 25-29 yaş arasındakilerde %23,1; 30-39 yaş arasındakilerde %11,6 ve 40 yaş üstündekilerde %5,4’tür. Bu bilgiler göstermektedir ki artan yaşla birlikte yaşlı LGBTİ+’larla tanışıklık durumu da artmaktadır.

Çizelge 3.22. Katılımcıların Yaşlarına Göre Evcil Bir Hayvanla Yaşama Durumlarının Karşılaştırılması. ($X^2=18,629$; $p<.001$)

	Evcil hayvanla yaşayanlar	Evcil hayvanla yaşamayanlar	Toplam
18-24	52 (%41,3)	74 (%58,7)	126 (%100)
25-29	55 (%41)	79 (%59)	134 (%100)
30-39	69 (%61,6)	43 (%38,4)	112 (%100)
40+	25 (%67,6)	12 (%32,4)	37 (%100)
Toplam	201 (%49,1)	208 (%50,9)	409 (%100)

Çizelge 3.22’de görüldüğü gibi katılımcıların yaşlarına göre evcil bir hayvanla yaşama durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001’den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise 40 yaş üstü LGBTİ+’ların %67,6’sının; 30-39 yaş arasındakilerin %61,6’sının; 25-29 yaş arasındakilerin %41’inin ve 18-24 yaş arasındakilerin %41,3’ünün evcil bir hayvanla yaşadığı görülmektedir. Bu bilgiler göstermektedir ki artan yaşla birlikte evcil hayvanla yaşama oranı da artmaktadır.

Çizelge 3.23. Katılımcıların Mezuniyet Durumlarına Göre Maddi Durumlarının Karşılaştırılması. ($X^2=30,464$; $p<.001$)

	Kötü	Orta	İyi	Toplam
Lise ve öncesi	14 (%15,2)	62 (%67,4)	16 (%17,4)	92 (%100)
Ön lisans ve lisans	33 (%17,2)	113 (%58,9)	46 (%24)	192 (%100)
Yüksek lisans ve üstü	12 (%9,6)	53 (%42,4)	60 (%48)	125 (%100)
Toplam	59 (%14,4)	228 (%55,7)	122 (%29,8)	409 (%100)

Çizelge 3.23'te görüldüğü gibi katılımcıların mezuniyet durumlarına göre maddi durumları ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .001'den küçük bulunmuştur ($p<.001$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise yüksek lisans ve üstü bir mezuniyet durumu olanların maddi durumlarını iyi olarak tanımlama oranları %48; ön lisans ve lisans mezuniyeti olanların %24; lise ve öncesi mezuniyeti olanlarınsa %17,4 olduğu görülmüştür. Maddi durumunu kötü olarak tanımlayanların oranı yüksek lisans ve üstü bir mezuniyete sahip olanlarda (%9,6); önlisans/lisans (%17,2) ve lise/öncesi (%15,2) mezuniyet durumuna sahip olanlara göre daha düşük çıkmıştır.

Çizelge 3.24. Katılımcıların Maddi Durumlarına Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması. ($X^2=12,455$; $p=.014$)

	En fazla 1 gruba açık	2 veya 3 gruba açık	4'ten fazla gruba açık	Toplam
<i>Kötü</i>	14 (%23,7)	25 (%42,4)	20 (%33,9)	59 (%100)
<i>Orta</i>	57 (%25)	109 (%47,8)	62 (%27,2)	228 (%100)
<i>İyi</i>	28 (%23)	39 (%32)	55 (%45,1)	122 (%100)
Toplam	99 (%24,2)	173 (%42,3)	137 (%33,5)	409 (%100)

Çizelge 3.24'te görüldüğü gibi katılımcıların maddi durumlarına göre LGBTİ+ kimlikleriyle anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarından oluşan 6 gruptan kaçına açık olduklarına ilişkin bulgular ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .014 olarak bulunmuştur ($p<.05$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise maddi durumunu iyi olarak tanımlayanların %45,1'inin 4'ten fazla gruba açık olduğu görülürken bu oran kötü maddi duruma sahip kişiler için %33,9; orta olanlar içinse %27,2'dir.

Çizelge 3.25. Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarının Karşılaştırılması. ($X^2=22,953$; $p=.028$)

	En fazla 1 gruba açık	2 veya 3 gruba açık	4'ten fazla gruba açık	Toplam
<i>Akdeniz</i>	13 (%43,3)	7 (%23,3)	10 (%33,3)	30 (%100)
<i>Doğu Anadolu</i>	2 (%40)	3 (%60)	0 (%0)	5 (%100)
<i>Ege</i>	13 (%25)	20 (%38,5)	19 (%36,5)	52 (%100)
<i>Güney Doğu Anadolu</i>	3 (%33,3)	6 (%66,7)	0 (%0)	9 (%100)
<i>İç Anadolu</i>	41 (%24,3)	76 (%45)	52 (%30,8)	169 (%100)
<i>Karadeniz</i>	5 (%38,5)	6 (%46,2)	2 (%15,4)	13 (%100)
<i>Marmara</i>	22 (%16,8)	55 (%42)	54 (%41,2)	131 (%100)
Toplam	99 (%24,2)	173 (%42,3)	137 (%33,5)	409 (%100)

Çizelge 3.25'te görüldüğü gibi katılımcıların yaşadıkları coğrafi bölgeye göre LGBTİ+ kimlikleriyle anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarından oluşan 6 gruptan kaçına açık oldukları bilgisi ki-kare testine tabi tutulduğunda p değeri .028 olarak bulunmuştur ($p<.05$). Çizelgedeki değerler incelendiğinde ise 4'ten fazla gruba açık olanların oranı Marmara bölgesinde yaşayanlar için en yüksek (%41,2); Ege (%36,5), Akdeniz (%33,3) ve İç Anadolu (%30,8) bölgesinde yaşayanlar için daha benzer; Karadeniz (15,4) bölgesinde yaşayanlar için daha düşük; Doğu Anadolu (%0) ve Güney Doğu Anadolu (%0) bölgesinde yaşayanlarda ise en düşük düzeydedir. Bu en düşük iki bölgede yaşayan hiçbir katılımcının 4 ya da daha fazla gruba LGBTİ+ kimliğiyle açık olmadığı görülmektedir.

3.3. Katılımcıların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarına Dair Bulgular

Bu bölümde katılımcılardan YYTÖ yoluyla edinilen bulgular sunulacaktır. Çizelge 3.26’da katılımcıların bu ölçekten ve alt boyutlarından aldıkları puanlara dair bilgiler verilmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça, bu kategorideki olumsuz tutum artmaktadır.

Çizelge 3.26. Katılımcıların YYTÖ’den Aldıkları Puanlar.

Boyut	n	$\bar{x}$	ss	Minimum	Maksimum	Ortanca
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	409	2,94	.74	1,22	4,76	2,93
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	409	2,99	.90	1,00	5,00	3,00
Sosyal Yıpranma Algısı	409	2,78	.71	1,27	4,80	2,73
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	409	3,27	.86	1,00	5,00	3,40
Olumsuz İmge	409	2,76	.73	1,13	5,00	2,75

Çizelge 3.26’da görüldüğü gibi katılımcıların YYTÖ’den aldıkları puanlar 5 ayrı grupta incelenmiştir. Bu grupların ilki, tüm ölçek sorularını içeren yaşlanmaya ve yaşlılığa yönelik algıdır. Katılımcıların tüm sorulara verdikleri yanıtlar 1 ile 5 arasındaki puanlarla değerlendirilmiş ve ortalamaları alınarak ölçekteki toplam puanları hesaplanmıştır. 1 puan yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik en olumlu tutumu gösterirken 5 puan en olumsuz tutumu ifade etmektedir. 409 katılımcının bu grupta

aldıkları ortalama puan 2,94; standart sapması 0,74; minimum alınan puan 1,22; maksimum alınan puan 4,76 ve ortanca değer 2,93'tür.

Ölçekte bulunan 4 alt boyut incelendiğinde, puanın artması kişilerin yaşlılığı kabullenmedeki zorlanmışlığını gösteren Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda alınan ortalama puan 2,99; standart sapması 0,90; minimum alınan puan 1,00; maksimum alınan puan 5,00 ve ortanca değer 3,00'tür. Kişilerin yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarını ölçen Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda alınan ortalama puan 2,78; standart sapması 0,71; minimum alınan puan 1,27; maksimum alınan puan 4,80 ve ortanca değer 2,73'tür. Kişilerin yaşlanan insanların yaşamın gerekleri ile baş edemez duruma gelme algılarını ölçen Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutunda alınan ortalama puan 3,27; standart sapması 0,86; minimum alınan puan 1,00; maksimum alınan puan 5,00 ve ortanca değer 3,40'tır. Kişilerin yaşlılık imajına yüklediği olumsuzluğun artmasıyla ilgili olan Olumsuz İmge alt boyutunda alınan ortalama puan 2,76; standart sapması 0,73; minimum alınan puan 1,13; maksimum alınan puan 5,00 ve ortanca değer 2,75'tir.

3.4. Katılımcıların Özellikleri ile Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması

Katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu yoluyla edinilen özellikler ile YYTÖ yoluyla hesaplanan puanların, çeşitli analiz yöntemleriyle karşılaştırılması sonucu ulaşılan bilgiler bu kısımda sunulacaktır.

Çizelge 3.27. Katılımcıların Cinsiyet Kimliklerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Cinsiyet Kimliği	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Erkek	259	2,87	.76	4,270	.002*
	Kadın	69	3,26	.66		
	Naikili	57	2,91	.66		
	Trans+	14	2,83	.65		
	Queer	10	2,66	.56		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Erkek	259	2,94	.94	10,782	.029*
	Kadın	69	3,30	.80		
	Naikili	57	2,89	.82		
	Trans+	14	2,85	.85		
	Queer	10	2,88	.87		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Erkek	259	2,72	.73	12,873	.012*
	Kadın	69	3,03	.68		
	Naikili	57	2,80	.63		
	Trans+	14	2,70	.62		
	Queer	10	2,43	.58		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Erkek	259	3,19	.91	14,125	.007*
	Kadın	69	3,62	.67		
	Naikili	57	3,25	.82		
	Trans+	14	3,26	.75		
	Queer	10	3,00	.68		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Erkek	259	2,69	.73	23,665	<.001**
	Kadın	69	3,15	.76		
	Naikili	57	2,73	.63		
	Trans+	14	2,54	.63		
	Queer	10	2,34	.50		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05, **p<.001

Çizelge 3.27’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet kimlikleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise ölçek genelinde kadın ($3,26\pm0,66$) katılımcıların erkek ($2,87\pm0,76$), naikili ($2,91\pm0,66$), trans+ ($2,83\pm0,65$) ve queer ($2,66\pm0,56$) katılımcılardan anlamlı olarak yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumsuz bir tutuma sahip olduklarını gösteren puanlar aldıkları görülmüştür.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda da tüm alt boyutlar ile gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$ veya $p<.001$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu kadın ($3,30\pm0,80$) katılımcılarda erkek ($2,94\pm0,94$) katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek; Sosyal Yıpranma Algısı kadın ($3,03\pm0,68$) katılımcılarda erkek ($2,72\pm0,73$) katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek ve Yaşamla Baş Etme Zorluğu kadın ($3,62\pm0,67$) katılımcılarda erkek ($3,19\pm0,91$) katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Son alt boyut olan Olumsuz İmge’de ise kadın ($3,15\pm0,76$) katılımcıların puanı erkek ($2,69\pm0,73$) ve queer ($2,34\pm0,50$) katılımcıların puanlarından anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır ($p<.001$).

Çizelge 3.28. Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Cinsel Yönelim	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Gey	251	2,89	.78	3,267	.012*
	Lezbiyen	23	3,18	.72		
	Biseksüel+	105	3,06	.64		
	Aseksüel+	7	3,00	.52		
	Diğer	23	2,56	.50		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Gey	251	2,97	.95	13,515	.009*
	Lezbiyen	23	3,22	.79		
	Biseksüel+	105	3,11	.83		
	Aseksüel+	7	2,90	.64		
	Diğer	23	2,42	.66		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Gey	251	2,74	.75	10,494	.033*
	Lezbiyen	23	3,04	.78		
	Biseksüel+	105	2,86	.61		
	Aseksüel+	7	3,03	.64		
	Diğer	23	2,48	.56		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Gey	251	3,20	.93	13,643	.009*
	Lezbiyen	23	3,52	.75		
	Biseksüel+	105	3,45	.74		
	Aseksüel+	7	3,37	.49		
	Diğer	23	2,91	.58		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Gey	251	2,70	.74	10,436	.034*
	Lezbiyen	23	2,99	.84		
	Biseksüel+	105	2,90	.71		
	Aseksüel+	7	2,64	.50		
	Diğer	23	2,48	.50		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.28’de görüldüğü gibi katılımcıların cinsel yönelimleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise diğer ($2,56\pm0,50$) cinsel yönelime sahip katılımcıların gey ($2,89\pm0,78$), lezbiyen ($3,18\pm0,72$) ve biseksüel+ ($3,06\pm0,64$) katılımcılardan; gey ($2,89\pm0,78$) katılımcıların da biseksüel+ ($3,06\pm0,64$) katılımcılardan anlamlı olarak yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını gösteren puanlar aldıkları görülmüştür.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H analizi sonucunda da tüm alt boyutlar ile gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu diğer ($2,42\pm0,66$) cinsel yönelime sahip katılımcılarda gey ($2,97\pm0,95$), lezbiyen ($3,22\pm0,79$) ve biseksüel+ ($3,11\pm0,83$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük; Yaşamla Baş Etme Zorluğu diğer ($2,91\pm0,58$) cinsel yönelime sahip katılımcılarda biseksüel+ ($3,45\pm0,74$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Sosyal Yıpranma Algısı ve Olumsuz İmge alt boyutlarında ise ikili gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Çizelge 3.29. Katılımcıların Cinsiyet Karakteristiklerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
	Karakteristiği					
Yaşlanma ve	İnterseks	42	2,59	.75		
Yaşlılığa	Endoseks	367	2,98	.72	-3,238	.001*
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	İnterseks	42	2,57	.90		
Kabullenme	Endoseks	367	3,04	.89	-3,040	.002*
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	İnterseks	42	2,47	.65		
Yıpranma	Endoseks	367	2,81	.71	-2,749	.006*
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	İnterseks	42	2,86	1.00		
Etme Zorluğu	Endoseks	367	3,32	.84	-2,744	.006*
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	İnterseks	42	2,53	.68		
İmge	Endoseks	367	2,78	.74	-2,148	.032*
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.29’da görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyet karakteristikleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). İnterseks ($2,59\pm 0,75$) katılımcıların endoseks ($2,98\pm 0,72$) katılımcılara göre yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutumlarına dair puanları anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da tüm alt boyutlarda interseks katılımcıların aldıkları puanlar endoseks katılımcıların aldıkları puanlardan anlamlı şekilde düşük çıkmıştır ($p<.05$).

Çizelge 3.30. Katılımcıların Yaşlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	18-24	126	2,97	.72	2,763	.042*
	25-29	134	2,99	.77		
	30-39	112	2,95	.69		
	40+	37	2,61	.72		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	18-24	126	3,03	.91	10,224	.017*
	25-29	134	3,08	.90		
	30-39	112	2,96	.88		
	40+	37	2,59	.85		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	18-24	126	2,74	.68	8,547	.036*
	25-29	134	2,83	.76		
	30-39	112	2,84	.68		
	40+	37	2,51	.67		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	18-24	126	3,34	.83	8,599	.035*
	25-29	134	3,29	.90		
	30-39	112	3,30	.83		
	40+	37	2,88	.91		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	18-24	126	2,82	.75	5,260	.154
	25-29	134	2,78	.80		
	30-39	112	2,75	.64		
	40+	37	2,50	.65		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.30’da görüldüğü gibi katılımcıların yaşları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir (p<.05). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-

hoc analizinde (LSD) ise 40+ ($2,61\pm0,72$) yaş grubundaki katılımcıların 18-24 ($2,97\pm0,72$), 25-29 ($2,99\pm0,77$) ve 30-39 ($2,95\pm0,69$) yaş grubundaki katılımcılara göre yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarına dair puanlarının anlamlı şekilde olumlu olduğu görülmüştür.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Olumsuz İmge dışındaki diğer alt boyutlar ile gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu 40+ ($2,59\pm0,85$) yaş grubundaki katılımcılarda 18-24 ($3,03\pm0,91$) ve 25-29 ($3,08\pm0,90$) yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı şekilde düşük; Sosyal Yıpranma Algısı 40+ ($2,51\pm0,67$) yaş grubundaki katılımcılarda 25-29 ($2,83\pm0,76$) ve 30-39 ($2,84\pm0,68$) yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı şekilde düşük; Yaşamla Baş Etme Zorluğu 40+ ($2,88\pm0,91$) yaş grubundaki katılımcılarda 18-24 ($3,34\pm0,83$) ve 25-29 ($3,29\pm0,90$) yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Çizelge 3.31. Katılımcıların Mezuniyet Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Mezuniyet Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Lise ve öncesi	92	2,99	.75	.362	.697
	Ön lisans ve lisans	192	2,93	.74		
	Yüksek lisans ve üstü	125	2,91	.73		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Lise ve öncesi	92	3,03	.95	.584	.747
	Ön lisans ve lisans	192	3,00	.90		
	Yüksek lisans ve üstü	125	2,94	.87		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Lise ve öncesi	92	2,77	.68	.106	.948
	Ön lisans ve lisans	192	2,76	.73		
	Yüksek lisans ve üstü	125	2,80	.70		
	Toplam	409	2,48	.56		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Lise ve öncesi	92	3,36	.87	1,442	.486
	Ön lisans ve lisans	192	3,26	.84		
	Yüksek lisans ve üstü	125	3,22	.90		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Lise ve öncesi	92	2,89	.76	4,736	.094
	Ön lisans ve lisans	192	2,74	.75		
	Yüksek lisans ve üstü	125	2,68	.68		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.31’de görüldüğü gibi katılımcıların mezuniyet durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyut ile grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

Çizelge 3.32. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Çalışmayan	32	2,73	.94	2,360	.053
	Öğrenci ve çalışmayan	100	2,95	.73		
	Öğrenci ve çalışan	33	2,91	.66		
	Tam zamanlı işi olan	202	3,02	.71		
	Serbest zamanlı işi olan	42	2,70	.72		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Çalışmayan	32	2,74	1,10	10,502	.033*
	Öğrenci ve çalışmayan	100	3,03	.93		
	Öğrenci ve çalışan	33	2,84	.88		
	Tam zamanlı işi olan	202	3,09	.86		
	Serbest zamanlı işi olan	42	2,71	.79		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Çalışmayan	32	2,58	.91	8,629	.071
	Öğrenci ve çalışmayan	100	2,73	.68		
	Öğrenci ve çalışan	33	2,80	.57		
	Tam zamanlı işi olan	202	2,87	.70		
	Serbest zamanlı işi olan	42	2,60	.71		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Çalışmayan	32	3,01	1,04	8,368	.079
	Öğrenci ve çalışmayan	100	3,33	.83		
	Öğrenci ve çalışan	33	3,26	.79		
	Tam zamanlı işi olan	202	3,35	.83		
	Serbest zamanlı işi olan	42	2,96	.92		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Çalışmayan	32	2,64	.89	6,306	.177
	Öğrenci ve çalışmayan	100	2,79	.77		
	Öğrenci ve çalışan	33	2,78	.68		
	Tam zamanlı işi olan	202	2,80	.71		
	Serbest zamanlı işi olan	42	2,54	.64		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.32’de görüldüğü gibi katılımcıların çalışma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise sadece Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutu ile gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Diğer alt boyutlarda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise ikili gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ortalamalara bakıldığında yaşlılığı kabullenme zorluğu konusunda en olumsuz tutuma sahip grubun tam zamanlı bir işi olanlar ($3,09\pm0,86$) ve en olumlu tutuma sahip grubun ise serbest zamanlı bir işi olanlar ($2,71\pm0,79$) olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.33. Katılımcıların Maddi Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Maddi Durum	n	$\bar{x}$	ss	F/ X^2	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Kötü	59	2,92	.82	.105	.900
	Orta	228	2,95	.72		
	İyi	122	2,92	.73		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Kötü	59	2,92	.97	1,265	.531
	Orta	228	3,03	.89		
	İyi	122	2,95	.89		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Kötü	59	2,78	.80	.085	.958
	Orta	228	2,78	.69		
	İyi	122	2,77	.70		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Kötü	59	3,26	.93	.069	.966
	Orta	228	3,28	.84		
	İyi	122	3,26	.88		
	Toplam	409	3,27	.86		

Çizelge 3.33. Devam Katılımcıların Maddi Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Olumsuz	Kötü	59	2,76	.81		
İmge	Orta	228	2,78	.73		
	İyi	122	2,72	.70	.994	.608
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.33'te görüldüğü gibi katılımcıların maddi durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyut ile grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

Çizelge 3.34. Katılımcıların Çoğunlukla Yaşadıkları Yere Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Çoğunlukla Yaşanan Yer	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Büyükşehir	318	2,97	.71		
	Şehir	48	2,92	.84		
	İlçe/Köy	43	2,71	.78	2,442	.088
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Büyükşehir	318	3,02	.87		
	Şehir	48	2,98	1.02		
	İlçe/Köy	43	2,76	1.00	2,680	.262
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Büyükşehir	318	2,80	.69		
	Şehir	48	2,78	.78		
	İlçe/Köy	43	2,62	.76	1,702	.427
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Büyükşehir	318	3,33	.84		
	Şehir	48	3,15	.92		
	İlçe/Köy	43	3,00	.91	5,486	.064
	Toplam	409	3,27	.86		

Çizelge 3.34. Devam Katılımcıların Çoğunlukla Yaşadıkları Yere Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Olumsuz	Büyükşehir	318	2,77	.71	3,294	.193
İmge	Şehir	48	2,83	.88		
	İlçe/Köy	43	2,55	.70		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.34'te görüldüğü gibi katılımcıların çoğunlukla yaşadıkları yer ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyut ile grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

Çizelge 3.35. Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Yaşanan Bölge	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve	Akdeniz	30	2,89	.82	.698	.651
Yaşlılığa	Doğu Anadolu	5	3,15	.57		
Yönelik Algı	Ege	52	3,05	.73		
	Güney Doğu Anadolu	9	2,60	.94		
	İç Anadolu	169	2,96	.71		
	Karadeniz	13	2,86	1.01		
	Marmara	131	2,90	.71		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Akdeniz	30	2,92	1.00	3,644	.725
Kabullenme	Doğu Anadolu	5	2,87	.47		
Zorluğu	Ege	52	3,20	.90		
	Güney Doğu Anadolu	9	2,74	.97		
	İç Anadolu	169	2,99	.90		
	Karadeniz	13	2,89	1.19		
	Marmara	131	2,96	.86		
	Toplam	409	2,99	.90		

Çizelge 3.35. Devam Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Sosyal	Akdeniz	30	2,78	.79		
Yıpranma	Doğu Anadolu	5	3,16	.64		
Algısı	Ege	52	2,89	.69		
	Güney Doğu Anadolu	9	2,44	.92	7,088	.313
	İç Anadolu	169	2,79	.69		
	Karadeniz	13	2,76	.91		
	Marmara	131	2,72	.69		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Akdeniz	30	3,13	.90		
Etme Zorluğu	Doğu Anadolu	5	3,50	.84		
	Ege	52	3,33	.86		
	Güney Doğu Anadolu	9	2,84	1.02	5,162	.523
	İç Anadolu	169	3,32	.80		
	Karadeniz	13	3,02	1.31		
	Marmara	131	3,25	.88		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Akdeniz	30	2,73	.86		
İmge	Doğu Anadolu	5	3,10	.86		
	Ege	52	2,87	.74		
	Güney Doğu Anadolu	9	2,36	.95	6,496	.370
	İç Anadolu	169	2,76	.72		
	Karadeniz	13	2,80	.74		
	Marmara	131	2,72	.69		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.35'te görüldüğü gibi katılımcıların yaşadıkları bölge ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyut ile grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Çizelge 3.36. Katılımcıların Evcil Hayvanla Yaşama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Evcil Hayvanla Yaşama	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	201	2,85	.72		
	Hayır	208	3,02	.74	-2,300	.022*
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	201	2,83	.87		
	Hayır	208	3,14	.90	-3,546	.001**
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Evet	201	2,73	.70		
	Hayır	208	2,82	.72	-1,315	.189
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	201	3,18	.88		
	Hayır	208	3,36	.84	-1,857	.063
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	201	2,71	.69		
	Hayır	208	2,81	.77	-1,389	.165
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05, **p<.001

Çizelge 3.36’da görüldüğü gibi katılımcıların evcil bir hayvanla yaşama durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Evcil hayvanla yaşayan ($2,85\pm0,72$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları evcil hayvanla yaşamayan ($3,02\pm0,74$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise sadece Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda anlamlı fark olduğu ve evcil hayvanla yaşayanların ($2,83\pm0,87$) yaşamayanlara ($3,14\pm0,90$) oranla aldıkları puanların anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmüştür ($p<.001$). Diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.37. Katılımcıların Annelerine LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Anneye Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa	Evet	131	2,86	.67		
	Hayır	278	2,98	.76	-1,621	.106
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	131	2,89	.86		
Kabullenme	Hayır	278	3,04	.92	-1,512	.131
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma	Evet	131	2,70	.66		
	Hayır	278	2,81	.73	-1,578	.114
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	131	3,23	.83		
	Hayır	278	3,29	.88	-.683	.495
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	131	2,64	.63		
	Hayır	278	2,81	.77	-2,080	.038*
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.37’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle annelerine açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise sadece Olumsuz İmge alt boyutunda anlamlı fark olduğu ve annesine açık olanların ($2,64 \pm 0,63$) olmayanlara ($2,81 \pm 0,77$) oranla aldıkları puanların anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmüştür ($p < .05$). Diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çizelge 3.38. Katılımcıların Babalarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Babaya Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve	Evet	74	2,90	.67		
Yaşlılığa	Hayır	335	2,95	.75	-.511	.610
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	74	2,96	.83		
Kabullenme	Hayır	335	3,00	.92	-.385	.700
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	74	2,72	.66		
Yıpranma	Hayır	335	2,79	.72	-.839	.402
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	74	3,27	.84		
Etme Zorluğu	Hayır	335	3,27	.87	-.078	.938
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	74	2,68	.66		
İmge	Hayır	335	2,77	.75	-1,168	.243
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.38’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle babalarına açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır (p>.05).

Çizelge 3.39. Katılımcıların Kardeşlerine LGBTİ+ Kimlikleriyle Kardeşlerine Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Kardeşe Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve	Evet	208	2,95	.67		
Yaşlılığa	Hayır	201	2,93	.80	.290	.772
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	208	2,99	.85		
Kabullenme	Hayır	201	2,99	.96	-.126	.900
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	208	2,77	.64		
Yıpranma	Hayır	201	2,78	.77	-.202	.840
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	208	3,30	.80		
Etme Zorluğu	Hayır	201	3,24	.93	-.373	.709
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	208	2,78	.65		
İmge	Hayır	201	2,73	.81	-.882	.378
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.39’da görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle kardeşlerine açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır ($p>.05$).

Çizelge 3.40. Katılımcıların Yakın Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Yakın Arkadaşa Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa	Evet	380	2,94	.73		
	Hayır	29	2,84	.79	.716	.475
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	380	2,99	.90		
Kabullenme	Hayır	29	3,00	.95	-.147	.883
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	380	2,78	.71		
Yıpranma	Hayır	29	2,75	.76	-.196	.845
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme	Evet	380	3,28	.86		
	Hayır	29	3,11	.98	-.793	.428
Zorluğu	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	380	2,77	.73		
İmge	Hayır	29	2,63	.73	-.789	.430
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.40'ta görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle yakın arkadaşlarına açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır (p>.05).

Çizelge 3.41. Katılımcıların Diğer Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Diğer Arkadaşa Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa	Evet	224	2,85	.69		
	Hayır	185	3,05	.77	-2,728	.007*
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	224	2,91	.86		
Kabullenme	Hayır	185	3,09	.94	-2,141	.032*
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	224	2,67	.65		
Yıpranma	Hayır	185	2,91	.75	-3,347	.001**
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme	Evet	224	3,18	.83		
	Hayır	185	3,38	.89	-2,656	.008*
Zorluğu	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	224	2,69	.71		
İmge	Hayır	185	2,84	.76	-1,949	.051
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05, **p<.001

Çizelge 3.41’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle diğer arkadaşlarına açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Diğer arkadaşlarına LGBTİ+ kimlikleriyle açık olan ($2,85\pm0,69$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları gizli olan ($3,05\pm0,77$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise Olumsuz İmge alt boyutu dışındakilerde anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<.05$). Değerler incelendiğinde, yakın arkadaşlarına LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların

(2,91±0,86) Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu konusunda gizli olanlara (3,09±0,94) göre daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte Sosyal Yıpranma Algısı konusunda da açık olanların (2,67±0,65) gizli olanlara göre (2,91±0,75) daha olumlu bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca Yaşamla Baş Etme konusunda açık olanların (3,18±0,83) gizli olanlara (3,38±0,89) göre daha olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilmektedir.

Çizelge 3.42. Katılımcıların İş Arkadaşlarına LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	İş Arkadaşına Açık Olma	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	137	2,87	.72	-1,396	.163
	Hayır	272	2,97	.74		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	137	2,92	.88	-1,197	.231
	Hayır	272	3,02	.91		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Evet	137	2,72	.70	-1,361	.173
	Hayır	272	2,81	.71		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	137	3,18	.89	-1,765	.078
	Hayır	272	3,32	.85		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	137	2,68	.69	-1,638	.102
	Hayır	272	2,80	.75		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.42’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle iş arkadaşlarına açık olma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney

U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır ($p>.05$).

Çizelge 3.43. Katılımcıların Kimseye LGBTİ+ Kimlikleriyle Açık Olmama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Kimseye Açık Olmama	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve	Evet	17	2,83	.95		
Yaşlılığa	Hayır	392	2,94	.73	-.598	.550
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	17	3,13	1,04		
Kabullenme	Hayır	392	2,98	.90	-.494	.621
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	17	2,74	.92		
Yıpranma	Hayır	392	2,78	.70	-.334	.738
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	17	3,12	1,19		
Etme	Hayır	392	3,28	.85	-.192	.848
Zorluğu	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	17	2,53	.83		
İmge	Hayır	392	2,77	.73	-1,310	.190
	Toplam	409	2,76	.73		

* $p<.05$

Çizelge 3.43'te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle kimseye açık olmama durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır ($p>.05$).

Çizelge 3.44. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Açık Olunan Grup	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Hepsine (6)	27	2,56	.61	1,884	.050*
	5	43	2,93	.72		
	4	67	2,90	.65		
	3	81	3,07	.63		
	2	92	2,91	.79		
	1	82	3,01	.80		
	Kimseye açık olmayan (0)	17	2,83	.95		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Hepsine (6)	27	2,56	.73	14,039	.029*
	5	43	3,00	.87		
	4	67	2,95	.83		
	3	81	3,19	.82		
	2	92	2,91	.97		
	1	82	3,03	.96		
	Kimseye açık olmayan (0)	17	3,13	1,04		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Hepsine (6)	27	2,43	.59	11,552	.073
	5	43	2,75	.71		
	4	67	2,74	.62		
	3	81	2,84	.62		
	2	92	2,77	.76		
	1	82	2,89	.77		
	Kimseye açık olmayan (0)	17	2,74	.92		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Hepsine (6)	27	2,86	.79	9,458	.149
	5	43	3,32	.95		
	4	67	3,25	.75		
	3	81	3,38	.73		
	2	92	3,28	.93		
	1	82	3,30	.89		
	Kimseye açık olmayan (0)	17	3,12	1,19		
	Toplam	409	3,27	.86		

Çizelge 3.44. Devam Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleriyle 6 Gruptan Kaçına Açık Olduklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Olumsuz	Hepsine (6)	27	2,43	.54		
İmge	5	43	2,69	.62		
	4	67	2,70	.71		
	3	81	2,92	.69		
	2	92	2,73	.73	16,250	.012*
	1	82	2,86	.84		
	Kimseye açık olmayan (0)	17	2,53	.83		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.44'te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarından oluşan 6 gruptan kaçına açık olduklarının sayısı ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise bu grupların hepsine LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların ($2,56\pm0,61$) bu grupların beş ($2,93\pm0,72$), dört ($2,90\pm0,65$), üç ($3,07\pm0,63$), iki ($2,91\pm0,79$) ve birine ($3,01\pm0,80$) açık olanlara göre yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlarına dair puanlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük çıktığı bilgisine ulaşılmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ve Olumsuz İmge alt boyutlarının grupları arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Bu alt boyutlarda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda tüm gruplara LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların ($2,56\pm0,73$) sadece üç gruba açık olan katılımcılara ($3,19\pm0,82$) göre yaşlılığı kabullenmedeki zorlanmışlığının anlamlı şekilde düşük olduğu görülmüştür. Olumsuz

İmge alt boyutunda yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise yine tüm gruplara LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların (2,43±0,54) sadece üç gruba açık olan katılımcılara (2,92±0,69) göre yaşlılık imgesine yükledikleri olumsuzluk istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Çizelge 3.45. Katılımcıların Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	İletişim Sıklığı	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Her gün	247	2,98	.77	2,325	.056
	Haftada birkaç kez	123	2,94	.61		
	Ayda birkaç kez	20	2,64	.66		
	Yılda birkaç kez	7	3,13	.97		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,48	.88		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Her gün	247	3,02	.95	4,722	.317
	Haftada birkaç kez	123	3,00	.78		
	Ayda birkaç kez	20	2,73	.69		
	Yılda birkaç kez	7	3,13	1,18		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,64	1,16		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Her gün	247	2,82	.74	8,963	.062
	Haftada birkaç kez	123	2,76	.59		
	Ayda birkaç kez	20	2,56	.68		
	Yılda birkaç kez	7	3,07	.90		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,36	.92		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Her gün	247	3,31	.90	5,366	.252
	Haftada birkaç kez	123	3,29	.73		
	Ayda birkaç kez	20	2,90	.90		
	Yılda birkaç kez	7	3,40	1,07		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,86	1,15		
	Toplam	409	3,27	.86		

Çizelge 3.45. Devam Katılımcıların Atanmış Aileleriyle İletişim Sıklıklarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Olumsuz	Her gün	247	2,80	.75		
İmge	Haftada birkaç kez	123	2,77	.66		
	Ayda birkaç kez	20	2,31	.57	10,307	.036*
	Yılda birkaç kez	7	2,91	1,16		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,46	.70		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.45'te görüldüğü gibi katılımcıların atanmış aileleriyle iletişim sıklıkları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir ($p>.05$). Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise sadece Olumsuz İmge alt boyutunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Diğer alt boyutlarda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Olumsuz İmge alt boyutunda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise ayda birkaç kez atanmış ailesiyle iletişim kuran ($2,31\pm0,57$) katılımcıların yaşlılık imgesine yüklediği olumsuzluk her gün iletişim kuran ($2,80\pm0,75$) katılımcılarınkinden anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Çizelge 3.46. Katılımcıların Atanmış Ailelerinin Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Tanıma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X²	p
Yaşlanma	Her şeyi bilecek kadar	10	3,01	1,03		
ve Yaşlılığa	Birçok şeyi bilecek kadar	136	2,79	.70		
Yönelik Algı	Orta düzeyde bilecek kadar	160	3,03	.72		
	Az düzeyde bilecek kadar	75	3,06	.69	3,136	.009*
	Hiç tanımayan	16	2,95	.87		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,48	.88		
	Toplam	409	2,94	.74		

Çizelge 3.46. Devam Katılımcıların Atanmış Ailelerinin Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Yaşlılığı	Her şeyi bilecek kadar	10	3,18	1,16		
Kabullenme	Birçok şeyi bilecek kadar	136	2,80	.87		
Zorluğu	Orta düzeyde bilecek kadar	160	3,07	.87		
	Az düzeyde bilecek kadar	75	3,19	.88	12,695	.026*
	Hiç tanımayan	16	2,99	.99		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,64	1,16		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Her şeyi bilecek kadar	10	2,85	.92		
Yıpranma	Birçok şeyi bilecek kadar	136	2,64	.66		
Algısı	Orta düzeyde bilecek kadar	160	2,89	.70		
	Az düzeyde bilecek kadar	75	2,83	.67	18,470	.002*
	Hiç tanımayan	16	2,88	.86		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,36	.92		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla	Her şeyi bilecek kadar	10	3,31	1,32		
Baş Etme	Birçok şeyi bilecek kadar	136	3,14	.87		
Zorluğu	Orta düzeyde bilecek kadar	160	3,36	.83		
	Az düzeyde bilecek kadar	75	3,41	.74	8,988	.110
	Hiç tanımayan	16	3,16	.98		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,86	1,15		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Her şeyi bilecek kadar	10	2,68	.85		
İmge	Birçok şeyi bilecek kadar	136	2,61	.69		
	Orta düzeyde bilecek kadar	160	2,85	.70		
	Az düzeyde bilecek kadar	75	2,87	.78	11,806	.038*
	Hiç tanımayan	16	2,77	.97		
	Atanmış ailesi olmayan	12	2,46	.70		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.46’da görüldüğü gibi katılımcıların atanmış ailelerinin onları ne kadar tanıdığına ilişkin düşünceleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise atanmış ailesinin birçok şeyi bilecek kadar onu tanıdığını düşünen ($2,79\pm0,70$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlara dair puanları orta ($3,03\pm0,72$) ve az ($3,06\pm0,69$) düzeyde bilecek kadar tanıyan katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Ayrıca atanmış ailesi olmayan ($2,48\pm0,88$) katılımcıların yaşlanma ve yaşlılığa yönelik olumsuz tutumları da orta ($3,03\pm0,72$) ve az ($3,06\pm0,69$) düzeyde bilecek kadar tanıyan katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Yaşamla Baş Etme Zorluğu dışındaki alt boyutların grupları arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Bu alt boyutlarda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda atanmış ailesinin birçok şeyi bilecek kadar onu tanıdığını düşünen ($2,64\pm0,66$) katılımcıların yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algıları orta düzeyde tanıdığını düşünen ($2,89\pm0,70$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ve Olumsuz İmge alt boyutlarındaki puanlarda istatistiksel olarak anlamlı fark çıksa da ikili gruplar arasındaki farkı test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde hiçbir ikili grup arasında anlamlı farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Çizelge 3.47. Katılımcıların Yakın Arkadaşlarının Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Tanıma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Her şeyi bilecek kadar	105	2,81	.78	2,992	.012*
	Birçok şeyi bilecek kadar	217	2,93	.69		
	Orta düzeyde bilecek kadar	63	3,17	.74		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,74	.81		
	Hiç tanımayan	4	3,27	.83		
	Yakın arkadaşı olmayan	4	3,61	.90		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Her şeyi bilecek kadar	105	2,86	.94	9,091	.105
	Birçok şeyi bilecek kadar	217	2,96	.85		
	Orta düzeyde bilecek kadar	63	3,24	.95		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,98	1,07		
	Hiç tanımayan	4	3,44	.62		
	Yakın arkadaşı olmayan	4	3,46	.89		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Her şeyi bilecek kadar	105	2,62	.71	17,481	.004*
	Birçok şeyi bilecek kadar	217	2,76	.67		
	Orta düzeyde bilecek kadar	63	3,05	.70		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,66	.75		
	Hiç tanımayan	4	3,10	1,17		
	Yakın arkadaşı olmayan	4	3,50	.85		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Her şeyi bilecek kadar	105	3,15	.95	7,419	.191
	Birçok şeyi bilecek kadar	217	3,29	.80		
	Orta düzeyde bilecek kadar	63	3,42	.87		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	3,03	.96		
	Hiç tanımayan	4	3,50	.98		
	Yakın arkadaşı olmayan	4	3,95	.86		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Her şeyi bilecek kadar	105	2,66	.76	11,755	.038*
	Birçok şeyi bilecek kadar	217	2,74	.71		
	Orta düzeyde bilecek kadar	63	2,96	.69		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,54	.74		
	Hiç tanımayan	4	3,06	.63		
	Yakın arkadaşı olmayan	4	3,59	1,13		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.47’de görüldüğü gibi katılımcıların yakın arkadaşlarının onları ne kadar tanıdığına ilişkin düşünceleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise yakın arkadaşlarının orta düzeyde bilecek kadar onu tanıdığını düşünen ($3,17\pm0,74$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları her şeyi ($2,81\pm0,78$), birçok şeyi ($2,93\pm0,69$) ve az düzeyde ($2,74\pm0,81$) bilecek kadar tanıyan katılımcılara göre anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Ayrıca yakın arkadaşları olmayan ($3,61\pm0,90$) katılımcıların da yaşlanma ve yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları, yakın arkadaşları her şeyi bilecek kadar ($2,81\pm0,78$) ve az düzeyde bilecek kadar ($2,74\pm0,81$) tanıyan katılımcılara göre anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Sosyal Yıpranma Algısı ve Olumsuz İmge alt boyutlarının grupları arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Bu alt boyutlarda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda yakın arkadaşlarının her şeyi bilecek kadar onu tanıdığını düşünen ($2,62\pm0,71$) katılımcıların yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algıları orta düzeyde tanıdığını düşünen ($3,05\pm0,70$) katılımcılara göre anlamlı şekilde düşük çıkmıştır. Olumsuz İmge alt boyutundaki puanlarda istatistiksel olarak anlamlı fark çıksa da ikili gruplar arasındaki farkı test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde hiçbir ikili grup arasında anlamlı farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Çizelge 3.48. Katılımcıların Partnerlerinin Onları Tanıma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Tanıma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Her şeyi bilecek kadar	101	2,82	.70	1,361	.238
	Birçok şeyi bilecek kadar	176	2,92	.75		
	Orta düzeyde bilecek kadar	83	3,03	.75		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	3,14	.87		
	Hiç tanımayan	4	2,64	.81		
	Böyle partneri olmamış olan	29	3,07	.58		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Her şeyi bilecek kadar	101	2,87	.87	5,957	.310
	Birçok şeyi bilecek kadar	176	2,98	.90		
	Orta düzeyde bilecek kadar	83	3,04	.94		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	3,42	1,02		
	Hiç tanımayan	4	2,69	1,09		
	Böyle partneri olmamış olan	29	3,15	.82		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Her şeyi bilecek kadar	101	2,66	.67	6,728	.242
	Birçok şeyi bilecek kadar	176	2,76	.73		
	Orta düzeyde bilecek kadar	83	2,93	.71		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,90	.82		
	Hiç tanımayan	4	2,65	.76		
	Böyle partneri olmamış olan	29	2,85	.61		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Her şeyi bilecek kadar	101	3,19	.88	2,682	.749
	Birçok şeyi bilecek kadar	176	3,26	.89		
	Orta düzeyde bilecek kadar	83	3,33	.84		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	3,37	1,02		
	Hiç tanımayan	4	2,88	.73		
	Böyle partneri olmamış olan	29	3,42	.66		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Her şeyi bilecek kadar	101	2,60	.66	10,595	.060
	Birçok şeyi bilecek kadar	176	2,77	.77		
	Orta düzeyde bilecek kadar	83	2,85	.71		
	Az düzeyde bilecek kadar	16	2,86	.82		
	Hiç tanımayan	4	2,28	.76		
	Böyle partneri olmamış olan	29	2,95	.65		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.48’de görüldüğü gibi katılımcıların şimdiye kadar en yakın hissettikleri partnerlerinin onları ne kadar tanıdığına ilişkin düşünceleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyuttaki puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Çizelge 3.49. Katılımcıların Bir Yaşlıyla Yaşama Sürelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Yaşama Süresi	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Hiç yaşamayan	117	2,87	.81	.846	.497
	1 yıldan az	94	3,01	.70		
	1-5 yıl arası	88	3,00	.64		
	5-10 yıl arası	40	2,83	.70		
	10 yıldan fazla	70	2,94	.79		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Hiç yaşamayan	117	2,93	.97	1,503	.826
	1 yıldan az	94	3,02	.83		
	1-5 yıl arası	88	3,05	.85		
	5-10 yıl arası	40	2,99	.94		
	10 yıldan fazla	70	2,97	.94		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Hiç yaşamayan	117	2,71	.77	2,261	.688
	1 yıldan az	94	2,82	.69		
	1-5 yıl arası	88	2,83	.65		
	5-10 yıl arası	40	2,75	.62		
	10 yıldan fazla	70	2,78	.75		
	Toplam	409	2,78	.71		

Çizelge 3.49. Devam Katılımcıların Bir Yaşlıyla Yaşama Sürelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Hiç yaşamayan	117	3,15	.96	7,443	.114
	1 yıldan az	94	3,37	.81		
	1-5 yıl arası	88	3,39	.71		
	5-10 yıl arası	40	3,03	.84		
	10 yıldan fazla	70	3,32	.92		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Hiç yaşamayan	117	2,73	.77	5,577	.233
	1 yıldan az	94	2,88	.72		
	1-5 yıl arası	88	2,75	.60		
	5-10 yıl arası	40	2,63	.75		
	10 yıldan fazla	70	2,73	.82		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.49’da görüldüğü gibi katılımcıların bir yaşlıyla aynı evde yaşama süreleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda da hiçbir alt boyuttaki puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

Çizelge 3.50. Katılımcıların Huzurevine Gitme Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Huzurevine Gitme	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	180	2,91	.77	-.589	.556
	Hayır	229	2,96	.71		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	180	2,92	.92	-1,275	.202
	Hayır	229	3,04	.88		
	Toplam	409	2,99	.90		

Çizelge 3.50. Devam Katılımcıların Huzurevine Gitme Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Sosyal	Evet	180	2,77	.73		
Yıpranma	Hayır	229	2,78	.69	-.071	.944
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	180	3,23	.89		
Etme	Hayır	229	3,31	.85	-.810	.418
Zorluğu	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	180	2,79	.77		
İmge	Hayır	229	2,73	.70	-.479	.632
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.50’de görüldüğü gibi katılımcıların huzurevine gitme durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bilgisine ulaşılmıştır (p>.05).

Çizelge 3.51. Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Tutum	n	$\bar{x}$	ss	F/X²	p
Yaşlanma ve	Olumlu	173	2,83	.73		
Yaşlılığa	Kararsız	172	2,99	.69		
Yönelik Algı	Olumsuz	64	3,09	.82	3,885	.021*
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Olumlu	173	2,87	.94		
Kabullenme	Kararsız	172	3,05	.85		
Zorluğu	Olumsuz	64	3,16	.90	5,599	.061
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Olumlu	173	2,66	.68		
Yıpranma	Kararsız	172	2,82	.67		
Algısı	Olumsuz	64	2,98	.84	8,527	.014*
	Toplam	409	2,78	.71		

Çizelge 3.51. Devam Katılımcıların Huzurevleri Hakkındaki Düşüncelerine Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Yaşamla Baş	Olumlu	173	3,14	.86		
Etme Zorluğu	Kararsız	172	3,36	.81	6,463	.039*
	Olumsuz	64	3,37	.98		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Olumlu	173	2,71	.74		
İmge	Kararsız	172	2,78	.70	.876	.645
	Olumsuz	64	2,81	.82		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.51’de görüldüğü gibi katılımcıların huzurevleri hakkındaki düşünceleri ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip ($2,83\pm0,73$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları kararsız ($2,99\pm0,69$) ve olumsuz tutuma sahip ($3,09\pm0,82$) katılımcılardan anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Sosyal Yıpranma Algısı ve Yaşamla Baş Etme alt boyutlarında gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Diğer iki alt boyutta ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip ($2,66\pm0,68$) katılımcıların yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının olumsuz tutuma sahip ($2,98\pm0,84$) katılımcılardan anlamlı şekilde düşük çıktığı görülmüştür. Yaşamla Baş Etme alt boyutundaki puanlarda istatistiksel olarak anlamlı fark çıksa da ikili gruplar

arasındaki farkı test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde hiçbir ikili grup arasında anlamlı farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Çizelge 3.52. Katılımcıların 50 Yaş Üstü Bir LGBTİ+ ile Tanışıklık Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Tanışıklık Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa	Yakın çevresinde olan	59	2.79	.63	2,497	.050*
	Sohbet ettiği kişiler olan	174	2.88	.76		
	Gören ama sohbet etmeyen	88	3.04	.73		
	Daha önce hiç görmeyen	88	3.06	.74		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Yakın çevresinde olan	59	2.76	.79	10,598	.014*
	Sohbet ettiği kişiler olan	174	2.91	.94		
	Gören ama sohbet etmeyen	88	3.13	.88		
	Daha önce hiç görmeyen	88	3.16	.87		
	Toplam	409	2.99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Yakın çevresinde olan	59	2.67	.61	5,329	.149
	Sohbet ettiği kişiler olan	174	2.73	.74		
	Gören ama sohbet etmeyen	88	2.88	.69		
	Daha önce hiç görmeyen	88	2.85	.72		
	Toplam	409	2.78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Yakın çevresinde olan	59	3.16	.82	5,968	.113
	Sohbet ettiği kişiler olan	174	3.19	.87		
	Gören ama sohbet etmeyen	88	3.40	.86		
	Daha önce hiç görmeyen	88	3.37	.88		
	Toplam	409	3.27	.86		
Olumsuz İmge	Yakın çevresinde olan	59	2.60	.60	6,772	.080
	Sohbet ettiği kişiler olan	174	2.71	.75		
	Gören ama sohbet etmeyen	88	2.81	.72		
	Daha önce hiç görmeyen	88	2.89	.78		
	Toplam	409	2.76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.52’de görüldüğü gibi katılımcıların 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ olan katılımcıların ($2,79\pm0,63$) daha önce 50 yaş üstü bir LGBTİ+ gören ama hiç sohbet etmeyen ($3,04\pm0,73$) ve daha önce hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ görmeyen ($3,06\pm0,74$) katılımcılara göre yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise sadece Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Diğer alt boyutlarda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ olan ($2,76\pm0,79$) katılımcıların yaşlılığı kabullenmede zorlanmışlığı, daha önce hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ görmeyen ($3,16\pm0,87$) katılımcılardan anlamlı şekilde düşük çıkmıştır.

Çizelge 3.53. Katılımcıların Maruz Bırakıldığı Ayrımcılığın Sıklığına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı ANOVA ve Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.

Boyut	Ayrımcılık Sıklığı	n	$\bar{x}$	ss	F/X ²	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Neredeyse her gün	47	3,17	.79	2,980	.019*
	Sık sık	128	2,99	.72		
	Bazen	119	2,94	.72		
	Nadiren	81	2,81	.66		
	Hiç	34	2,70	.84		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Neredeyse her gün	47	3,20	.95	10,933	.027*
	Sık sık	128	3,09	.87		
	Bazen	119	3,00	.90		
	Nadiren	81	2,83	.86		
	Hiç	34	2,65	.97		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Neredeyse her gün	47	2,98	.80	11,721	.020*
	Sık sık	128	2,84	.69		
	Bazen	119	2,81	.72		
	Nadiren	81	2,61	.58		
	Hiç	34	2,56	.78		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Neredeyse her gün	47	3,59	.84	9,497	.050*
	Sık sık	128	3,30	.87		
	Bazen	119	3,24	.83		
	Nadiren	81	3,17	.78		
	Hiç	34	3,06	1,08		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Neredeyse her gün	47	2,97	.80	6,376	.173
	Sık sık	128	2,80	.72		
	Bazen	119	2,73	.67		
	Nadiren	81	2,68	.78		
	Hiç	34	2,56	.75		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.53'te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı ne sıklıkta ayrımcılığa maruz bırakıldıkları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan ANOVA sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir ($p<.05$). Hangi grubun diğerinden anlamlı şekilde farklılaştığını test etmek için yapılan post-hoc analizinde (LSD) ise neredeyse her gün ayrımcılığa maruz bırakılan ($3,17\pm0,79$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanları nadiren maruz bırakılan ($2,81\pm0,66$) ve hiç maruz bırakılmayan ($2,70\pm0,84$) katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Ayrıca sık sık ayrımcılığa maruz bırakılan ($2,99\pm0,72$) katılımcıların da yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanlarının hiç maruz bırakılmayan ($2,70\pm0,84$) katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek çıktığı görülmüştür.

Alt boyutlar için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonucunda ise Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu, Sosyal Yıpranma Algısı ve Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutlarında gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Olumsuz İmge alt boyutunda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p<.05$). İstatistiksel olarak anlamlı fark çıkan alt boyutlarda ikili gruplar arasındaki farkı test etmek için yapılan Bonferroni Düzeltmeli Mann-Whitney U Testinde ise hiçbir ikili grup arasında anlamlı farklılaşmaya rastlanmamıştır. Ancak çizelgedeki değerler incelendiğinde ayrımcılık sıklığı arttıkça yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı ve yaşamla baş etme zorluğundan alınan olumsuz puanların da arttığı görülmektedir.

Çizelge 3.54. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Fiziksel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Fiziksel Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	81	2,82	.74		
	Hayır	328	2,97	.73	-1,642	.101
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	81	2,81	.90		
	Hayır	328	3,03	.90	-1,926	.054
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Evet	81	2,69	.73		
	Hayır	328	2,80	.70	-.901	.368
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	81	3,13	.91		
	Hayır	328	3,30	.85	-1,272	.204
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	81	2,66	.69		
	Hayır	328	2,78	.74	-1,257	.209
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.54'te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı fiziksel şiddete maruz bırakılma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Çizelge 3.55. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Sözel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Sözel Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	P
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	301	2,96	.72	1,230	.220
	Hayır	108	2,86	.77		
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	301	3,01	.89	-.902	.367
	Hayır	108	2,92	.94		
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Evet	301	2,81	.70	-1,531	.126
	Hayır	108	2,69	.73		
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	301	3,31	.85	-1,317	.188
	Hayır	108	3,17	.90		
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	301	2,75	.72	-.212	.832
	Hayır	108	2,77	.79		
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.55’te görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı sözel şiddete maruz bırakılma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

Çizelge 3.56. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Psikolojik Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Psikolojik Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve	Evet	298	3,00	.74		
Yaşlılığa	Hayır	111	2,78	.70	2,665	.008*
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	298	3,07	.89		
Kabullenme	Hayır	111	2,77	.89	-2,937	.003*
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	298	2,82	.73		
Yıpranma	Hayır	111	2,65	.64	-2,137	.033*
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	298	3,34	.85		
Etme Zorluğu	Hayır	111	3,09	.87	-2,606	.009*
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	298	2,80	.74		
İmge	Hayır	111	2,65	.70	-1,434	.152
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.56’da görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı psikolojik şiddete maruz bırakılma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve psikolojik şiddete maruz bırakılan ($3,00 \pm 0,74$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanlarının maruz bırakılmayan ($2,78 \pm 0,70$) katılımcılardan yüksek çıktığı gözlemlenmiştir ($p < .05$).

Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise Olumsuz İmge alt boyutu dışındakilerde anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Değerler incelendiğinde, psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların ($3,07 \pm 0,89$) yaşlılığı kabullenmedeki zorlanmışlığına dair puanlarının maruz bırakılmayan katılımcılardan

(2,77±0,89) anlamlı şekilde yüksek çıktı; psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların (2,82±0,73) yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına yönelik algılarına dair puanlarının maruz bırakılmayan katılımcılardan (2,65±0,64) anlamlı şekilde yüksek çıktığı ve benzer şekilde psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların (3,34±0,85) yaşlanan insanların yaşamın gerekleri ile baş edemez duruma gelme algılarına dair puanlarının maruz bırakılmayan katılımcılardan (3,09±0,87) anlamlı şekilde yüksek çıktığı görülmüştür.

Çizelge 3.57. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Cinsel Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Cinsel Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Algı	Evet	60	2,76	.71		
	Hayır	349	2,97	.74	-2,071	.039*
	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Evet	60	2,78	.89		
	Hayır	349	3,03	.90	-1,828	.068
	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal Yıpranma Algısı	Evet	60	2,61	.70		
	Hayır	349	2,81	.71	-1,547	.122
	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	60	3,07	.87		
	Hayır	349	3,31	.86	-1,793	.073
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	60	2,62	.64		
	Hayır	349	2,78	.75	-1,302	.193
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.57’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı cinsel şiddete maruz bırakılma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve cinsel şiddete maruz bırakılan (2,76±0,71) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarına dair puanlarının maruz

bırakılmayan ($2,97 \pm 0,74$) katılımcılardan düşük çıktığı gözlemlenmiştir ($p < .05$). Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Çizelge 3.58. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Ekonomik Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Ekonomik Şiddet	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve Yaşlılığa	Evet	69	2,90	.69		
	Hayır	340	2,95	.74	-.490	.625
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	69	2,91	.90		
Kabullenme	Hayır	340	3,01	.90	-.838	.402
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	69	2,77	.67		
Yıpranma	Hayır	340	2,78	.72	-.079	.937
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Evet	69	3,25	.84		
	Hayır	340	3,27	.87	-.066	.947
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz İmge	Evet	69	2,68	.63		
	Hayır	340	2,77	.75	-.961	.336
	Toplam	409	2,76	.73		

* $p < .05$

Çizelge 3.58’de görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı ekonomik şiddete maruz bırakılma durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda, gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p > .05$).

Çizelge 3.59. Katılımcıların LGBTİ+ Kimlikleri Nedeniyle Hiçbir Şiddete Maruz Bırakılmama Durumlarına Göre YYTÖ Puanlarının Karşılaştırıldığı t-testi ve Mann-Whitney U Sonuçları.

Boyut	Şiddet Yaşamama	n	$\bar{x}$	ss	t/MWU	p
Yaşlanma ve	Evet	64	2,76	.70		
Yaşlılığa	Hayır	345	2,97	.74	-2,165	.031*
Yönelik Algı	Toplam	409	2,94	.74		
Yaşlılığı	Evet	64	2,75	.89		
Kabullenme	Hayır	345	3,03	.90	-2,206	.027*
Zorluğu	Toplam	409	2,99	.90		
Sosyal	Evet	64	2,61	.63		
Yıpranma	Hayır	345	2,81	.72	-2,201	.028*
Algısı	Toplam	409	2,78	.71		
Yaşamla Baş	Evet	64	3,06	.87		
Etme Zorluğu	Hayır	345	3,31	.86	-2,182	.029*
	Toplam	409	3,27	.86		
Olumsuz	Evet	64	2,66	.71		
İmge	Hayır	345	2,77	.74	-.966	.334
	Toplam	409	2,76	.73		

*p<.05

Çizelge 3.59’da görüldüğü gibi katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmama durumları ile ölçekten aldıkları puanları karşılaştırmak için yapılan t-testi sonucunda gruplar arasındaki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan ($2,76 \pm 0,70$) katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarının en az bir şiddet türüne maruz bırakılan ($2,97 \pm 0,74$) katılımcılardan anlamlı şekilde düşük çıktığı gözlemlenmiştir ($p < .05$).

Alt boyutlar için uygulanan Mann-Whitney U Testi sonucunda ise Olumsuz İmge alt boyutu dışındakilerde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Değerler incelendiğinde, Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan katılımcıların ($2,75 \pm 0,89$) şiddete maruz bırakılan

katılımcılardan ($3,03\pm0,90$); Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan katılımcıların ($2,61\pm0,63$) şiddete maruz bırakılan katılımcılardan ($2,61\pm0,63$) ve Yaşamla Baş Etme alt boyutunda hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan katılımcıların ($3,06\pm0,87$) şiddete maruz bırakılan katılımcılardan ($3,31\pm0,86$) anlamlı şekilde daha düşük puanlar aldıkları bilgisine ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada, 18 yaş üstü yetişkin LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları ölçülmüş ve bu tutumları etkileyen faktörler anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, önceki kısımda sunulan bulgular benzer araştırmalardaki bulgular ışığında değerlendirilmekte ve tartışılmaktadır. Yaşlı LGBTİ+'lara dair araştırmaların sınırlı olması sebebiyle aynı çalışmalardan sıklıkla söz edilmiştir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların çoğu cinsiyet kimliğini erkek (%63,3) olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte kadın (%16,9), naikili (%13,9), trans+ (%3,4) ve queer (%2,4) şeklinde tanımlayan katılımcılar da bulunmaktadır. LGBTİ+'larla yapılan araştırmalar incelendiğinde de çok çeşitli cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların olduğu görülmüştür. Arayıcı (2019) yürüttüğü tez çalışması kapsamında çeşitli yaş gruplarından İstanbul ve İzmir'de yaşayan 146 LGBTİ+'ya ulaşmıştır. Bu araştırmanın katılımcılarının cinsiyet kimlikleri incelendiğinde ise kadın (%44), erkek (%28), trans kadın (%12), trans erkek (%3), interseks (%1), akışkan cinsiyet (%1), queer (%2), naikili (%1), transgender (%1) ve tanımlamıyor (%5) şeklinde olduğu görülmüştür. Bu çeşitliliğe karşın LGBTİ+'larla yürütülmeyen araştırmalar incelendiğinden neredeyse hepsinin ikili cinsiyet sistemi içerisinde yürütüldüğü görülmektedir. Bu ise LGBTİ+'ların hayatın çoğu yerinde yok sayılarak cisnormatif bir düzen içerisinde yaşamaya zorlanmalarının bir tezahürü olarak yorumlanabilmektedir. Cinsiyet kimliğini erkek ve kadın olarak tanımlamayan kişiler akademide dahi çoğunlukla görmezden gelinebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların cinsel yönelimlerine bakıldığında çoğunun kendisini gey (%61,4) olarak tanımladığı görülmektedir. Bununla birlikte biseksüel+ (%25,7), lezbiyen (%5,6), aseksüel+ (%1,7) ve diğer (%5,6) cinsel yönelimlere sahip katılımcılar da vardır. Bu “diğer” kategorisinin içinde heteroseksüel, andro seksüel,

jineseksüel, akışkan, tanımlamayan, flexible, toric gibi cinsel yönelimler bulunmaktadır. Cinsiyet kimlikleri gibi cinsel yönelimler de çok çeşitlenebilmektedir. Örneğin 17 Mayıs Derneği (2022) yürüttüğü araştırma çalışması kapsamında çeşitli yaş gruplarından 509 LGBTİ+ katılımcıya ulaşmıştır. Araştırmanın katılımcılarının cinsel yönelimlerine bakıldığında gey (%34,6), lezbiyen (%17,5), heteroseksüel (%14), biseksüel (%13), panseksüel (%6,7), kuir (%3,5), kendi ifadesiyle (%2,6), akışkan (%2,4), bilmiyorum (%1,9), sorgulayan (%1,7), aseksüel (%1,1) ve demiseksüel (%0,9) şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu çeşitliliğe karşın cinsel yönelim özelliği de çoğu zaman yaşamda görmezden gelinebilmekte ve hayatın tüm akışı heteronormatif bir düzlemde sadece heteroseksüelliği normal ve makbul kabul ederek inşa edilebilmektedir. Bu da LGBTİ+'lara yönelen şiddeti meşrulaştıran ve sıradanlaştıran bir etkiyle şiddet sarmalını besleyip LGBTİ+'ları hayatın dışına atarak kriminalize edebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların %10,3'ünün cinsiyet karakteristiklerinin interseks, %89,7'sinin ise endoseks olduğu görülmektedir. Altinel Baysal (2019) yürüttüğü tez araştırması kapsamında 129 LGBTİ ile çalışmıştır. Bu araştırma katılımcılarının sadece %1,6'sı interseks beyanında bulunmuştur. LGBTİ+'larla yapılan araştırmaların çoğunda benzer verilerle karşılaşmakta ve intersekslerin katılım oranları düşük kalabilmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2020) tarafından hazırlanan araştırma raporu için 28 Avrupa ülkesinde yaşayan 137.508 LGBTİ katılımcıya ulaşılmıştır. Bu araştırmaya katılan toplam interseks sayısı da 1.519 yani katılımcıların yaklaşık %1'idir. Araştırmaya katılan tüm LGBTİ+'lar içinde son 5 yılda LGBTİ+ kimliğinden dolayı fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığını belirtenlerin oranı %11 iken interseksler içinde bu oran %22 ile en yüksektir. İntersekslerin yaşadıkları şiddet, görmezden gelinme ve interfobi çeşitli şekillerde raporlanırken, bu alanda yürütülen çalışmalar hala LGBTİ+ alanında yürütülen çalışmalar içinde düşük oranda kalabilmektedir. Bunun sebepleri arasında intersekslerin birbirlerine ulaşmaları ve örgütlenmelerinin zorluğu gibi sebepler sunulabilmektedir. Ancak insan hakları perspektifinde intersekslerin yaşadığı sorunların çözümüne yönelik çaba gösterme noktasında birçok insan hakkı

savunucusuna çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca intersekslerin maruz bırakıldıkları sorunlar doğdukları andan itibaren çeşitli gereksiz cerrahi müdahaleler yoluyla gerçekleşebilmektedir. Buna yönelik değişiminse mikro boyuttaki bireysel aktivizmlerle değil makro boyutta tıbbi prosedürlerdeki değişimlerle gerçekleşmesi daha olası görülebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların yaşları çeşitli yaşam deneyimleri göz önünde tutularak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma öğrenciliğin sürdüğü ve kimlik karmaşasının etkilerinin giderek azaldığı 18-24 yaş arası (%30,8); öğrenciliğin bittiği, iş arama ve özgürlüğün kazanılarak kendi düzenini kurmanın gerçekleştiği 25-29 yaş arası (%32,8); hayatın belirli bir düzene oturup üretkenlik döneminin zirvede olduğu 30-39 yaş arası (%27,4) ve üretkenlik döneminin sürdüğü ancak LGBTİ+’lar için yaşlılık döneminin emarelerinin de başlayabildiği 40 yaş ve üstü (%9) şeklinde planlanarak gerçekleştirilmiştir. Yaş ortalaması ise tüm katılımcılar arasında 28,79’dur. Bu oranlara bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun 30 yaş ve altında olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde LGBTİ+’larla yürütülen çalışmalarda da katılımcıların yaş ortalamalarının buna benzer veya daha düşük olduğu görülmektedir. Altınel Baysal (2019)’ın yürüttüğü tez araştırmasında ulaştığı LGBTİ+’ların yaş ortalamasının 19,24 olduğu belirtilmiştir. Arayıcı (2019) ise gerçekleştirdiği araştırmada katılımcıların yaşlarını gruplandırarak %37’sinin 19-24, %33,6’sının 25-29, %19,2’sinin 30-34 ve %10,3’ünün 35 yaş ve üzerinde olduğunu göstermiştir. Bu veriler yaşlı LGBTİ+’lara ulaşmanın güçlüğüne gösterebileceği gibi LGBTİ+ aktivizmiyle beraber günümüzde artan görünürlüğe ve 30 yaş altı LGBTİ+’ların daha ulaşılabilir olduğuna da işaret edebilmektedir. Gates (2011) yaptığı araştırmada yetişkin ABD nüfusunun %3,5’inin kendisini lezbiyen, gey ya da biseksüel olarak tanımladığını vurgulamıştır. Harley ve Teaster (2016) ise araştırmalarında ABD’de 65 yaş ve üzerinde 1 ila 3 milyon arası LGBT olduğunu belirtmiştir. Türkiye’de bu konuda bir araştırma olmamakla birlikte yürütülen çalışmalarda yeterince yaşlı LGBTİ+’ya ulaşamaması, LGBTİ+ kimliğiyle güvenli bir açılma ortamının hala sağlanamamasıyla bağlantılı olabilmektedir. Ayrıca yaşlanmayla beraber değişen roller ve baş edilmesi gereken yeni sorumluluklarla kişiler LGBTİ+ kimlikleriyle

açılmış olsalar bile yeniden kapanma/gizlenme sürecine girebilmektedir. Bununla beraber bu araştırmaların veri toplama yöntemlerinin de yaşlı LGBTİ+’lar için yeterli erişilebilirlikte olmayabileceği göz ardı edilmektedir. Bunun gibi sebepler de böyle araştırmalarda yeterli sayıda yaşlı LGBTİ+’ya ulaşmayı güç kılabilmekte ve örneklem gruplarının yaş ortalaması TÜİK (2022) verilerindeki Türkiye yaş ortalaması olan 33,1’in altında kalabilmektedir.

Katılımcıların en son mezun oldukları eğitim seviyelerine bakıldığında lise ve öncesi (%22,5), ön lisans ve lisans (%46,9) ve yüksek lisans ve üstü (%30,6) şeklinde bir gruplandırma yapıldığı söylenebilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun bir yüksek öğretim kurumundan mezun olduğu görülmektedir. Bu durumun sebeplerinden biri akademik çalışmalar konusunda akademik geçmişi olan kişilerin daha ulaşılabilir olması olabileceği gibi eğitim düzeyinin düşmesiyle LGBTİ+’lara ulaşmanın da güçleştiği olabilmektedir. 17 Mayıs Derneği (2022) tarafından LGBTİ+’larla yürütülen araştırmada da benzer şekilde ilkokul (%0,43), ortaokul (%1,52), lise (%14,32), üniversite (%60,3) ve master/doktora (%24,43) mezunu katılımcılar olduğu görülmüştür. Ayrıca bu araştırmada ilkokul ve ortaokul seçeneklerini işaretleyen katılımcıların en yüksek oranının trans kadınlar ve evli eşcinsel erkekler olduğu belirtilmektedir. Çizelge 3.14’te ise katılımcıların mezuniyet durumları cinsiyet kimliklerine göre karşılaştırıldığında erkeklerin %35,5’i yüksek lisans ve üstü bir mezuniyete sahipken kadınların %17,4’ü ve diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların %25,9’u bu mezuniyet durumuna sahiptir. Benzer şekilde erkeklerin %16,6’sı lise ve öncesi bir mezuniyete sahipken kadınların %40,6’sı ve diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların %25,9’u bu durumdadır. Bu verilerde erkek katılımcılardaki eğitim düzeyinin yüksekliği göze çarparken kadınlarda ve diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcılarda eğitim düzeyinin daha düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliği için yürütülen çalışmaların hala yeterli düzeyde olmadığını ve cinsiyet kimliğinin eğitime erişimin önünde engel olduğunu gösterebilmektedir. 17 Mayıs Derneği’nin bulduğu sonuç da bu yorumu desteklemektedir. Ayrıca evli eşcinsel erkeklerin eğitim düzeyi vurgusu da eğitim düzeyinin düşmesiyle kimliğini gizleme, atanmış aile desteğine ihtiyacın sürmesi ve

zoraki kalıplarda hayatlar sürdürmenin arttığını gösterebilmektedir. LGBTİ+’larla yürütülen araştırmalarda ise başta da belirtildiği gibi böyle kişilere ulaşmak sıklıkla çok daha güçtür.

Katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde %7,8’inin çalışmadığı, %24,4’ünün öğrenci olduğu ve çalışmadığı, %8,1’inin hem öğrenci olduğu hem çalıştığı, %49,4’ünün tam zamanlı bir işi olduğu ve %10,3’ünün serbest zamanlı bir işi olduğu görülmektedir. Ayrıca yaşa göre çalışma durumu karşılaştırmasında 18-24 yaş arasındaki katılımcıların çoğunun (%64,3) öğrenci olduğu ve çalışmadığı bilgisine ulaşılmıştır. 40 yaş üstündeki katılımcılarda ise çalışmayan oranı (%13,5) diğer yaş gruplarına göre en yüksektir. Bununla birlikte yine 40 yaşın üzerindeki katılımcılarda serbest zamanlı işi olanların oranı (%32,4) diğer yaş gruplarından yüksektir. Tam zamanlı işi olan katılımcılara bakıldığında en yüksek oran 30-39 yaş arasındaki katılımcılarda (%75) görülmekle birlikte bunu 25-29 yaş arasındaki katılımcılar (%60,4) ve 40 yaş üstü katılımcılar (%54,1) takip etmektedir. Bu veriler göstermektedir ki artan yaşla birlikte tam zamanlı işlerden serbest zamanlı işlere ya da çalışmama durumuna geçiş artmaktadır. Bu da Yaşamdan Geri Çekilme Kuramı’nda vurgulanan mesleki sorumluluklarla ilgili belli kademelerde sosyal sistemden uzaklaşmaya işaret edebilmektedir.

Katılımcıların maddi durumlarını nasıl tanımladıklarına ilişkin bilgilere bakıldığında %14,4’ünün kötü, %55,7’sinin orta ve %29,8’inin iyi cevabını verdiği görülmüştür. Cinsiyet kimliğine göre verilen cevaplar karşılaştırıldığında ise diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların “kötü” yanıtını verme oranları (%24,4) erkek (%12,4) ve kadın (%10,1) katılımcılardan çok daha fazladır. “İyi” yanıtını verme oranları da benzer şekilde diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcılarda (%22,2) kadın katılımcılardan (%27,5) daha düşüktür. Erkek katılımcılarda ise “iyi” yanıtını verme oranı (%32,8) en yüksektir. Bu da mezuniyet durumunda olduğu gibi cinsiyet kimliği ikiliğin dışında olan kişilerin ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden aldıkları zararı gösterebilmektedir. Mezuniyet durumuna göre maddi durumun

karşılaştırıldığı çizelge incelendiğinde ise yüksek lisans ve üstü bir mezuniyeti bulunan katılımcıların %48'i maddi durumunu "iyi" olarak betimlerken ön lisans ve lisans mezunlarında bu oran %24, lise ve öncesi için %17,4'tür. Eğitim durumu ile maddi durumun paralellliğini kanıtlayan bu oranlar, çocukluklarından itibaren ayrımcılıklarla baş etmek zorunda kalan ve kimi zaman sırf bu kimliklerinden dolayı eğitim hayatının dışında bırakılan LGBTİ+'ların maddi yoksulluk yaşama risklerinin de yükseldiğini gösterebilmektedir.

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yere bakıldığında çoğunun büyükşehirde (%77,8) geçirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte şehirde (%11,7) veya ilçe/köyde (%10,5) geçiren katılımcılar da vardır. Bu da ulaşılabilir olan LGBTİ+'ların çoğunlukla büyükşehirlerde yaşadığına işaret edebileceği gibi LGBTİ+'ların insanların birbirlerinin hayatlarıyla daha az ilgilendiği ve daha çok sosyal desteğe ulaşabildikleri büyükşehirlerde yaşamayı tercih ettiklerine de işaret edebilmektedir.

Yaşanan bölge açısından katılımcıların dağılımı incelendiğinde çoğunluğun İç Anadolu (%41,3) ve Marmara (%32) bölgelerinde yaşadıkları görülmektedir. Bununla birlikte Ege (%12,7), Akdeniz (%7,3), Karadeniz (%3,2), Güney Doğu Anadolu (%2,2) ve Doğu Anadolu (%1,2) bölgelerinde yaşayan katılımcılar da vardır. Bu dağılım da hayatın çoğunun geçirildiği yer bilgisinde olduğu gibi Ankara ve İstanbul gibi daha kalabalık ve merkezi yerlerde yaşayan LGBTİ+'lara ulaşmanın daha olası olduğunu gösterebilmektedir. Ancak burada esas vurgulanması gereken nokta bu merkezlere uzakta kalan bölgelerde yaşayan LGBTİ+'lara ulaşmanın ve çoğunlukla onların da bu büyük şehirlerde bulunan LGBTİ+ örgütlenmelere ulaşmalarının zorluğudur.

Katılımcıların bir evcil hayvanla birlikte yaşama durumlarına bakıldığında dengeli bir dağılım olduğu ve yaklaşık yarısının bir evcil hayvanla yaşarken (%49,1) diğer

yarısının yaşamadığı (%50,9) görülmüştür. Yaş dağılımına göre bu veriler incelendiğinde evcil hayvanla yaşayan 18-24 yaş arasındaki katılımcı oranı %41,3 bulunurken 25-29 yaş arasında benzer şekilde %41 gibi bir oranla karşılaşılmıştır. 30-39 yaş arasındaki katılımcıların %61,6'sı bir evcil hayvanla yaşarken 40 yaş üstündeki katılımcıların %67,6'sı bir evcil hayvanla yaşamaktadır. Bu veriler artan yaşla birlikte evcil hayvanla yaşama oranının da artabildiğine işaret etmektedir. Özyurt (2021) yaptığı araştırmada 1906 evcil hayvan besleyen katılımcıya ulaşarak evcil hayvanlara bağlanma düzeyleri ile çocukluk çağı ruhsal travmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği'nden alınan puanlar ile Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği insan yerine koyma alt boyutundan alınan puanların ilişkili olduğu açıklanan bu araştırmaya göre çocukluk çağı ruhsal travma puanı kadın katılımcılarda erkek katılımcılardan yüksek ve evcil hayvanlara bağlanma düzeyi de kadın katılımcılarda daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca bekar katılımcıların evli katılımcılara göre evcil hayvanlara bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu, ortalama yakın arkadaş sayısı düştükçe evcil hayvanlara bağlanma düzeyinin arttığı ve sevdiği bir insanı kaybettiği ya da yakınlarından uzak olduğu için evcil hayvan sahiplenmeye karar veren katılımcıların evcil hayvanlarına bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Bu veriler ışığında toplumda dışlanma ve travmalara maruz bırakılma ihtimali daha yüksek olan gruplarda evcil hayvanlara bağlanma ihtimalinin artabildiği, özellikle bunlar sonucunda yaşanan yalnızlaşmaya karşın evcil hayvanla kurulan bağın yükselebildiği, atanmış ailesiyle sorunlar yaşayan ve onları kaybetmek durumunda kalan LGBTİ+'ların evcil hayvan sahiplenmeye karar vermesinde bunun etkili olabileceği söylenebilmektedir.

Katılımcıların çevrelerinde kimlere LGBTİ+ kimlikleriyle açık olduklarına bakıldığından %32'sinin annesine, %18,1'inin babasına, %50,9'unun kardeşine, %92,9'unun yakın arkadaşlarına, %54,8'inin diğer arkadaşlarına ve %33,5'inin iş arkadaşlarına açık olduğu görülmüştür. Bu bilgiler incelendiğinde katılımcıların LGBTİ+ kimliklerini en çok babalarından sakladıkları görülmektedir. Bunun sebepleri düşünüldüğünde, babalarıyla yeterli yakınlıkta ilişki kurmalarının zor olduğu ve ataerkinin baskınlığında babaların toplumsal cinsiyetle ilgili konularda daha baskıcı

olabildikleri için katılımcıların özellikle onlardan gizli kalmak zorunda olabildikleri yorumları yapılabilmektedir. Ayrıca katılımcıların %4,2'sinin bu gruplardan hiçbirine açık olmadığı; %20'sinin sadece birine, %22,5'inin ikisine, %19,8'inin üçüne, %16,4'ünün dördüne, %10,5'inin beşine ve %6,6'sının hepsine LGBTİ+ kimliğiyle açık olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre açık oldukları grup sayıları karşılaştırıldığında diğer cinsiyet kimliğine sahip katılımcıların %55,6'sının bu gruplardan en az dördüne LGBTİ+ kimliğiyle açık olduğu görülürken; erkek katılımcıların %30,9'u kadın katılımcılarınsa %17,4'ü dört ve daha fazla gruba açıktır. Buradan cinsiyet kimliği ikiliğin dışında olan katılımcıların daha az gizli kalmayı seçtikleri ya da daha çok açılmak zorunda kaldıkları düşünülebilmektedir. Maddi duruma göre açık olunan gruplara bakıldığında maddi durumunu “iyi” olarak tanımlayan katılımcıların %45,1'i dörtten fazla gruba açıktır; “kötü” olarak tanımlayanların %33,9'u ve “orta” olarak tanımlayanların %27,2'si dörtten fazla gruba açıktır. Bu da maddi durum iyileştikçe ve ekonomik özgürlük sağlandıkça çevreye LGBTİ+ kimliğiyle açılma durumunun artabildiği ve bu kimliği saklamak zorunda kalmanın düşebildiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Maddi durumu “kötü” olanların “orta” olanlara göre dörtten fazla gruba açık olma oranlarının yüksekliğinin sebebi düşünüldüğünde, ekonomik özgürlüğün yeterince sağlanamadığı durumlarda LGBTİ+ kimliğiyle açılmanın ekonomik kötüleşmeyi beraberinde getirebileceği akla gelmektedir. Yapılan araştırmalar LGBTİ+'ların sıklıkla çalıştıkları yerde bu kimliklerini gizlediklerini, gizleyemedikleri durumlardaysa ayrımcılık ve damgalanmayla yüz yüze gelebildiklerini göstermektedir. Bu araştırmaya katılanlardan da 3 kişiden 2'si LGBTİ+ olduğunu iş arkadaşlarından gizlemektedir. Maddi durumu “orta” olanlarınsa çoğunlukla (%47,8) 2 veya 3 gruba açılarak daha seçici bir açılma yaşadıkları görülmektedir. Bu ise kendini belirli gruplardan gizleyen kişilerin kendini gerçekleştirme süreçlerine zarar veren bir etmen olabilmektedir. Katılımcıların yaşadıkları bölgeye göre kaç gruba açık olduklarına bakıldığında, dörtten fazla gruba açık olma oranı fazladan aza doğru Marmara (%41,2); Ege (%36,5), Akdeniz (%33,3), İç Anadolu (%30,8), Karadeniz (15,4), Doğu Anadolu (%0) ve Güney Doğu Anadolu (%0) şeklinde sıralanmaktadır. LGBTİ+ örgütlenmelerinin coğrafi dağılımları incelendiğinde bu sayılarla paralellik gösterdiği görülebilmektedir. Özellikle Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz

bölgelerinde yaşayan LGBTİ+'ların daha çok gizlenme ihtiyacı içinde olabilmeleri, bu bölgelerdeki örgütlenmenin azlığı ve zorluğuyla paralellik gösterebilmektedir.

Katılımcıların atanmış aileleriyle iletişim sıklıklarına bakıldığında %60,4'ünün her gün; %30,1'inin haftada birkaç kez; %4,9'unun ayda birkaç kez; %1,7'sinin yılda birkaç kez iletişim kurduğu ve %2,9'unun böyle bir atanmış ailelerinin olmadığı görülmüştür. Bu bilgiler katılımcıların büyük çoğunluğunun aileleriyle en az haftada birkaç kez iletişim kurduğunu gösterirken yaşa göre bu veriler incelendiğinde atanmış ailesiyle her gün iletişim kuran 18-24 yaş arasındaki LGBTİ+'ların oranı %72,2; 25-29 yaş arasındakilerin oranı %64,2; 30-39 yaş arasındakilerin oranı %47,3 ve 40 yaş üstündekilerin oranı %45,9 olarak bulunmuştur. Yaşın artmasıyla atanmış aileyle her gün iletişim kurmanın azaldığı görülmektedir. Yaş grubuna göre atanmış ailesi olmayan katılımcılara bakıldığında 40 yaş ve üstü katılımcıların %10,8'inin; 30-39 yaş arasındakilerin %5,4'ünün; 25-29 yaş arasındakilerin %0'ının ve 18-24 yaş arasındakilerin %1,6'sının atanmış bir ailesi olmadığı görülmektedir. Bu oranın en çok 40 yaş üstünde olması ve onu 30-39 yaş arasındaki katılımcıların takip etmesi, artan yaşla beraber atanmış aileyle bağların da tamamen kopabildiğini gösterebilmektedir. Ayrıca bağlar kopmasa bile iletişim sıklığının azaldığı görülmektedir. Bu durum yaşla beraber sosyal destek mekanizmalarının azalarak yalnızlaşmanın arttığı bilgisini desteklemektedir.

Katılımcıların atanmış ailelerinin, yakın arkadaşlarının ve şimdiye kadar en yakın hissettikleri partnerlerinin onları ne kadar tanıdığı konusundaki düşünceleri incelendiğinde her şeyi bilecek kadar cevabını verenlerin oranları atanmış aile için %2,4; yakın arkadaş için %25,7 ve partner için %24,7'dir. Birçok şeyi bilecek kadar cevabını verenlerin oranları ise atanmış aile için %33,3; yakın arkadaş için %53,1 ve partner için %43'tür. Katılımcıların %78,8'inin yakın arkadaşları için; %67,7'sinin partnerleri için ve %35,7'sinin atanmış aileleri için bu iki seçenekten birini işaretlediği görülmektedir. Bununla birlikte verilen yanıtlar her şeyi bilecek kadar seçeneği "5" puan ve böyle biri yok seçeneği "0" puan olacak şekilde sıralandığında yakın

arkadaşlar için verilen ortalama puan ($3,96 \pm 0,90$) en yüksek; partner için verilen ortalama puan ($3,65 \pm 1,30$) ikinci sırada ve atanmış aile için verilen ortalama puan ($3,03 \pm 1,02$) en düşük çıkmıştır. Bu da göstermektedir ki çoğunlukla en temel ve birincil sosyal destek mekanizması olarak kabul edilen aile LGBTİ+’lar için öyle olmayabilmektedir. Tüm destek sistemleri atanmış aileler üzerine inşa edilen sosyal hizmetin bu konuda bir dönüşüme ihtiyaç duyduğu düşünülebilmektedir. LGBTİ+’ların atanmış ailelerinden ziyade yakın arkadaş ve partnerlerinin onları daha çok tanıdığını düşünmeleri; destek ihtiyaçları olduğunda da atanmış değil seçilmiş ailelerinden bu desteği isteyebileceklerini işaret edebilmektedir. Sosyal hizmet sistemlerinin ve hatta hiçbir politikanın seçilmiş aileleri kapsamaması LGBTİ+’ları sıklıkla bu sistemlerin dışında bırakabilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların bir yaşlıyla yaşama süreleri incelendiğinde %28,6’sının hiç yaşamadığı; %23’ünün 1 yıldan az yaşadığı; %21,5’inin 1-5 yıl arasında yaşadığı; %9,8’inin 5-10 yıl arasında yaşadığı ve %17,1’inin 10 yıldan daha uzun süre yaşadığı görülmüştür. Yaşlılık alanında yapılan başka bir araştırmada Akpınar (2021), üniversite öğrencilerinin yaşlılık tutumlarını araştırdığı 396 katılımcısına, şimdiye kadar 65 yaş ve üzeri bir yaşlıyla aynı evde yaşayıp yaşamama durumlarını sormuştur. Katılımcılarının %59,8’i yaşadığını belirtirken %40,2’si hiç yaşamadığını belirtmiştir. Benzer yaş grubundaki LGBTİ+’larda durumun nasıl olduğunu anlamak için bu araştırmaya katılan 18-24 yaş arasındaki LGBTİ+’ların cevaplarına bakıldığında, %23’ünün hiç yaşlıyla yaşamadığını belirttiği görülmüştür. Bu bilgilerden, LGBTİ+’ların bir yaşlıyla yaşamış olma durumlarının genel oranlardan daha yüksek olabildiği söylenebilmektedir. Bu da gösterebilmektedir ki kimi zaman toplumdan soyutlanmış olduğu tahayyül edilen ve marjinalleştirilerek dışarıda bırakılmaya çalışılan LGBTİ+’lar, toplumun ve hayatın tam içinde yaşamlarını sürdürebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların huzurevine gitme durumlarına bakıldığında %44’ünün gittiği; %56’sının ise hiç gitmediği görülmüştür. Açıkgöz (2021) yürüttüğü

araştırma kapsamında Sultangazi Huzurevi çevresinde yaşayanların, burası açıldıktan sonra huzurevine bakış açılarını değerlendirmek için 390 kişiye ulaşmıştır. Bu katılımcıların %15,9'u daha önce bir huzurevini ziyaret ederken %84,1'i hiç gitmemiştir. Bununla birlikte katılımcıların %59,2'si, yakınlarına bir huzurevi açıldıktan sonra bakışlarının olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir. Hatta huzurevinin bulunduğu mahallede yaşayanlarda bu oran %75'tir. Bu da huzurevleri ile temas kurmanın, yaşlanıldığında kalınabilecek bir seçenek olan huzurevleri hakkında bakış açısını olumlu yönde değiştirebileceğini göstermektedir. LGBTİ+'larla yapılan araştırmada huzurevlerine gitme oranı Açıkgöz (2021)'ün araştırmasının katılımcılarından yüksek olsa da bu oranın artırılması huzurevleri ve yaşlılıkla ilgili bakışı etkileyebilecektir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların huzurevleri hakkındaki düşüncelerine bakıldığında %42,3'ünün olumlu, %42,1'inin kararsız ve %15,6'sının olumsuz düşündüğü görülmüştür. Açıkgöz (2021)'ün huzurevlerine bakışla ilgili yaptığı araştırmadan önceki kısımda bahsedilmişti. Yine bu araştırmanın katılımcılarının %63,6'sının huzurevinde yaşayan yaşlıların diğerlerine göre daha sosyal olduklarını düşünmelerine karşın, aynı katılımcıların %64,6'sının huzurevinde yaşayan yaşlıların daha yalnız olduklarını düşündükleri belirtilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların %82,8'inin medyada yer alan haberlerin huzurevlerine yönelik bakışlarını olumsuz etkilediğini belirttiği ve %96,4'ünün huzurevlerinin niteliklerinin geliştirilmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Bu bilgiler ışığında huzurevleri hakkında genelde netleşmeyen ve kararsızlığın yoğun olduğu bir tutum halinin olduğu söylenebilmektedir. LGBTİ+'larla yapılan çalışmada, 5 kişiden neredeyse 2'sinin olumlu düşünürken 2'sinin kararsız olduğu görülmektedir. Bu da Açıkgöz (2021)'ün araştırmasıyla karşılaştırıldığında, bu belirsizliğin ve olumsuzluğun giderilmesine yönelik hem huzurevlerinin niteliklerinin geliştirilmesi hem de medyada huzurevleriyle ilgili sadece olumsuz haberlere yer verilmemesi gerekmektedir. Bu sayede de yaşlılık döneminin bir parçası olabilecek huzurevleri hakkında daha umut verici bilgiler sağlanabilecektir. Katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre huzurevleri hakkındaki düşüncelerine bakıldığında diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcılarda

olumlu düşünme oranı %23,5 ile erkek (%47,1) ve kadınlardan (%46,4) yarı yarıya düşüktür. Olumsuz düşünenlerin oranı da (%25,9) benzer şekilde erkek (%13,9) ve kadınların (%10,1) yaklaşık iki katıdır. Bunların da yine tüm sistemler gibi ikili bir cinsiyet sistemi üzerine inşa edilen huzurevlerinin, bu ikiliğin dışında kalan LGBTİ+’ları kapsamamasından kaynaklandığı söylenebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların 50 yaş üstündeki bir LGBTİ+ ile tanışık durumlarına bakıldığında %14,4’ünün yakın çevresinde bulunduğu; %42,5’inin sohbet ettiği kişiler olduğu; %21,5’inin gördüğü ancak hiç sohbet etmediği ve %21,5’inin daha önce hiç 50 yaş üstünde bir LGBTİ+ görmediği bilgisine ulaşılmıştır. Bu da göstermektedir ki her 5 katılımcıdan 1’i kendisi gibi olan ve kendi geleceğine dair işaretler veren bir LGBTİ+ görmemiştir. Bu da kendi geleceğiyle ilgili düşünen LGBTİ+’larda yaşlılık dönemine dair olumsuz hisler hissedebilme ihtimali yaratmaktadır. Ayrıca yaş gruplarına göre tanışıklık durumu karşılaştırıldığında, 40 yaş ve üzeri katılımcıların %54,1’inin yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ varken bu oran 30-39 yaş arasındakiler için %17,9; 25-29 yaş arasındakiler için %9 ve 18-24 yaş arasındakiler için %5,6’dır. Yaşla birlikte 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık da artabilmektedir. Bu tanışıklığın özellikle 30 yaş altındaki kişilerde artırılması LGBTİ+’ların geleceklerine dair daha umutla bakabilmelerine yardımcı olabilecektir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların bu kimliklerinden dolayı ne sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldıklarına bakıldığında %11,5’inin neredeyse her gün; %31,3’ünün sık sık; %29,1’inin bazen; %19,8’inin nadiren maruz bırakıldığı ve %8,3’ünün ise hiç maruz bırakılmadığı görülmüştür. İnsanca yaşanabilen bir toplumda bütün katılımcıların “Hiç” maruz bırakılmadığını belirtmeleri gerekirken, bu verilerden anlaşılmaktadır ki araştırmaya katılan Türkiye’de yaşayan LGBTİ+’ların %91,7’si “hiç” yanıtını verememekte ve LGBTİ+ kimliğinden dolayı ayrımcılık yaşamaktadır. Bu yüksek oranlar tam olarak bu alandaki çalışmaların yürütülmesine sebep sunabilmekte ve bu konuda sosyal hizmetin kendini sorgulamasına kapı aralayabilmektedir. Cinsiyet kimliğine göre ayrımcılık sıklıklarına bakıldığında ise

diğer cinsiyet kimliklerine sahip katılımcıların %16'sının neredeyse her gün ve %48,1'inin sık sık ayrımcılığa uğradıkları görülürken bu değerler erkek (%10,8; %28,6) ve kadın (%8,7; %21,7) katılımcılarda daha düşüktür. Ayrıca diğer cinsiyet kimliklerinden birine sahip katılımcılarda hiç ayrımcılığa uğramadım diyenlerin sayısı 0 (sıfır)'dır. İkili cinsiyet sisteminin içinde yer bulamamanın, kişilerin ayrımcılıkla yüzleşme ihtimallerini artırdığı ve hatta bu ayrımcılığı kimi zaman meşrulaştırdığı söylenebilmektedir. Bu sebeple cinsiyet kimliklerine yönelik ayrımcılığa dair çalışmak ve çözüm yolları aramak önemli bir konumdadır.

Katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı maruz bırakıldıkları şiddet türlerine bakıldığında %19,8'inin fiziksel; %73,6'sının sözel; %72,9'unun psikolojik; %14,7'sinin cinsel; %16,9'unun ekonomik şiddete maruz bırakıldığı ve %15,6'sının hiçbirine maruz bırakılmadığı görülmüştür. Altinel Baysal (2019) araştırmasında ulaştığı 129 LGBTİ katılımcının %65,9'unun psikolojik şiddete maruz bırakıldığını, %17,1'inin bırakılmadığını ve %17,1'inin bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Ayrıca psikolojik şiddete maruz bırakılma durumu ile hayattan memnuniyet düzeyini uyguladığı ölçekle karşılaştırdığında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşarak psikolojik şiddete maruz bırakılanların hayat memnuniyetine dair daha düşük puanlar aldığını göstermiştir. 17 Mayıs Derneği (2022) yürüttüğü araştırmada LGBTİ+ katılımcılara kronik hastalıklara ait tanılarının olup olmadığını sormuştur. Bu soruya cevap veren 271 LGBTİ+'dan %55,09'u depresyon/kaygı gibi psikiyatrik tanılar olduğunu belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında LGBTİ+'ların psikolojik şiddet başta olmak üzere birçok şiddet türüne maruz bırakıldıkları, bunların sonucunda yaşam memnuniyetlerinin düşebildiği, kronikleşen bu şiddet halininse depresyon ve kaygı gibi psikiyatrik tanılar doğurabileceği söylenebilmektedir. Kimi zaman görünmez dahi olabilen psikolojik şiddet, LGBTİ+'ların yarından fazlasının hayatında derin izler bırakabilmektedir. Bunun farkında olunarak önleyici politikalar geliştirilmesine ve toplumun farkındalığının yükseltilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların YYTÖ'den aldıkları sonuçların ortalamaları incelendiğinde, ölçek genelinden $2,94 \pm 0,74$ puan; Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutundan $2,99 \pm 0,90$ puan; Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutundan $2,78 \pm 0,71$ puan; Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutundan $3,27 \pm 0,86$ puan ve Olumsuz İmge alt boyutundan $2,76 \pm 0,73$ puan aldıkları görülmektedir. Katılımcıların 1 ile 5 arasında puanlar alabildikleri bu ölçek ve alt boyutlarında; puanın 1'e yaklaşması daha olumlu bir tutumu işaret ederek puanın 5'e yaklaşması yaşlılığa ve o alt boyuta yönelik daha olumsuz bir tutumu işaret etmektedir. Bu değerler incelendiğinde LGBTİ+ katılımcıların en yüksek olumsuz tutumunun, kişilerin yaşlanan insanların yaşamın gerekleri ile baş edemez duruma gelme algılarını ölçen Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutundan aldıkları görülmektedir. Bunu, kişilerin yaşlılığı kabullenmedeki zorlanmışlığını gösteren Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutu; yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumu ifade eden ölçek genel puanı; yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algıyı gösteren Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutu ve yaşlılık imgesine yüklenen olumsuzluğu gösteren Olumsuz İmge alt boyutu takip etmektedir. Tek başına yeterli anlam çıkarılamayan bu puanlar, YYTÖ kullanan başka araştırmalarla karşılaştırılarak, LGBTİ+ katılımcılarla diğer araştırmaların katılımcıları arasındaki puan değişikliklerine bakılmıştır.

Sevim (2019), Ege-Akdeniz Üniversitelerindeki ve Tazelenme Üniversitesi Ege-Akdeniz Kampüslerindeki çeşitli yaş gruplarındaki 314 katılımcıya bu ölçeği uygulamıştır. Sonuçları incelendiğinde katılımcılarının ölçek genelinden $2,68 \pm 0,68$ puan, Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutundan $2,56 \pm 0,85$ puan, Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutundan $2,61 \pm 0,64$ puan, Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutundan $2,95 \pm 0,81$ puan ve Olumsuz İmge alt boyutundan $2,65 \pm 0,71$ puan aldıkları görülmüştür. Kurtkapan (2020), Nevşehir'de yaşayan 19-24 yaş arasındaki 639 katılımcıya bu ölçeği uygulamıştır. Sonuçları incelendiğinde katılımcılarının ölçek genelinden $2,85 \pm 0,64$ puan, Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutundan $2,71 \pm 0,70$ puan, Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutundan $2,76 \pm 0,56$ puan, Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutundan $3,11 \pm 0,71$ puan ve Olumsuz İmge alt boyutundan $2,89 \pm 0,61$ puan aldıkları görülmüştür. Bu puanlar karşılaştırıldığında, LGBTİ+'ların yaşlılık ve

yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutumlarının, LGBTİ+ özelinde yapılmayan araştırmaların katılımcılarından yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, hayatları boyunca çok çeşitli ayrımcılık ve damgalamalarla baş etmek zorunda kalan LGBTİ+'ların, geleceklerine yönelik olumsuz düşüncelerinin fazla olması olabilir. Bununla beraber, kendilerine ayrımcı yaklaşan kişilerin yaşça büyük olmasından ve yaşadıkları kuşak çatışmalarından dolayı da LGBTİ+'ların yaşlılığa yükledikleri olumsuzluklar daha fazla olabilir. Her iki durumda da bu olumsuz tutumlara yönelik çeşitli gruplardan ve kuşaklardan kişilerle çalışılmasına ihtiyaç duyulabilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların cinsiyet kimliği ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Cinsiyet kimliğini kadın olarak tanımlayan katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumsuz tutumlarının ($3,26\pm0,66$); erkek ($2,87\pm0,76$), naikili ($2,91\pm0,66$), trans+ ($2,83\pm0,65$) ve queer ($2,66\pm0,56$) katılımcılardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında da benzer şekilde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumsuz tutumu işaret eden puanlar aldıkları görülmüştür. Ataerki düzende genellikle bakım yükü üzerlerine atanan kadınların, kendi yaşlılık ve yaşlanmalarına ilişkin olumsuz tutumlarının yükselebildiği akla gelmektedir. Çünkü hayatları boyunca ve yaşlandıklarında, kendilerinden önce aile üyelerine bakma rollerinin sürdüğü görülebilmektedir. Bu bakım yükünün altında ezilen kadınların kendi geleceklerine yönelik olumsuzluk içinde olmaları anlaşılabilir. Ayrıca hem LGBTİ+ olma hem kadın olma kesişiminde, katmanlanan ayrımcılıklarla baş etmeye çalışmak da yaşlanma ve yaşlılığa yönelik olumsuz tutumları etkileyen sebeplerden biri olabilmektedir.

YYTÖ kullanılan başka araştırmalar katılımcıların cinsiyet kimliklerine göre incelendiğinde, bu araştırmayla çelişen puanlara ulaşıldığı görülmüştür. Sevim (2019), çeşitli yaş gruplarındaki 314 katılımcısına YYTÖ uygulamıştır ve katılımcılarının cinsiyet kimliklerine göre sadece Sosyal Yıpranma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu bulmuştur ($p<.05$). Bu çalışmada, LGBTİ+'larda ulaşılan

sonucun tersi bir şekilde, erkek katılımcıların ($2,70\pm0,64$) sosyal yıpranma algısı kadın katılımcılardan ($2,53\pm0,65$) daha yüksektir. LGBTİ+’larla yürütülen araştırmada ise hem erkek katılımcıların ($2,72\pm0,73$) hem kadın katılımcıların ($3,03\pm0,68$) sosyal yıpranma algısı Sevim (2019) tarafından yapılan araştırmadaki katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Akpınar (2021), İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden oluşan 398 katılımcıya YYTÖ uyguladığında; Sosyal Yıpranma Algısı, Yaşamla Baş Etme Zorluğu, Olumsuz İmge alt boyutlarında ve ölçek genelinde cinsiyet kimliğine göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu bilgisine ulaşmıştır ($p<.05$). Sevim (2019)’ın araştırma sonuçlarına benzer şekilde erkek katılımcıların kadınlara göre sosyal yıpranma algıları daha olumsuz, yaşlıların yaşamla baş etmesinin daha zor olduğu algısı daha yüksek, yaşlılık imgesine yönelik olumsuz algıları daha yüksek ve ölçek geneline bakıldığında da yaşlılığa yönelik kadın katılımcılara ($3,00\pm0,60$) göre erkek katılımcıların ($3,13\pm0,56$) daha olumsuz bir tutuma sahip olduklarını bulmuştur. Şahin ve Demirel (2018), Hacettepe ve Kırıkkale Üniversitelerinde sosyal hizmet okuyan 397 öğrenciye YYTÖ uygulamışlar ve cinsiyet kimliğine göre alınan puanlara baktıklarında sadece Yaşamla Baş Etme Zorluğu alt boyutunda erkek katılımcıların ($3,21\pm0,61$) kadın katılımcılardan ($3,11\pm0,77$) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek puan aldıklarını görmüşlerdir ($p<.05$). Kurtkapan (2020), Nevşehir’de yaşayan 19-24 yaş arasındaki 639 katılımcıya YYTÖ uyguladığında kadın katılımcılar ($2,85\pm0,54$) ile erkek katılımcılar ($2,86\pm0,61$) arasındaki puanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaşmamıştır ($p>.05$). Arısoy ve Önal (2021), meslek yüksekokulu öğrencisi olan 272 katılımcıya YYTÖ uygulamışlar ve alınan toplam puanları cinsiyet kimliğine göre incelediklerinde kadın katılımcılar ($2,95\pm0,61$) ile erkek katılımcıların ($2,85\pm0,53$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaşamamışlardır ($p>.05$). Bu beş araştırmada da ikili cinsiyet sisteminin içinde kalınarak çalışma sürdürüldüğü için erkek ve kadın cinsiyet kimliklerinin dışındaki bir cinsiyet kimliğine sahip katılımcıya dair veri bulunmamaktadır. Bu eksiklik ne kadar sıradan gibi görünse de araştırmaların yeterli kapsayıcılıkta olmaması sıklıkla LGBTİ+’ların özel ihtiyaçlarının görünmesini engelleyip onları dışarıda bırakabilmektedir. Ayrıca LGBTİ+’larda uygulanan YYTÖ’nün diğer araştırmalardakilerden farklılaşmasının sebebi olarak hem kadın hem LGBTİ+ olan kişilerin katmanlı ayrımcılıklar sebebiyle daha çok yıpranabildikleri ve tutumlarındaki olumsuzluğun artabildiği

söylenebilmektedir. Bir diğer açıdan ise LGBTİ+ özelinde yapılmayan araştırma çalışmalarına katılan erkek katılımcıların, erkeklik rollerinin üzerlerine yüklediği baskı sebebiyle yaşlılığa dair daha olumsuz düşünebildikleri ancak LGBTİ+ erkeklerde, erkeklik rollerindeki farkındalıkla bunun baskısının daha az olabildiği düşünülebilmektedir. Ayrıca bu çelişkinin yegâne sebebinin, LGBTİ+'larla çalışırken ikiliğin dışındaki cinsiyet kimliklerine alan açılması bile olabileceği düşünülebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların cinsel yönelimleri ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Diğer ($2,56\pm0,50$) cinsel yönelimlere sahip katılımcıların gey ($2,89\pm0,78$), lezbiyen ($3,18\pm0,72$) ve biseksüel+ ($3,06\pm0,64$) katılımcılardan; gey ($2,89\pm0,78$) katılımcıların da biseksüel+ ($3,06\pm0,64$) katılımcılardan yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını gösteren puanlar aldıkları bulunmuştur. Diğer cinsel yönelimlere sahip katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutumlarının olmasının sebebi olarak, kendilerini cinsel yönelimlerin çok daha çeşitli yerlerine koyabilmeleri ve bu kimliklerini kabul etmede bir aşama kat etmiş olmaları düşünülebilir. Ayrıca bu veri, cinsel yönelim çeşitliliğinin ve kişilerin kendilerini ait hissettikleri kimlikleri bulabilmelerinin önemini vurgular niteliktedir. Bu sebeple sıklıkla gündemde olan lezbiyen, gey ve biseksüel+ cinsel yönelimlerinin dışında kalan yönelimleri konuşmak ve bu çeşitliliği savunmak önemlidir. Biseksüel+ katılımcıların gey katılımcılardan daha olumsuz bir tutumlarının olmasının sebebi ise biseksüel+'ların kimi zaman yok sayılması ve çeşitli gruplar tarafından zıt sebeplerle ayrımcılığa maruz bırakılmaları olabilmektedir. Toplum biseksüel+'ların sadece heteroseksüel ilişkiler yaşamalarını beklerken, LGBTİ+'lar sadece eşcinsel ilişkiler yaşamalarını bekleyebilmektedir. Bu durum gelecek kaygılarının artmasına sebebiyet vererek yaşlılıkla ilgili tutumlarını olumsuzlaştırabilmektedir. Ayrıca araştırmada kullanılan YYTÖ'nün daha önce kullanıldığı araştırmaların hiçbirinde cinsel yönelim çeşitliliği üzerinden bir analize tabi tutulmadığı görülmüştür.

Cinsiyet karakteristiği ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). İnterseks katılımcıların ($2,59\pm0,75$) endoseks katılımcılara ($2,98\pm0,72$) göre yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Daha önce cinsiyet karakteristiği çeşitliliğine göre yaşlılığa yönelik tutumun araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla beraber Uzun (2019)'un Kaos GL sitesinde yayınlanan röportajında interseks aktivist Şerife Yurtseven, yaşlı intersekslerin de olduğunu belirtirken işe ilk mağdur edinilen andan başlanmak istenildiğinden çocukların ön plana çıkarıldığından ancak tüm intersekslerin savunulmaya ve temsil edilmeye ihtiyaçları olduğundan bahsetmektedir. NNID Foundation (2021), yaşlı intersekslerin insan haklarıyla ilgili raporunda, yaşlı intersekslerin deneyimlerinin uzun zaman önce meydana geldiği için unutulma ya da reddedilme sebebiyle görmezden gelinebildiğine ancak intersekslerin bu deneyimlerin katlanan sonuçlarıyla yaşamlarına devam ettiklerini vurgulanmaktadır. Yine bu raporda, intersekslerin damgalanmayı önleme stratejisi olarak çoğunlukla görünmez kalabildikleri ancak buna rağmen ayrımcılığa uğrama risklerinin önemli ölçüde yüksek olduğu vurgulanırken ortaya çıkan sosyal dezavantajlar ve yeniden mağdur olma riski sebebiyle ileri yaşlarda daha savunmasız hale gelebildikleri belirtilmektedir. Bu bilgilere karşın yapılan bu araştırma çalışmasında, beklenenin aksine, interseks kişilerin yaşlılık konusunda daha olumlu tutumları olduğu görülmüştür. Derli (2020), LGBTİ'lerde travma sonrası stres bozukluğu ve damgalanma ile başa çıkma arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 137 katılımcıya ulaşmış ve travma sonrası stres bozukluğunun LGBTİ'lerde duygu odaklı başa çıkma düzeyini artırdığını belirtmiştir. Doğdukları andan itibaren çeşitli cerrahi müdahalelere ve tıbbi koşullara maruz bırakılan intersekslerin, hayatları boyunca bazı sağlık sorunlarıyla uğraşmaları gerekebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, sağlık sorunlarıyla uğraşma halinin yaşlılık döneminin belirgin özelliklerinden olduğu göze çarpmaktadır. İnterseks kişilerin doğdukları andan itibaren tıbbi şartlara ayak uydurma ve bununla baş etme süreci yaşamaları, bazı açılardan yaşlılıkla benzer izler taşıyabilmektedir. Bu durum ise her ne kadar çok zorlu hayatlar yaşasalar da interseksleri yaşlılıkları konusunda daha güçlü bir konuma getirebilmektedir. İntersekslerin yaşlılığa yönelik olumlu tutumları bu şekilde açıklanmaya çalışılabileceği gibi çalışmaya katılan interseks oranının fazlalığına

bakılarak da açıklanmaya çalışılabilir. Çünkü LGBTİ+'larla yürütülen araştırmalarda genelde interseks oranı %1-2 iken bu araştırmada %10,3'tür. Bu fazlalığın sebebi daha çok interseks katılımcıya ulaşılmış olabileceği gibi Kişisel Bilgi Formunda katılımcılara interseks olup olmadıklarına dair ayrı bir soru sorulması da olabilir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların yaşları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). 40 yaşın üstündeki katılımcılarda ($2,61\pm0,72$) yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlar 18-24 ($2,97\pm0,72$), 25-29 ($2,99\pm0,77$) ve 30-39 ($2,95\pm0,69$) yaş gruplarındaki katılımcılara göre çok daha olumludur. Alt boyutlarda da benzer şekilde 40 yaş üstündeki katılımcıların Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ($2,59\pm0,85$), Sosyal Yıpranma Algısı ($2,51\pm0,67$) ve Yaşamla Baş Etme Zorluğu ($2,88\pm0,91$) alt boyutlarında aldıkları puanlar; 18-24 yaş arasındaki katılımcıların Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ($3,03\pm0,91$) ve Yaşamla Baş Etme Zorluğu ($3,34\pm0,83$) alt boyutunda aldıkları puanlardan; 25-29 yaş arasındaki katılımcıların Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ($3,08\pm0,90$), Sosyal Yıpranma Algısı ($2,83\pm0,76$) ve Yaşamla Baş Etme Zorluğu ($3,29\pm0,90$) alt boyutunda aldıkları puanlardan; 30-39 yaş arasındaki katılımcıların Sosyal Yıpranma Algısı ($2,84\pm0,68$) alt boyutundan aldıkları puanlardan düşük çıkmıştır. Yani bu alt boyutlarda da 40 yaş üstündeki katılımcılar daha olumlu bir tutuma sahiptir. Artan yaşla birlikte yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumların daha olumlu bir hal alabileceği söylenebilmektedir. Bununla birlikte 25-29 yaş arasındaki katılımcıların 18-24 yaş arasındaki katılımcılardan ufak farklarla daha olumsuz tutumu işaret eden puanlar aldıkları da görülmektedir. Bunun sebebinin üniversite sonrası kendi hayatını kurma sürecinde yaşanan yaşam krizleri olabileceği düşünülebilmektedir. Ayrıca 18-24 yaş arasındaki katılımcıların gelişen teknolojiyle çok daha erken ulaşabildikleri sosyal destek mekanizmalarına, 25-29 yaş arasındaki katılımcıların daha geç yaşlarda ulaşmış olmaları da bir neden olarak söylenebilmektedir. 40 yaş üstündekilerde yaşlılığa yönelik daha olumlu bir tutum olmasının en temel sebeplerinden biriye hem hayatlarının belli bir düzene oturmuş olması hem de geleceklerine dair daha az karanlık parçalar kalması olabilmektedir. Çünkü yaşlandıklarında neler yaşayabileceklerine dair zihinlerinde daha belirgin düşünceler olduğu tahmin

edilebilmektedir. Kurtkapan (2020)'ın yaptığı araştırmada 19-24 yaş arasındaki 639 katılımcıya YYTÖ uygulamıştır ve ölçek genelinde ortalama $2,85 \pm 0,64$ puan bulmuştur. Bu puanlar benzer yaştaki 18-24 yaş arasındaki LGBTİ+'larda ise $2,97 \pm 0,72$ 'dir. Bu da benzer yaştaki LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik daha olumsuz tutumları olabildiğini göstermektedir. Bu ise LGBTİ+'lar özelinde böyle bir araştırma yapılmasının en temel nedenlerinden biridir. LGBTİ+'lar çok küçük yaşlardan itibaren maruz bırakıldıkları damgalama ve ayrımcılıklar sebebiyle, bunları yaşamayan yaşıtlarına göre geleceklerine dair çok daha büyük kaygılar taşıyabilmektedir. Özellikle eğitim sisteminin kapsayıcılıktan uzak olması sebebiyle LGBTİ+'lar erken yaşlarda maruz bırakıldıkları travmalarla hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların mezuniyet durumları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > .05$). YYTÖ kullanılan başka araştırmalar incelendiğindeyse neredeyse hepsinin üniversite öğrencilerine ve belirli yaş gruplarına uygulanmasından dolayı mezuniyet durumuna göre bir karşılaştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların çalışma durumları ile YYTÖ puanları arasında sadece Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Bu alt boyutta yaşlılığı kabullenme konusunda en çok tam zamanlı bir işi olanların ($3,09 \pm 0,86$), en az ise serbest zamanlı bir işi olanların ($2,71 \pm 0,79$) zorlandığı söylenebilmektedir. Buradan tam zamanlı bir iş her ne kadar geleceğe yönelik güvence anlamına geliyor gibi algılansa da aslında tam olarak öyle olmayabileceği ve kişilerin yaşlılıklarını kabul etmelerini zorlaştıran bir etkene dönüşebileceği görülebilmektedir. Bunun sebebi düşünüldüğündeysen Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı akla gelmektedir. Bu kuramın son aşaması olan benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk döneminde, kişilerin ömürlerini değerlendirmeleri sonucu iyi ve üretken olduklarını düşünerek benlik bütünlüğüne ulaşabilecekleri ya da etkisiz ve yetersiz olduklarını düşünerek daha umutsuz

düşüncelere kapılabilecekleri belirtilmektedir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015). Tam zamanlı bir işe sahip olanların kendi hayatları için yeterli üretkenlikte ve istedikleri hayatı yaşıyor gibi hissetmiyor olabilecekleri, gelecekte yaşayabilecekleri krizlerin işareti olabilmektedir. Bununla birlikte serbest zamanlı bir işi olanların daha çok istedikleri işleri yapabiliyor olmaları, geleceklerine dair benlik bütünlüğüne ulaşma ihtimallerini yükselten bir etken olabilmektedir. Bunun da sonucunda serbest zamanlı bir işi olanların yaşlılığı kabullenmede daha olumlu bir noktada bulunabildikleri söylenebilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların maddi durumları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). YYTÖ kullanılan başka araştırmalar incelendiğindeyse benzer şekilde anlamlı farklılıklar bulunmadığı görülmektedir. Örneğin Arısoy ve Önal (2021) meslek yüksekokulu öğrencisi olan 272 katılımcıda, öğrencilerin ailelerinin sosyal güvencesi ya da gelir durumuna göre aldıkları puanda anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Bu da yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin, geleceğe daha güvenle baktığı düşünülebilen maddi durumu iyi olan kişilerin, maddi durumu kötü olan kişilerle benzer puanlar alabildiklerini ve benzer ihtiyaçlara sahip olabileceklerini göstermektedir. Bu sebeple yürütülecek çalışmaların sadece maddi yoksulluk yaşayanlar düşünülerek değil, maddi durumu iyi olanları kapsayacak çalışmalara da alan açılarak yapılmasına ihtiyaç duyulabilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların çoğunlukla yaşadıkları yerin niteliği ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ancak puan farklılıklarına bakıldığında çoğunlukla büyükşehirde yaşayanların ($2,97\pm0,71$) ilçe veya köyde yaşayanlara ($2,71\pm0,78$) göre yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumsuz bir tutum içinde oldukları görülmektedir. Bunun nedeni düşünüldüğündeyse, çoğunlukla ilerleyen yaşla bağdaştırılan küçük yerleşim yerlerinde yaşama isteği akla gelebilmektedir. Bunu gerçekleştirebildiği varsayılan katılımcıların, yaşlılığa yönelik daha olumlu bir tutumları olabileceği düşünülebilmektedir. Ayrıca bu puan farklılığını

büyükşehirlerde yaşamının zorluğu, yoruculuğu ve yalnızlığının da etkilemiş olabileceği akla gelmektedir. YYTÖ kullanılan başka araştırmalar incelendiğindeyse, yaşanan yerin niteliği ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulan araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların yaşadıkları coğrafi bölge ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). YYTÖ kullanılan başka araştırmalar incelendiğindeyse, hepsinin belirli şehirlerde uygulanmasından dolayı bölgesel dağılıma ilişkin bir karşılaştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+’ların evcil bir hayvanla yaşama durumları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Evcil hayvanla yaşayan ($2,85\pm0,72$) katılımcıların evcil hayvanla yaşamayan ($3,02\pm0,74$) katılımcılara göre yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik daha olumlu bir tutumları olduğu görülmüştür. Ayrıca evcil hayvanla yaşayanların ($2,83\pm0,87$) yaşamayanlara ($3,14\pm0,90$) oranla yaşlılığı kabullenmedeki zorlanmışlığının daha düşük olduğu bulunmuştur. Muraco ve arkadaşları (2018) yapmış oldukları araştırmada, 50 yaş üstündeki LGBT’lerin evcil bir hayvanla yaşadıklarında sosyal destek algılarının, evcil bir hayvanla yaşamayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bilgiler ışığında sadece 50 yaş üstü için değil tüm LGBTİ+’lar için birlikte yaşanan evcil hayvanlar sosyal destek mekanizmasının bir parçası gibi düşünülebilmektedir. Kişilerin sosyal sistemleri içinde düşünmek sıklıkla akla gelmese de evcil hayvanlar o sistemin önemli bir parçasıdır.

Araştırma katılımcılarının LGBTİ+ kimlikleriyle çevrelerinde kimlere açık oldukları ile YYTÖ puanları arasında; anneye ve diğer arkadaşlara açık olma durumlarında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Bunlardan ilki annesine LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların Olumsuz İmge alt boyutundan aldıkları puan ($2,64\pm0,63$), açık olmayanların aldıkları puandan

(2,81±0,77) daha düşüktür. Bu da annesinden LGBTİ+ kimliğini saklamayan katılımcıların yaşlılığa yönelik imajlarının daha olumlu olduğu anlamına gelmektedir. Buradan hareketle, annesine açık olan LGBTİ+'ların geleceğe dair daha olumlu bir izlenimleri olabileceği ve anne desteği alabilmenin önemli olduğu söylenebilmektedir. İkinci saptanan durumsa, diğer arkadaşlarına LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların aldıkları genel puan (2,85±0,69) ile alt boyutlar olan Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu (2,91±0,86), Sosyal Yıpranma Algısı (2,67±0,65) ve Yaşamla Baş Etme (3,18±0,83) konularında aldıkları puanlar; diğer arkadaşlarından LGBTİ+ kimliklerini saklayan katılımcıların aldıkları genel puan (3,05±0,77) ile alt boyutlar olan Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu (3,09±0,94), Sosyal Yıpranma Algısı (2,91±0,75) ve Yaşamla Baş Etme (3,38±0,89) konularında aldıkları puanlardan düşüktür. Yani kendi LGBTİ+ kimliğini diğer arkadaşlarından gizlemeyen katılımcıların, yaşlılığa yönelik daha olumlu bir tutum içinde olduğu söylenebilmektedir. Bu da kimi zaman şiddete açık olmakla bağdaştırılarak LGBTİ+'ların gizlenmesi gerektiği düşünülse de bunun tam tersi bir şekilde sosyal çevresi içinde gizlenmeyen LGBTİ+'ların, geleceklerine dair daha olumlu bir düşünceleri olduğunu gösterebilmektedir. Bu da kendini gerçekleştirme sürecinde, kendini olduğu gibi ortaya koyabilmenin geleceğe dair daha olumlu düşünceler içinde olabilmeyi mümkün kılabildiğine işaret etmektedir. Alt boyutlar arasındaki istatistiksel anlamdaki en belirgin anlamlılığın Sosyal Yıpranma Algısı alt boyutunda olduğu görülmüştür ($p<.001$). Diğer arkadaşlarından LGBTİ+ kimliğini saklayan katılımcıların, yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlıklarının artacağına yönelik algıları LGBTİ+ kimliğini saklamayanlardan yüksektir. Yani gizlenmek ve gerçekte olunmayan biri gibi davranmak sık sık kişilerin kendilerini koruma mekanizmalarının bir parçası olarak görülebilse de bu durum sosyal anlamda kişileri yıpratmaktadır. Ayrıca istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmasa da kimseye LGBTİ+ kimliğiyle açık olmayan katılımcıların (3,13±1,04) en az bir kişiye açık olanlara (2,98±0,90) göre yaşlılığı kabullenmede daha çok zorlandıkları görülmüştür. Bu da yine sosyal desteğin önemine işaret etmektedir. YYTÖ kullanılan araştırmaların hiçbirisi LGBTİ+'lara yönelik yapılmadığı için başka araştırmalarda bu konuya dair veriye rastlanmamıştır.

Araştırma katılımcılarının LGBTİ+ kimlikleriyle anne, baba, kardeş, yakın arkadaş, diğer arkadaş ve iş arkadaşlarından oluşan 6 gruptan kaçına açık oldukları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Ölçekten alınan genel puanlara bakıldığında; bu altı grubun hepsine LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların ($2,56\pm0,61$) bu grupların beş ($2,93\pm0,72$), dört ($2,90\pm0,65$), üç ($3,07\pm0,63$), iki ($2,91\pm0,79$) ve birine ($3,01\pm0,80$) açık olanlara göre yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik daha olumlu bir tutum içinde olduğu görülmüştür. Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu ve Olumsuz İmge alt boyutlarında ise tüm gruplara açık olan katılımcıların sadece 3 gruba açık olan katılımcılardan daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu da herkese LGBTİ+ kimliğiyle açık olmanın önemini gösterirken, seçici olarak belirli gruplara açılmanın daha zor koşullar yarabildiğine işaret etmektedir. Çünkü bu durum LGBTİ+'ları çeşitli sosyal ortamlarda çeşitli rollere girmeye zorlayabilmekte ve tutarlı bir şekilde kendileri olmamalarına sebep olabilmektedir. LGBTİ+'ların her yerde güvenli bir şekilde kendilerini açabilecekleri ve ortaya koyabilecekleri bir düzen yaratmak bu nedenle önemlidir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların atanmış aileleriyle iletişim sıklıkları ile YYTÖ puanları arasında sadece Olumsuz İmge alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Ayda birkaç kez atanmış ailesiyle iletişim kuran ($2,31\pm0,57$) katılımcıların yaşlılık imajına yüklediği olumsuzluğun, her gün iletişim kuran ($2,80\pm0,75$) katılımcılarınkinden anlamlı şekilde düşük çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte atanmış ailesi olmayanlarda da bu puan ($2,46\pm0,70$) düşükken, yılda birkaç kez iletişim kuranlarda bu puan ($2,91\pm1,16$) daha yüksektir. Bunlar da göstermektedir ki atanmış aileyle kurulan iletişimin bir denge halinde olması gerekmektedir. Bunun ne her gün olacak şekilde sık ne de yılda birkaç kez olacak şekilde seyrek olmaması, yaşlılığa yönelik olumsuz izlenimleri azaltabilmektedir. Atanmış ailesi bulunmayanlarda yaşlılığa yönelik olumsuz imgenin düşük olması ise toplumda var olan aile sistemlerinin her zaman parçalarını destekleyen konumunu sorgulamaya yol açabilmektedir. Atanmış ailenin olmaması sıklıkla olumsuz bir durum gibi düşünülse de kimi zaman bunun kişilerin yaşamına olumlu etkilerinin olduğu da göz ardı edilemez. Özellikle LGBTİ+'lar için kabul edilmeyecekleri ve

içinde kalmak için rol yapmaları beklenen bir atanmış aile sistemindense, bu sistemin olmaması ya da seçilmiş aileyle değiştirilmesi, kişilerin yaşamlarını olumlu şekilde etkileyebilmektedir. Sevim (2019), farklı kuşaklardaki üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırma kapsamında aile ile görüşme sıklığı ile YYTÖ puanlarını karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmada genç kuşak üniversite öğrencilerinin ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ancak ileri yaştaki tazelenme üniversitesi öğrencilerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa ulaşmıştır ($p<.05$). Haftada 1 ve daha fazla ailesiyle görüşenlerin olumsuz tutumu en düşük ($2,14\pm0,49$); ayda 1 ve daha fazla görüşenlerin olumsuz tutumu buna yakın ($2,19\pm0,47$); yılda 2 ve daha seyrek görüşenlerin olumsuz tutumu ise belirgin şekilde yüksek çıkmıştır ($2,54\pm0,80$). Bu da her ne kadar atanmış aileyle görüşme her zaman mutlu etmeyebilir dense de düzenli aralıklarla görüşmek ve sosyal anlamda desteklerini alabilmek, yaşanan zorluklar konusunda çeşitli kimliklerdeki kişilere çeşitli açılardan yardımcı olabilmektedir. Bu konunun bireysel boyutunu anlamak ve bu desteğin bazen istenip bazen istenmemesinin gerekebileceğini fark etmek önemlidir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların atanmış ailelerinin, yakın arkadaşlarının ve şimdiye kadar en yakın hissettikleri partnerlerinin onları ne kadar tanıdığına ilişkin düşünceleri ile YYTÖ puanları arasında; atanmış aile ve yakın arkadaşların tanıma durumunda istatistiksel. Olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<.05$). Katılımcılardan atanmış ailesinin birçok şeyi bilecek kadar onu tanıdığını düşünenler ($2,79\pm0,70$) ile atanmış ailesi olmayanların ($2,48\pm0,88$); atanmış ailesi orta ($3,03\pm0,72$) ve az ($3,06\pm0,69$) düzeyde bilecek kadar tanıdığını düşünenlere göre yaşlılığa dair daha olumlu tutumları olduğu görülmüştür. Bu durum, atanmış aileyle kurulan ilişkinin önemini göstermektedir. Atanmış aileyle kurulan ilişkinin orta ya da az düzeyde olmak yerine daha güçlü olması ya da bu ailenin hiç olmaması; geleceğe dair daha olumlu bir tutuma sahip olmayı etkileyebilmektedir. Özellikle atanmış ailesi olmayanların olumsuz tutumlarının düşüklüğü, önceki kısımda açıklandığı gibi aile konusundaki düşüncelerin gerektiğinde sorgulanmasına işaret edebilmektedir. Katılımcıların yakın arkadaşlarının onları tanıma durumuna bakıldığında ise orta düzeyde bilecek kadar

tanıdığını düşünen ($3,17\pm0,74$) katılımcıların aldıkları puanlar; her şeyi ($2,81\pm0,78$), birçok şeyi ($2,93\pm0,69$) ve az düzeyde ($2,74\pm0,81$) bilecek kadar tanıyan katılımcılara göre yaşlılığa yönelik daha olumsuz bir tutum içinde bulundukları görülmüştür. Ayrıca yakın arkadaşları olmayan katılımcıların yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlarının ($3,61\pm0,90$) belirgin şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Bu bilgilerden yakın arkadaşlarla kurulan ilişkinin önemini görülebilmektedir. Bu ilişkinin daha kararsız/orta bir yerde olmasındansa çok daha yakın ya da uzak fakat net bir yerde olması yaşlılığa yönelik tutumları olumlu etkileyebilmektedir. Ancak bu netlik yakın arkadaşların olmadığı bir konumdaysa bu durumda yaşlılığa dair olumsuz tutumlar artabilmektedir. Bu ilişki dinamiklerini fark etmek ve varsa kişilerin yakın arkadaş ihtiyaçlarını görebilmek önemlidir. Özellikle atanmış aileyle ilişkilerin belirsizleşebildiği LGBTİ+'larda yakın arkadaş sistemi çok daha önemli bir boyutta bulunabilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların bir yaşlıyla yaşama süreleri ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). YYTÖ kullanılan başka araştırmalar incelendiğinde; Kurtkapan (2020), büyük ebeveynlerle beraber yaşama süresi ile YYTÖ puanlarını karşılaştırdığında, bu sürenin artmasının yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumu da artırdığını bulmuştur. Benzer şekilde Akpınar (2021)'da daha önce 65 yaş üstü yaşlılarla yaşayan katılımcılarının ($2,94\pm0,55$) yaşamayan katılımcılara ($2,80\pm0,59$) göre yaşlandıkça sosyal yıpranmışlığın artacağına yönelik algılarının daha olumsuz olduğunu bulmuştur. LGBTİ+'larla yürütülen araştırmada anlamlı bir fark bulunmasa bile başka gruplarla yapılan araştırmalar göz önüne alındığında; kimi zaman aile büyüklerinin bakımını üstlenmesi beklenen "bekar" çocuklar olarak görülen LGBTİ+'ların, yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlarını bu bakım deneyimleri artırabilmektedir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların huzurevine gitme durumları ile YYTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). YYTÖ kullanılan

başka araştırmalar incelendiğindeyse, hiçbirinde böyle bir soruya ilişkin karşılaştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların huzurevleri hakkındaki düşünceleri ile YYTÖ puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip ($2,83\pm0,73$) katılımcıların puanları; kararsız ($2,99\pm0,69$) ve olumsuz tutuma sahip ($3,09\pm0,82$) katılımcıların puanlarından belirgin şekilde düşüktür. Bu da göstermektedir ki huzurevleri hakkındaki olumlu düşünce, yaşlılığa dair olumlu düşünmeyi de artırabilmektedir. Benzer şekilde huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip ($2,66\pm0,68$) katılımcıların, yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının olumsuz tutuma sahip ($2,98\pm0,84$) katılımcılardan anlamlı şekilde düşük olduğu görülmüştür. Huzurevleri hakkındaki algı sıklıkla atlanabiliyor ya da medya ve toplum iş birliğiyle olumsuz taraflara çekilebiliyor. Bunda huzurevleriyle ilgili yaşanan deneyimlerin etkisi de göz ardı edilemez. Bu sebeple hem bu olumsuz deneyimlerin azaltılmasına hem de olumlu deneyimlerin çoğaltılarak duyurulmasına ihtiyaç vardır. Çünkü toplumda yaşayan kişilerin geleceklerine dair bir güvence olabilen huzurevleri, LGBTİ+'lar için de yaşlılıklarına dair tutumlarını etkileyen bir öneme sahiptir.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların 50 yaş üstü bir LGBTİ+'yla tanışıklık durumları ile YYTÖ puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin en olumlu tutum yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ olan ($2,79\pm0,63$) katılımcılardadır. Bunu sırasıyla sohbet ettiği kişiler olan ($2,88\pm0,76$), gören ama hiç sohbet etmeyen ($3,04\pm0,73$) ve daha önce hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ görmeyen ($3,06\pm0,74$) katılımcılar takip etmektedir. Yaşlılığa yönelik en olumsuz tutum, hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ görmeyen kişilerdedir. Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu alt boyutunda da yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ olan ($2,76\pm0,79$) katılımcıların yaşlılığı kabullenmede zorlanmışlığı, daha önce hiç 50 yaş üstü bir LGBTİ+ görmeyen ($3,16\pm0,87$) katılımcılardan çok daha düşüktür. Bu bilgiler göstermektedir ki araştırmanın yola çıkma sebeplerinden biri de

olan, LGBTİ+'ların yaşlılıklarına yönelik belirsizlik yaşadıkları çok olasıdır. Çünkü geleceklere dair kendileriyle benzer kimlikte kimseyle karşılaşmamış olabilmektedirler ve bu da yaşlılıklarına yönelik olumsuz düşüncelerini artırabilmektedir. Çeşitli yaş gruplarındaki LGBTİ+'ların karşılaşmaları için alanlar açılmasına ihtiyaç duydukları düşünülebilmektedir. Buna yönelik etkileşim artırma odağında çalışmalar yürütülmesi önemlidir.

Katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı ne sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldıkları ile YYTÖ puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin en olumsuz tutuma sahip olan gruptan en olumluya doğru bir sıralama yapıldığında; neredeyse her gün ($3,17\pm0,79$), sık sık ($2,99\pm0,72$), bazen ($2,94\pm0,72$), nadiren ($2,81\pm0,66$) ve hiç ($2,70\pm0,84$) cevaplarıyla karşılaşmaktadır. Bu da göstermektedir ki ayrımcılık sıklığı arttıkça yaşlılığa yönelik olumsuz tutum da artmaktadır. 17 Mayıs Derneği (2022)'nin yürüttüğü araştırma çalışmasında; "Ayrımcılığa uğrama korkusuyla gelecekte ev bulma veya bakım evine yerleşme süreçlerinde kendimi gizlemek zorunda kalacağımı düşünüyorum." ifadesine katılımcıların %46,77'si kesinlikle katılıyorum, %22,64'ü ise katılıyorum cevabını vermiştir. Bu bilgiler ışığında LGBTİ+'ların ayrımcılık yaşadıkları ve bu ayrımcılıktan korunmaya yönelik yaşamlarını sınırlandırabildikleri görülmektedir. Bu ayrımcılık ve sınırlamaların ise yaşlılıkla ilgili tutumlarına direkt etki ettiği söylenebilmektedir. Ayrımcılık sıklığı arttıkça geleceğe dair umutsuzluk da artabilmektedir. Bunun önüne geçmekte ve huzur içinde yaşamın sürmesinde görevli sistemler dahi sık sık bu ayrımcılığın kaynağına dönüşebilmektedirler. Böylesi ayrımcılığın her gün yeniden ve yeniden üretildiği toplumlarda LGBTİ+'ların geleceğe güvenle bakabileceğini söylemek çok güçtür. Bu konuda toplumun refahından sorumlu tüm sistemlere önemli insani roller düşmektedir. Bu rollerin bir kısmıysa zaten bu sistemleri sürdürmekten sorumlu kişilerin yerine getirmedikleri temel sorumluluklarındandır. LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığı körükleyen sistemlerin bazıları, bunu durdurması beklenen sistemlerin tam olarak kendileridir.

Katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinden dolayı maruz bırakıldıkları şiddet türleri ile YYTÖ puanları karşılaştırıldığında; psikolojik şiddet ve cinsel şiddete maruz bırakılanlarla hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan kişilerin aldıkları puanlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$). Psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların ($3,00\pm0,74$) bırakılmayan katılımcılara ($2,78\pm0,70$) göre yaşlılığa yönelik daha olumsuz bir tutumları olduğu görülmüştür. Alt boyutlarda da benzer şekilde psikolojik şiddetten hayatta kalan kişilerin çok daha olumsuz tutumları olduğu görülmektedir. Bu da önceki kısımda açıklanan ayrımcılık konusu gibi LGBTİ+'ların geleceğe dair umutlarının, kimi zaman şiddet olarak dahi görülmeyen psikolojik şiddet sonucu, nasıl yok edildiğinin göstergesi olabilmektedir. Cinsel şiddete maruz bırakılan katılımcılarınsa ($2,76\pm0,71$) beklenenin aksine yaşlılığa yönelik olumsuz tutumları cinsel şiddete maruz bırakılmayan katılımcılara ($2,97\pm0,74$) göre daha düşüktür. Bu noktada intersekslerin tutumlarını açıklamada tartışılan Derli (2020) tarafından yapılan araştırma akla gelmektedir. LGBTİ'lerde travma sonrası stres bozukluğu ve damgalanma ile başa çıkma arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, travma sonrası stres bozukluğunun LGBTİ'lerde duygu odaklı başa çıkma düzeyini artırdığı belirtilmektedir. Bu da cinsel şiddetten hayatta kalan LGBTİ+'ların her ne kadar travma içeren bir hayat yaşasalar da bunun başa çıkma düzeylerini artırabileceğini gösterebilmektedir. Son olarak hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmamış ($2,76\pm0,70$) LGBTİ+'ların yaşlılığa yönelik tutumlarına bakıldığında, herhangi bir şiddet türüne maruz bırakılanlara ($2,97\pm0,74$) göre çok daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Bu da şiddetsiz bir hayatın, kişilerin geleceklerine dair düşüncelerini ne kadar etkileyebildiğini ve yaşlılıklarına dair daha olumlu bakmalarını sağlayabildiğini göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, LGBTİ+’ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumlu ve olumsuz tutumlarını etkileyebilen değişkenleri belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Yaşlanma ve LGBTİ+’lar ekseninde sosyal hizmet perspektifiyle ilerleyen araştırmanın ana ve alt amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve bunlar ışığında geliştirilen öneriler bu bölümde bulunmaktadır.

Tez çalışması, nicel araştırma tekniği kullanılarak, Kasım 2021-Şubat 2022 tarihleri arasında Türkiye’de yaşayan 18-60 yaş arasındaki 409 LGBTİ+ ile yürütülmüştür. Örneklem grubuna hem sosyo-demografik özelliklerin hem de LGBTİ+ kimliğiyle ve yaşlılıkla ilişkili deneyimlerin belirlenmesi amacıyla Kişisel Bilgi Formu (Bkz. EK-3) ile yaşlılığa yönelik tutumları ölçmek amacıyla Otrar (2016) tarafından geliştirilen “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği” (Bkz. EK-4) uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar sırasıyla; katılımcıların tanıtıcı özelliklerini, bu özelliklerin kendi içinde değerlendirilmesini, tanıtıcı özellikler ile yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumun farklılaşıp farklılaşmadığını ve son olarak bu sonuçlar ışığında ulaşılan sosyal hizmet uygulamalarına, geliştirilmesine ihtiyaç duyulan politikalara ve sosyal hizmet araştırmasına dair önerileri kapsamaktadır.

Araştırmada ulaşılan bulgulara göre, tanıtıcı özellikler bağlamında, örneklem grubunun büyük bir kısmı erkek, gey, endoseks, 30 yaş altı, tam zamanlı işi olan ve çoğunlukla büyükşehirde yaşamış LGBTİ+’lardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu İç Anadolu ya da Marmara bölgelerinde yaşamakta ve maddi

durumlarını “orta” şeklinde nitelemektedir. Evcil bir hayvanla yaşama konusunda ise dengeli bir dağılım vardır.

Katılımcıların çevrelerinde kimlere LGBTİ+ kimlikleriyle açık olduğu noktasında büyük çoğunluk yakın arkadaşlarına açıkken en düşük açık olunan grup babalar; onu takiben anne ve iş arkadaşlarıdır. Katılımcıların çoğunluğu atanmış ailesiyle her gün iletişim kurmaktadır. Katılımcılar kendilerini en çok yakın arkadaşlarının sonrasında partnerlerinin son sırada ise atanmış ailelerinin tanıdığını düşünmektedirler.

Araştırma katılımcısı LGBTİ+'ların çoğunluğu bir yaşlıyla hiç yaşamamış, huzurevine gitmemiş ve huzurevleri hakkında olumlu ya da kararsız tutuma sahiptir. Bununla birlikte katılımcıların çoğu 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumunu sohbet ettiği kişiler olduğu şeklinde tanımlamaktadır.

Katılımcıların çoğu LGBTİ+ kimliklerinden dolayı sık sık ayrımcılığa maruz bırakıldığını belirtirken yine bu sebepten dolayı maruz bırakıldıkları şiddet türlerinde çoğunluğun sözel ve/veya psikolojik şiddete maruz bırakıldığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların cinsiyet kimliklerini kadın ya da erkek şeklinde tanımlamayıp “diğer” grubuna dahil edilen trans+ ve queerlerin; ikili cinsiyet içinde tanımlayanlara göre maddi durumları daha kötü, LGBTİ+ kimliklerini saklama durumları daha düşük, huzurevleri hakkındaki olumsuz düşünceleri daha yüksek ve ayrımcılık yaşama sıklıkları daha fazladır. Kadın katılımcılarına mezuniyet ve maddi durumları erkeklere göre daha düşüktür.

Katılımcıların yaş gruplarına göre 40 yaş üstündeki LGBTİ+'larda çalışmama ya da serbest zamanlı işe sahip olma daha yüksektir. Atanmış aileyle iletişim en sık 18-24 yaş arasındayken artan yaşla paralel olarak en seyrek 40 yaş ve üstü katılımcılardadır. 50 yaş üstü LGBTİ+'larla tanışıklık da en çok 40 yaş ve üstü katılımcılardayken en düşük 18-24 yaş arasındaki katılımcılardadır. Yaşla birlikte evcil hayvanla yaşama durumu da artmaktadır ve 40 yaş üstündekilerin çoğunluğu bir evcil hayvanla yaşamaktadır.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre mezuniyet durumu yükseldikçe maddi durum da iyileşmektedir. Ayrıca maddi durum iyileştikçe çevredeki gruplara LGBTİ+ kimliğiyle açılma da artmaktadır. Yaşanılan bölgeye göre de LGBTİ+ kimliğiyle açık olunan grup sayısı değişebilmektedir. Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde yaşayanlarda açıklık durumu diğer bölgelere göre daha düşüktür.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların yaşlanma ve yaşlılığa yönelik tutumları, LGBTİ+'lar özelinde yapılmayan araştırmalardaki katılımcıların yaşlanma ve yaşlılığa yönelik tutumlarından daha olumsuzdur.

Katılımcıların LGBTİ+ kimliklerinin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Cinsiyet kimliğine göre kadınlar daha olumsuz; cinsel yönelime göre “diğer” grubundakiler daha olumlu; cinsiyet karakteristiğine göre interseksler daha olumlu bir yaşlılık ve yaşlanma tutumuna sahiptirler.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Yaşı küçük olanların, tam zamanlı bir işi olanların ve evcil bir hayvanla yaşamayanların yaşlılığa yönelik daha olumsuz tutumları vardır.

Katılımcıların LGBTİ+ kimlikleriyle açık oldukları kişilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Annesine ve/veya diğer arkadaşlarına LGBTİ+ kimliğiyle açık olan katılımcıların yaşlılığa yönelik daha olumlu bir tutumları vardır. Ayrıca anne, baba, kardeş, yakın ve diğer arkadaşlar ile iş arkadaşlarına açık olan LGBTİ+'lar, yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik en olumlu tutuma sahiplerdir.

Katılımcıların çevreleriyle yakınlık durumlarının yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Atanmış ailesi olmayanlar ile atanmış ailesiyle ayda birkaç kez iletişim kuranların yaşlılık imajına yükledikleri olumsuzluk daha düşüktür. Atanmış ailesinin kendisini orta ya da az düzeyde tanıdığını düşünen katılımcılar ile yakın arkadaşlarının kendisini orta düzeyde tanıdığını düşünen katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumları daha yüksektir.

Katılımcıların yaşlılığa ilişkin deneyimlerinin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip olan katılımcıların yaşlılığa yönelik de daha olumlu bir tutumları vardır. Ayrıca 50 yaş üstü LGBTİ+'larla tanışıklık durumu arttıkça yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlar azalmaktadır.

Araştırmaya katılan LGBTİ+'ların bu kimliklerinden dolayı maruz bırakıldıkları ayrımcılık ve şiddet durumlarının yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını etkilediği görülmüştür. Ayrımcılık sıklığı arttıkça yaşlılığa yönelik olumsuz tutum da artmaktadır. Psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik daha olumsuz bir tutumları vardır. Hiçbir şiddet türüne maruz bırakılmayan katılımcılarınsa yaşlanma ve yaşlılığa yönelik tutumları daha olumludur.

Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında, LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarının azaltılması için çeşitli boyutlarda sosyal hizmet uygulamasına yönelik şu öneriler getirilebilir:

1. LGBTİ+'lar, deneyimledikleri ayrımcılık ve damgalanma pratikleri sebebiyle, benzer yaştaki LGBTİ+ olmayan kişilere göre yaşlılığa yönelik daha olumsuz tutuma sahip olabilmektedir. Bu sebeple maruz bırakıldıkları ayrımcılığı azaltmak için güvenli alanlara yönlendirilmeleri ve akran desteğine ulaşmaları sağlanmalıdır.
2. LGBTİ+'ların çeşitlenen kimliklerinin farkında olmak önemlidir. Özellikle ikili cinsiyet sisteminin dışında bulunan LGBTİ+'ların birbiriyle bağlantılı şekilde eğitime erişimleri ile iş bulmaları zorlaşmakta ve maddi zorluklar yaşamaktadırlar. Bunlar ise yaşlılığa yönelik tutumu etkileyebildiği için trans+ müracaatçıların bu çeşitliliğinin farkında olunarak onlarla çalışılmalı ve güçlenme odağında desteklenmelidirler. Eğitime, istihdama, maddi desteklere ve barınmaya erişimlerinde cinsiyet kimliklerinden dolayı yaşadıkları ayrımcılıkların farkında olunarak sosyal hizmet uzmanı bağlantı kurucu rolünü yerine getirmelidir.
3. Özellikle 30 yaş altındaki LGBTİ+'ların yaşlanmaya yönelik tutumları daha olumsuzdur. Bu sebeple bu yaş grubundakilerin olumsuz tutumlarının sebebini anlayarak buna yönelik çalışılmalıdır. Geleceğe yönelik kaygılar belirsizliklerle paralellik gösterebildiği için bu dönemin aydınlatılmasına yönelik müdahalelerde bulunulmalıdır.
4. Evcil bir hayvanla yaşayan LGBTİ+'ların yaşlılığa yönelik olumlu tutumları daha yüksektir. Evcil hayvanların da sosyal destek mekanizmasının bir parçası olduğu

unutulmamalıdır. Geleceğe dair kaygılar yüksek olduğunda, gerektiğinde müracaatçıların evcil hayvanla yaşama seçeneğini düşünmeleri sağlanmalıdır.

5. LGBTİ+'ların annelerine ve diğer arkadaşlarına LGBTİ+ kimlikleriyle açık olduklarında yaşlılığa yönelik olumlu tutumlarının arttığı görülmüştür. Hatta tüm çevresine açık olan katılımcıların yaşlılığa dair olumsuz tutumları en düşüktür. Bu sebeple güvenli alanların sağlandığı durumlarda ve olumlu etkilerinin olacağı düşünüldüğünde, LGBTİ+'larla yakın çevrelerine açılma konusu düşünülmelidir. Bu açılmalar güvenli bir şekilde yaşandığında, sosyal destek mekanizmasının işlevlerini olumlu etkileyebilmekte ve LGBTİ+'ların kendileri gibi olmalarını sağlayarak rol yapma zorunluluklarını ortadan kaldırabilmektedir. Bu ise kendini gerçekleştirme sürecinin önemli bir parçasıdır.
6. LGBTİ+'ların atanmış aile ve arkadaş ilişkileri hayatlarında önemli bir yerde bulunmaktadır. Atanmış aileyle kurulacak ilişki ve iletişimin dengesinin sağlanması önemlidir. Çünkü atanmış ailesiyle ayda birkaç kez iletişim kuran katılımcıların yaşlılığa yönelik tutumlarının en olumlu olduğu görülmüştür. Gerektiğinde LGBTİ+'ların özerkliklerinin ve güçlerinin farkına varmaları sağlanarak bu ilişkilerde dengeyi bulmalarına yardımcı olunmalıdır.
7. Yaşlı LGBTİ+'larla tanışıklık yaşanmaya ve geleceğe yönelik olumsuz tutumları azaltmaktadır. Bu sebeple müracaatçılar gerektiğinde yaşlı LGBTİ+'lara ulaşabilecekleri yapılar hakkında bilgilendirilmeli ya da bağlantı kurucu olarak bu tanışıklık durumu artırılmalıdır.
8. Şiddet ve ayrımcılık yaşamak, yaşanmaya yönelik tutumları olumsuz etkilemektedir. Böyle durumlarda kişilere güçlenme odağında psikososyal destek sunulmalı; gerektiğinde psikolojik ve hukuki destek alabilecekleri mekanizmalar hakkında bilgi verilmelidir.

9. LGBTİ+’lar çeşitlenen kimlikleriyle birbirlerinden çok çeşitli ihtiyaçlara sahiplerdir. Bununla birlikte benzer kimlikteki LGBTİ+’ların benzeşen ihtiyaçları da olmaktadır. Örneğin ikili cinsiyet sisteminin dışında bulunan trans+’ların yaşlılığa yönelik tutumlarının daha olumsuz olması gibi yaşadıkları sorunlar ve ihtiyaçlar da benzeşebilmektedir. Böyle ortaklaşan ihtiyaçlara yönelik akran destek ve dayanışma grupları kurulmalı ve bunların yürütülmesi sağlanmalıdır.
10. LGBTİ+’ların bu kimlikleriyle çevrelerine açık olmaları, onların yaşlılığa yönelik tutumlarını da olumlu etkilemektedir. Bu sebeple LGBTİ+’ların kendilerini kabul süreçlerini destekleyecek açılma toplantıları gerçekleştirilmelidir. Bu sayede LGBTİ+’lar hem daha az yalnız hissedebilecek hem de birbirlerini güçlendirmenin yollarını keşfedebileceklerdir.
11. LGBTİ+’ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumlu tutumları, yaşlı LGBTİ+’larla tanışıklık durumlarıyla paralel şekilde artmaktadır. Bu sebeple bu tanışıklığın artmasına yönelik kuşaklararası etkinlikler ve grup çalışmaları planlanmalıdır. Ayrıca bu alanda farkındalık çalışmaları yürütülmeli ve yaşlı LGBTİ+’ların görünürlükleri artırılmalıdır.
12. LGBTİ+’ların annelerine LGBTİ+ kimlikleriyle açık olmaları, onların yaşlılığa yönelik olumlu tutumlarını artırmaktadır. Bu açılma süreçlerinde hem LGBTİ+’ların hem ailelerin kendileriyle benzer durumdaki kişilerle bir araya gelmeleri önemlidir. Bu sebeple ailelerin de güçlenmesi ve kendilerini geliştirmeleri için LGBTİ+ çocuğu olan ailelerle bir araya geldikleri gruplar desteklenmelidir.

13. LGBTİ+'ların atanmış aileleriyle kurdukları iletişimin dengesi, yaşlılığa yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu iletişimin hem aileler hem LGBTİ+'lar için dengeli bir konuma gelebilmesinde arabulucu rolüyle sosyal hizmet uzmanları destek sunmalıdır. Aileler çocuklarının özerkliğini kabul etmesi için, çocuklar da yapıcı ilişkileri sürdürmesi için desteklenmelidirler.

Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında, LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarının azaltılması için geliştirilmesi gereken politikalara yönelik şu öneriler getirilebilir:

1. LGBTİ+'ların kendilerini kabul süreçlerinde güvenli alanlarda bulunmaları önemlidir. Bu güvenli alanların artırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada sistemsel yapı içinde yer alan her kurum ve kuruluşa çok çeşitli roller düşmektedir. Anayasada LGBTİ+'ların haklarını koruyan yasaların çıkarılmasından kurumlarda LGBTİ+fobiye karşı politikaların geliştirilmesine kadar birçok dönüşüme ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra yerel yönetimler de LGBTİ+ farkındalığına yönelik etkinlikler gerçekleştirmeli ve sundukları hizmetleri LGBTİ+ kapsayıcı bir noktaya taşımak için çalışmalıdır.
2. Ayrımcılık ve şiddet durumları LGBTİ+'ların yaşlılığa yönelik olumsuz tutumlarını artırmaktadır. Böylesi ayrımcılıklara karşı politikalar desteklenmeli ve eşit hak taleplerinde LGBTİ+'lar yalnız bırakılmamalıdır.
3. LGBTİ+'ların mezuniyet durumlarının, maddi durumlarının ve çevrelerindeki gruplara LGBTİ+ kimlikleriyle açık olma durumlarının bağlantılı şekilde birbirini etkilediği ve bunlardaki iyileşmenin yaşlılığa yönelik tutumlarını olumlu etkilediği görülmüştür. Bu sebeple LGBTİ+'ları eğitim hayatlarında, çalışma yaşamlarında ve içinde bulundukları her türlü sosyal çevrede yaşayabilecekleri ayrımcılık ve

damgalanmalara karşı koruyacak politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

4. Huzurevleri hakkındaki tutumun olumlu olması yaşlılığa yönelik tutumu da olumlu etkilemektedir. Bu sebeple huzurevlerinin şartlarının iyileştirilmesine yönelik politikalar geliştirilirken huzurevlerinin sahip olduğu olumsuz imaj da azaltılmalıdır.
5. LGBTİ+'ların atanmış aileleriyle kurdukları bağ kadar, hatta bazen daha fazla, seçilmiş aileleriyle kurdukları bağ da önemlidir. Bu bağın iyileşmesinin yaşlılığa yönelik olumlu tutumu artırdığı görülmüştür. Bu sebeple bu bağın yasallaşmasına yönelik politikalar geliştirilmesi; sosyal güvence, miras, sosyal yardım, bakım gibi konularda LGBTİ+'ların da kapsanarak geleceğe daha umutlu bakmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında, LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz tutumlarının azaltılması için sosyal hizmet araştırmalarına yönelik şu öneriler getirilebilir:

1. LGBTİ+'ların yaşlılığa yönelik olumsuz tutumları LGBTİ+ olmayanlardan yüksektir. Öncelikle bunun sebepleri ortaya çıkarılmalı ve farkındalığı sağlanmalıdır. Çünkü LGBTİ+'ların da geleceklerine güvenle bakabilmeleri herkes kadar gereklidir.
2. İkili cinsiyet sisteminin dışında kalan trans+'ların çok çeşitli alanlarda yaşadıkları çok çeşitli sorunlar olduğu görülmüştür. Trans+'ların hayatlarının nasıl daha

yaşanabilir olacağına yönelik yürütülecek araştırmalar, onların geleceklerine yönelik olumlu tutumlarının artmasına da yardımcı olabilecektir.

3. Yaşamda çok çeşitli cinsel yönelimlerin ve cinsiyet kimliklerinin olduğu açıktır. Bu sebeple yürütülecek araştırmalarda tüm katılımcıların heteroseksüel varsayıp sadece kadın ya da erkek olabilecekleri gibi bir noktadan çalışılmamalıdır. Hangi konuda çalışılırsa çalışılsın LGBTİ+'ları kapsayıcı bir yerden araştırmaları sürdürmek önemlidir.
4. İntersekslerin ve cinsel şiddetten hayatta kalan LGBTİ+'ların yaşlılığa yönelik daha olumlu bir tutumlarının olabildiği görülmüştür. Bunun nedenlerinin sorgulanması ve ihtiyaçların analiz edilmesi; bu kişilere yönelik geliştirilebilecek sosyal hizmet uygulamalarını destekleyebilecektir.

ÖZET

LGBTİ+'ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Toplumlar günden güne yaşlanırken, çeşitli kimliklere sahip yaşlıların ihtiyaçlarının anlaşılıp buna uygun hizmetlerin sunulması da daha çok önem kazanmaktadır. Yaşamları boyunca birçok ayrımcılıkla karşılaşan LGBTİ+'ların da yaşlanmalarıyla beraber sosyal hizmet alanında ihtiyaç duydukları konular çeşitlenmektedir. Bu çalışmayla, LGBTİ+'ların yaşlanmaya yönelik tutumları, Otrar (2016) tarafından hazırlanan “Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği” (YYTÖ) kullanılarak ölçülmüş ve hazırlanan Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla bu tutumlarındaki olumlu ya da olumsuz durumların sebepleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Nicel araştırma tekniğinin kullanıldığı araştırma, değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamayı amaçlamıştır. Araştırma evreni Türkiye’de yaşayan 18 yaşından büyük LGBTİ+'ları kapsamakta olup, hepsine ulaşmak mümkün olmadığından, uygun durum örneklemesi ve kartopu örneklemesi yollarıyla ulaşılan kişiler örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmaya toplamda 409 LGBTİ+ katılmıştır.

Araştırma kapsamında LGBTİ+'ların cinsiyet kimliklerinin, cinsel yönelimlerinin, cinsiyet karakteristiklerinin, yaş gruplarının, çalışma durumlarının, evcil hayvanla yaşama durumlarının, anneye ve diğer arkadaşlara LGBTİ+ kimliğiyle açık olmalarının, atanmış aileleriyle iletişim sıklıklarının, atanmış ailelerinin ve yakın arkadaşlarının onları tanıma düzeylerinin, huzurevleri hakkındaki tutumlarının, 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumlarının, ayrımcılığa maruz bırakılma sıklıklarının, psikolojik ve cinsel şiddet yaşamalarının ve hiç şiddet yaşamama durumlarının; yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip katılımcıların “diğer” cinsel yönelimlerden birine sahip; cinsiyet karakteristiği interseks; yaşı daha büyük; serbest zamanlı bir işe sahip; evcil bir hayvanla yaşayan; annesine ve diğer arkadaşlarına LGBTİ+ kimliğiyle açık olan; atanmış ailesiyle ayda birkaç kez iletişim kuran; atanmış ailesinin birçok şeyi, yakın arkadaşlarının her şeyi bilecek kadar onu tanıdığını düşünen; huzurevleri hakkında olumlu tutuma sahip olan; yakın çevresinde 50 yaş üstü bir LGBTİ+ bulunan; LGBTİ+ kimliğinden dolayı hiç ayrımcılık, herhangi bir tür şiddet veya psikolojik şiddet yaşamayan kişiler oldukları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: LGBTİ+, Sosyal Hizmet, Tutum, Yaşlanma, Yaşlılık

SUMMARY

Investigation of the Attitudes of LGBTI+ Towards Ageing and Elderliness According to Some Variables

As societies age with each passing day, understanding the needs of and providing appropriate services to elderly people with varying identities gains more importance. The needs of LGBTI+'s, who have faced much discrimination throughout their lives, with regards to social services also change while aging. In this study, the attitudes of LGBTI+'s towards aging were measured using the Attitude Toward Aging and Elderliness Scale (Otrar, 2016) and the reasons for the positive or negative aspects of these attitudes were tried to be understood through the Personal Information Form prepared. The research, in which quantitative research techniques are used, aims to explain the relationships between variables. The population of the study includes LGBTI+ people over the age of 18 who lives in Turkey. Since it is impossible to reach all of them, the participants were found by convenience and snowball sampling. A final number of 409 LGBTI+ individuals participated in this research.

As a result, gender identity, sexual orientation, gender characteristics, age group, working status, living with pets, being out of the closet to mothers and other friends regarding their LGBTI+ identity, frequency of communication with their assigned families, and the level of recognition of their assigned families and close friends, attitudes towards nursing homes, acquaintance with an LGBTI+ over 50 years old, frequency of being exposed to discrimination, the experience of psychological and sexual violence and no experience of violence were found to be associated with their attitudes towards aging and elderliness in a statistically significant way. Participants with a more positive attitude towards aging and elderliness are those whose gender characteristic is intersex; who have one of the "other" sexual orientations; are older; have a freelance job; are living with a pet; are out to their mothers and other friends with their LGBTI+ identity; are communicating with their assigned family several times a month; thinks that their assigned families know many things and that their close friends know them enough to know everything; have a positive attitude towards nursing homes; have an LGBTI+ over 50 years old in their immediate surroundings, have never experienced discrimination, any kind of violence or psychological violence due to their LGBTI+ identity.

Keywords: Aging, Attitude, Elderliness, LGBTI+, Social Work

KAYNAKLAR

- 17 MAYIS DERNEĞİ (2021). *Yaşlı LGBTİ+’ların Hakları ve Sorunları İle Dünyadan Örnekler*. (Y. Tar, Ed.). Ankara: 17 Mayıs Derneği.
- 17 MAYIS DERNEĞİ (2022). *Yaşlanıyoruz Lubunya: Anket/Görüşmeler ve Çalışma Raporu*. (Ö. Gökpinar, Ed.). Ankara: 17 Mayıs Derneği.
- AÇIKGÖZ N (2021). Huzurevi Çevresinde İkamet Edenlerin Huzurevlerine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Sultangazi Huzurevi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul
- AINSWORTH C (2018). Sex Redefined: The Idea of 2 Sexes Is Overly Simplistic. Erişim Adresi: [<https://www.scientificamerican.com/article/sex-redefined-the-idea-of-2-sexes-is-overly-simplistic1/>]. Erişim Tarihi: 17/05/2021
- AKIŞ AG, KORKMAZ YAYLAGÜL N (2020). Yaşam Seyri Perspektifi ve yaşlılık. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **14**(38), 276–309.
- AKPINAR Ö (2021). Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılık Tutumlarının Ölçülmesi İstanbul Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul
- ALPTEKİN D (2011). Gerontososyoloji ekseninde yaşlılık sürecinin sosyo-ekonomik boyutları. *Yardım Ve Dayanışma Dergisi*, **2**(3), 7–15.
- ALTINEL BAYSAL G (2019). LGBTİ’lerin İkili Cinsiyet Düzeni İçerisindeki Varolma Durumlarının Çok Yönlü Olarak Ele Alınması ve Sosyal Hizmet Gereksinimlerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- ALTUNPOLAT R (2017). LGBTİ’lere yönelik ayrımcılığı tarihsel ve politik temelde kavramak. *Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.
- APA (2014). Transgender People, Gender Identity and Gender Expression. Erişim Adresi: [<https://www.apa.org/topics/lgbtq/transgender>]. Erişim Tarihi: 17/05/2021
- ARAYICI Ö (2019). Cinsiyet Ayrımcılığının ve Ötekileştirme Pratiklerinin LGBTİ+’ın Cinsiyet Algısına Etkisi: İstanbul ve İzmir Örneği. Yüksek Lisan Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Manisa

- ARISOY A, ÖNAL Ö (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlanma ve yaşlılığa yönelik tutumlarının belirlenmesi. *MAKÜ-Uyg. Bil. Derg.*, 5(2), 229-245
- ARPACI F (2005). *Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık*. Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Derneği.
- ARPACI F (2016). Geçmişten Günümüze Yaşlılık. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL HAKLAR AJANSI (2020). *A Long Way To Go for LGBTI Equality*. Luxembourg. The European Union.
- AYGÜLER E, BUZ S (2022). Examination of university students' attitudes towards older people: The case of social work education. *Educational Gerontology*. 48(6), 237-249.
- BARKER MJ (2018). *Queer: Resimli Bir Tarih*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- BEĞER T, YAVUZER H (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25, 1–3.
- BUZ S (2011). Lezbiyen gey biseksüel transseksüel travesti bireylerle sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 137–148.
- BUZ S (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-278
- BÜYÜKÖZTÜRK Ş, KILIÇ ÇAKMAK E, AKGÜN ÖE, KARADENİZ Ş, DEMİREL F (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- CALLAHAN GN (2009). *Between XX and XY: Intersexuality and the Myth of Two Sexes* (1. bs.). Chicago: Chicago Review Press, Incorporated.
- CERANKOWSKI KJ, MILKS M (2010). New orientations: Asexuality and its implications for theory and practice. *Feminist Studies*, 36(3), 650–664.
- CEYLAN H (2015). *Yaşlılık ve Refah Devleti: Bakım Hizmeti Alan Yaşlılar Üzerine Nicel Bir Araştırma İsveç Örneği* (1. Baskı). İstanbul: Açılım Kitap.
- ÇAĞLAR B (2017). Community Dissolution: Pursuing The Absence of Elder LGBTQ People in Turkey. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi University Studies in Social Sciences. İstanbul
- ÇAĞLAR T (2019). Yaşlıya Bakım Verenlerle Çalışma. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Tüm Boyutlarıyla Kapsayıcı Bir Çerçeve* içinde (1. Baskı, s. 121). Ankara: Nika Yayınevi.
- ÇAMUR DUYAN G (2019). Yaşlı Ailesi ile Çalışma. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Tüm Boyutlarıyla Kapsayıcı Bir Çerçeve*

- içinde (1. Baskı, ss. 140–141). Ankara: Nika Yayınevi.
- DAĞ A (2016). Toplumsal cinsiyet bağlamında yaşlılık ve sosyal dışlanma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(28), 480–500.
- DEMİRBİLEK G (2020). *Söylemekten Çekinme: Lezbiyen* (3. Baskı). Ankara: Kaos GL Derneği.
- DEMİRBİLEK G, ERDEM U (2020). *Bi+seksüeller Burada!* (3. Baskı). Ankara: Kaos GL Derneği.
- DERLİ ES (2020). LGBTİ Bireylerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Damgalanma ve Başa Çıkma Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü. İstanbul
- DÖKMEN ZY (2010). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DUYAN V (2012). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- DUYAN V, ÖZGÜR SAYAR Ö, ÖZBULUT M (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak: Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Çalışanları İçin Bir Rehber*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- EKİZ D (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ERDOĞAN B, KÖTEN E (2014). Yeni toplumsal hareketlerin sınıf dinamiği: Türkiye LGBT hareketi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(1), 93–113.
- FREDRIKSEN-GOLDSSEN KI, KIM HJ (2017). The Science of Conducting Research with LGBT older adults- an introduction to aging with pride: National health, aging, and sexuality/Gender Study (NHAS). *Gerontologist*, 57, 1–14.
- FREDRIKSEN-GOLDSSEN KI, SHIU C, KIM HJ, EMLET CA, GOLDSSEN J (2015). At-Risk and Underserved: LGBTQ Older Adults in Seattle/King County Findings from Aging with Pride, (October).
- GATES GJ (2011). How many people are lesbian, gay, bisexual and transgender?. UCLA: The Williams Institute
- GRAI-GLBTI Retirement Association Incorporated. (2015). *Best practice guidelines*.
- GÖRGÜN-BARAN A (2016). Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (1. Baskı, s. 78). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- HARLEY DA, TEASTER PB (2016), *Handbook of LGBT Elders* (1st Ed.). London: Springer.
- HOLMAN CW, GOLDBERG JM (2006). Social and medical transgender case advocacy. *International Journal of Transgenderism*, 9(3-4), 197-217.
- HOY-ELLIS C, KIM H, GOLDSSEN KF (2020). Life course predictors of allostatic load among LGBTQ older adults. *Innovation in Aging*, 4(S1), 735.
- IASW-Irish Association of Social Workers. (2011). *Lesbian, Gay and Bisexual People: A Guide to Good Practice for Social Workers*.
- IFSW-International Federation of Social Workers. Global Definition of Social Work. [<https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>]. Erişim Tarihi: 17/05/2021
- İÇLİ G (2016). Sosyal Statü ve Rol Bağlamında Yaşlılık. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- JAGOSE A (2014). Queer Teori. *KaosQueer+ Queer Çalışmaları Dergisi*, 1, 9-22.
- KAOS GL DERNEĞİ. (2019). *LGBTİ'nin İ'si: İnterseksler Vardır* (2. Baskı). Ankara: Kaos GL Derneği.
- KAOS GL DERNEĞİ. (2020). *Sıkça Sorulan Sorular* (9. Baskı). Ankara: Kaos GL Derneği.
- KARA Y (2020). Is queer social work possible?. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(61), 1718-1723
- KARAKAYA S (2017). LGBT Bireylerin Sağlık Bakım Deneyimleri İle İlgili Görüşleri: Niteliksel Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul
- KAYPAKOĞLU S (2004). *Medyada cinsiyet stereotipleri: Toplumsal cinsiyet ve iletişim*. İstanbul: Naos Yayıncılık
- KOCABIYIK S (2019a). LGBT Bireylerin Yaşlılık Dönemlerine İlişkin Beklentileri, İhtiyaçları ve Talepleri. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya
- KOCABIYIK S (2019b). Yaşlanmadan ölmek: Yaşlı trans kadın olmak. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 3, 19-32.
- KURTKAPAN H (2020). Y kuşağı gençliğinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları: Nevşehir örneği. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 13(1), 48-55
- KUYPERS JA, BENGTON VL (1973). Social breakdown and competence: A model of

Normal Aging. *Human Development*, **16**(3), 181–201.

LEVAY S (2011). *Gay, Straight, and The Reason Why: The Science of Sexual Orientation*. New York: Oxford University Press.

LOSTY M, O'CONNOR J (2017). Falling outside of the 'nice little binary box': a psychoanalytic exploration of the non-binary gender identity. *Psychoanalytic Psychotherapy*, **32**(1), 40–60.

MELLOR MJ, LINDEMAN D (1998). The Role of the Social Worker in Interdisciplinary Geriatric Teams. *Journal of Gerontological Social Work*, **30**(3–4), 3–7.

MORROW DF (2003). Social work practice with lesbian, gay, bisexual, and transgender adolescents. *Families in Society*, **85**(1), 91–99.

MULÉ NJ (2006). Equity vs. invisibility: Sexual orientation issues in social work ethics and curricula standards. *Social Work Education*, **25**(6), 608–622.

MULÉ NJ (2018). Sosyal Hizmetlerin LGBTIQ'lere Karşı Sorumlulukları. Kaos GL Derneği (Ed.), *Heteronormatif Olmayan Bir Sosyal Hizmet Mümkün* içinde (ss. 28–30). Kaos GL Derneği.

MURACO A, PUTNEY J, SHIU C, FREDRIKSEN-GOLDSSEN KI (2018). Lifesaving in every way: The role of companion animals in the lives of older lesbian, gay, bisexual, and transgender adults age 50 and over. *Research on Aging*, **40**(9), 859–882.

NNID Foundation. The human rights of older intersex people. Erişim Adresi: [<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/OlderPersons/OlderWomen/submissions-csos/NNID.pdf>]. Erişim Tarihi: 17/05/2022

OTRAR M (2016). Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyoloji Dergisi*, **36**(2), 527–550.

ÖKSÜZOKYAR MM, ERYİĞİT SÇ, ÖĞÜT DÜZEN K, ERDOĞMUŞ MERGEN B, SÖKMEN ÜN, ÖĞÜT S (2016). Biyolojik yaşlanma nedenleri ve etkileri. *MAKÜ Sag. Bil. Enst. Derg.*, **4**(1), 34–41.

ÖZ Y (2020). *Yaşlı LGBTİ+lar: Dünyada ve Türkiye'deki Durum*. Ankara: 17 Mayıs Derneği.

ÖZKAZANÇ A (2014). "Queer" in siyasi potansiyelleri üzerine düşünceler. *KaosQueer+ Queer Çalışmaları Dergisi*, **1**, 83–90.

ÖZYURT C (2021). Evcil Hayvan Besleyen Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ile Evcil Hayvanlara Bağlanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul

- PHILLIPSON C (2014). Yaşlanma ve Küreselleşme: Eleştirel Gerontoloji ve Ekonomi Politik Sorunları. N. Korkmaz ve S. Yazıcı (Ed.), *Küreselleşme ve Yaşlılık: Eleştirel Gerontolojiye Giriş* içinde (1. Baskı, s. 69). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- POLL H, ESPINOZA R (2014). *Out & visible: The experiences and attitudes of lesbian, gay, bisexual and transgender older adults, ages 45-75*. SAGE (Services and Advocacy for GLBT Elders).
- ROBINSON M (2020). Two-spirit identity in a time of gender fluidity. *Journal of Homosexuality*, **67**(12), 1675–1690.
- SEVİM SS (2019). Farklı Kuşak Üniversite Öğrencilerinin Yaşlanma Ve Yaşlılığa Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Manisa
- SUMMERSELL J (2018). Trans women are real women: A critical realist intersectional response to Pilgrim. *Journal of Critical Realism*, **17**(3), 329–336.
- ŞAHİN H, DEMİREL B (2018). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **11**(59), 1114-1120
- ŞAHİN S (2017). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı için: LGBT hakları el kitabı*. (M. Köylü, Ed.). Ankara: Kaos GL Derneği.
- ŞEKER A, KURT G (2018). Bir sosyal politika alanı olarak yaşlılık ve sosyal hizmet uygulamaları. *Nüfusbilim Dergisi*, **40**, 7–30.
- TAR Y (2021). *Yaşlı LGBTİ+lar & Covid-19 Bilgi Notu*. Ankara: 17 Mayıs Derneği.
- TDK. Büyük Türkçe Sözlük. Erişim Adresi: [<https://sozluk.gov.tr>]. Erişim Tarihi: 17/05/2021
- TUNÇAY GY (2020). Toplumda yaşa bağlı ayrımcılık. *Eurasian Journal of Health Sciences*. **3**(1), 1-5
- TÜİK. İstatistiklerle Yaşlılar: 2021. Erişim Adresi: [<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2021-45636>]. Erişim Tarihi: 10/05/2022
- UZUN DU (2018). Dünyadan örnekler: Yaşlı LGBTİ'leri kapsayıcı bir hizmet nasıl olmalı. *Kaos GL Dergisi Yaşlılık Sayısı*, **160**, 34–37.
- ÜNAL V (2019). Modernleşme sürecinde yaşlılık düşüncesini değiştiren olgular: Toplumsal yaşamın kıyısında kalan yaşlılar. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **43**(2), 275–297.

- YANARDAĞ U (2019). Yaşlılarla Hak Temelli Çalışma. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Tüm Boyutlarıyla Kapsayıcı Bir Çerçeve* içinde (1. Baskı, ss. 184–185). Ankara: Nika Yayınevi.
- YAZICI S (2014). Gerontoloji ve Gelişim Süreci. N. Korkmaz ve S. Yazıcı (Ed.), *Küreselleşme ve Yaşlılık: Eleştirel Gerontolojiye Giriş* içinde (s. 21). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- YERLİ G (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **10**(52), 1278–1287.
- YETENER M (2022). *Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sağlık Çalışanlarına Yönelik Bilgi Notu: Yaşlanan ve Yaşlı LGBTİ+ların Sağlık Hakkına Erişimi*. Ankara: 17 Mayıs Derneği.
- YILDIZ S (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme sorunu: Nicel ve nitel paradigmalardan örnekleme kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi*, **11**, 421–442.
- YILMAZ, R. (2021). Birlikte özgürleşmek ve güçlenmek için 17 Mayıs Derneği. *Kaos GL Dergisi Toplumsal Cinsiyet Sayısı*, **178**, 7–9.
- YILMAZ V, GÖÇMEN İ (2015). Türkiye’de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) bireylerin sosyal ve ekonomik sorunları araştırmasının özet sonuçları. *Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi (Research Turkey)*, **4**(6), 94–101.
- ZASTROW C, KIRST-ASHMAN KK (2015). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II*. (S. E. Türközü ve B. Alparslan, Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.
- ZUBAROĞLU YANARDAĞ M (2019). Sosyal Hizmet Mesleğinde Gerontolojik ve Geriatrik Boyut Üzerine Bir İnceleme. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Tüm Boyutlarıyla Kapsayıcı Bir Çerçeve* içinde (1. Baskı, s. 39). Ankara: Nika Yayınevi.

EKLER

EK-1. LGBTİ+ Kavramlar Sözlüğü

LGBTİ+ şemsiye kavramı; cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan, cinsiyet kimliği doğumunda atanan cinsiyeti ile uyumlu olmayan veya interseks deneyimi olan kişileri kapsamaktadır. Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve artı kimlikleri içine alan bu kavram; cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya cinsiyet özellikleri konusunda toplumlar tarafından kabul edilen normların dışında kalan ve bu nedenle bazı benzer deneyimleri olan kişiler için bir çatı sunmaktadır.

1. Cins ve Cinsiyet

Cinsiyet kavramının köküne inildiğinde karşılaşılan cins sözcüğü, sıklıkla bir türü veya çeşidi ifade etmek için kullanılmaktadır. Ortak özellikleri bulunan türlerden oluşan topluluklara da işaret eden bu sözcük, diğer bir anlamıyla garip ve tuhaf bulunan şeyleri de ifade edebilir. Hatta başka bir anlamıyla ise, örneğin hayvanlar için, diğerlerine göre üstün nitelikleri bulunanları belirtebilmektedir (TDK). Bu anlamlar göstermektedir ki cins üzerinden atfedilen özellikler ne salt olumlu ne de salt olumsuzdur. İstenen nitelikleri içerdiği kadar garip olarak görünen, dışlanan nitelikleri de içerebilmektedir. Böyle bir sözcükten türeyen cinsiyet sözcüğünün de basit anlamlar ve tanımlarla ifade edilemeyeceği açıktır.

Farklı sınıflandırmalar ve yüklenen anlamlar ile cinsiyet sözcüğüne farklı boyutlardan yaklaşmak mümkündür. Temel iki boyut olan biyolojik ve toplumsal boyutlar, cinsiyet sözcüğüyle ifade edilebilmektedir. Fakat biyolojik cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) ne kadar birbirini besleyen kavramlar olsalar da bazen çatışan kavramlara dönüşebilmektedirler.

2. Biyolojik Cinsiyet / Atanmış Cinsiyet

Eşeyli üreyen canlılarda karşıtlıklar ve birbirini tamamlamalar üzerinden kurulan bir üreme düzlemi bulunmaktadır. Bu düzlemde canlılar genellikle sahip oldukları özelliklere göre erkek ve dişi olarak sınıflandırılmaktadırlar. Kromozom yapısı, hormon dengesi, sahip olunan üreme organları gibi ipuçları yoluyla canlılar doğmadan önce kendilerine biçilen özelliklerle dünyaya gelirler. Örneğin testisi olduğu görülen fetüsün testosteron üreteceği ve kromozom yapısının XY şeklinde olacağı öngörülmektedir. Bu biyolojik temelli özellikler yoluyla sınıflandırmanın sonucunda ise biyolojik cinsiyet ortaya çıkmaktadır. Kısacası, üreme organlarına dayandırılarak oluşturulan ve sıklıkla kadın-erkek olarak iki gruba ayırmayı amaçlayan özellikler bütününe biyolojik cinsiyet denmektedir (Callahan, 2009).

Biyolojik cinsiyeti iki grup olarak sınıflandırmak her zaman bu kadar kolay olmayabilmektedir. Anne karnındaki beş haftalık bir embriyo erkek ya da kadın anatomisine sahip olma potansiyeline sahiptir. Bu dönemde gonadal kabartı olarak adlandırılan iki çift kanal ve iki çıkıntı ortaya çıkar. Biri erkek iç genital organlarını diğeri ise rahim ve fallop tüplerini ortaya çıkarma potansiyeli taşır. Altıncı haftadan itibaren oluşmaya başlayan yumurtalık ve testislerle beraber vücut şekillenmeye ve hormonlar üretilmeye başlar. Yumurtalık oluşturulmaya başlanırsa östrojen salgılanır ve testosteron yokluğundan dolayı testisler sönmeye başlar. Testisler oluşturulmaya başlanmış ise süreç tam tersi ilerler. Bu süreçte yaşanan herhangi bir değişikliğin

biyolojik cinsiyet üzerinde büyük etkileri olabilmektedir. Örneğin Avustralya’da, bebekte kromozomal bir anomali olup olmadığının anlaşılması için amniyosentez yapılan hamile bir kişide bu durumla karşılaşmıştır. Bebeği sağlıklı olan kişi, bu testlerle kendisinin hem XX hem de XY kromozomları taşıdığını öğrenmiştir. Bu durumun muhtemel olarak kendi annesinin rahminde iki farklı bebeğin hücrelerinin bir araya gelmesiyle oluştuğu düşünülmektedir. Bu durum biyolojik cinsiyetin iki sınıf üzerinden anlatılamayacak kadar karmaşık ve intersekslerin de var olduğunu göstermektedir (Ainsworth, 2018).

Atanmış cinsiyet kavramı ise günümüz LGBTİ+ literatüründe biyolojik cinsiyet kavramının yerine, onun yapaylığına vurgu yapmak için kullanılmaktadır. Biyolojik cinsiyetin dış genital özellikler üzerinden inşa edilen varsayımlar yoluyla kişiye atanan cinsiyet olduğunu ifade etmektedir. Yani tıp ve toplumsal ön kabullerle, kişinin kendi iradesi dışında, bedensel özellikleri yoluyla cinsiyet atamanın hatalı sonuçlar doğurabileceğine vurgu yapmaktadır. Biyolojik özelliklerin yerine kişinin beyanının esas alınarak cinsiyetinin ifade edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu sebeplerle bu çalışmada biyolojik cinsiyet kavramı değil atanmış cinsiyet kavramı kullanılmıştır (Kaos GL Derneği, 2020, s:15).

2.1. İnterseks

Bir cinsiyet durumu olan interseks olma hali, tipik kadın ya da erkek tanımına uymayan cinsiyet özelliklerine sahip kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu cinsiyet özellikleri kromozomal, hormonal veya anatomik kaynaklı olabilmektedir. Sıklıkla hermafrodit/ çiftcinsiyetlilik kavramını ve yarısı erkek yarısı kadın bir bedeni akla getirirse de interseks bir şemsiye kavram olarak tek tip bir bedene işaret etmemektedir. Sıklıkla karşılaşılan kadın ve erkek cinsiyet özelliklerinin dışında kalan

herkesi kapsamaktadır. Dünyada her 2000 kişiden 1'inin interseks şemsiyesi altında yer alabileceği ifade edilmektedir.

İnterseks, toplumsal normlar tarafından dışarıda bırakılma ve bundan kaynaklı ayrımcılıklarla yüzleşme hallerinden dolayı LGBTİ+ şemsiyesi içinde kendine yer bulmuştur. Diğer kavramlardan farkı ise cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelim yerine bedene ilişkin bir deneyime işaret ediyor oluşudur. İnterseks aktivistleri, interseks olmanın kendi başına bir hastalık olmadığını savunmaktadırlar. Buna karşın, tıp çevrelerinde interseks Cinsel Gelişim Bozukluğu (DSD) olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, toplumun erkek ve kadın ideallerine uymaları için interseksler tıbbî müdahalelere maruz bırakılmaktadırlar. Damgalanma riskini ve ailelerin endişelerini azaltma gerekçesiyle yapılan bu müdahaleler sonucunda ise geri döndürülemez fiziksel olumsuzluklarla karşılaşılabilir (Kaos GL Derneği, 2019, s:9-12).

3. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, kişilere henüz doğmadan, genellikle kadın veya erkek olarak atanan cinsiyetlerinden yola çıkılarak atfedilen beklentiler, roller ve sorumluluklar bütünüdür. Toplumsal yapı ve kültürle birlikte hareket eden toplumsal cinsiyeti, her mekan ve zaman için farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Anne karnındaki bebeğin fiziksel bedenine bakılarak ona daha doğmadan kıyafetler, oyuncaklar, davranışlar yani belli bir hayat çerçevesi biçilmektedir. Atanmış cinsiyet ile kol kola ilerleyen toplumsal cinsiyet, görecelik bakımından atanmış cinsiyete göre daha kaygan bir zeminde durmaktadır. Farklı atanmış cinsiyetlerin birçok kişi için değişken rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet normları ise bunun o toplumda belirli bir zamanda yaşayan çoğunluğun düşüncesine göre şekillenmektedir (Dökmen, 2010). Toplumsal cinsiyet farkında olunan bir kimlikten

ziyade çevredeki mesaj ve anlam yapılarıyla sürekli olarak şekillenmektedir (Kaypakoğlu, 2004).

4. Cinsiyet Kimliği

Kişilerin kendilerini hangi cinsiyet üzerinden algılayıp tanımladıkları, hangi cinsiyete karşı bir aidiyet hissedip kendilerini özdeşleştirdikleriyle ilgili bir kavram olan cinsiyet kimliği, atanmış cinsiyetin aksine kişinin beyanını esas almaktadır. Fiziksel görünüş veya tıbbi müdahalelere maruz bırakılma durumundan bağımsız olarak, kişinin kendini ait hissettiği cinsiyeti ifade eder. Toplumun beklentisi, kişinin doğumunda ona atanan cinsiyetinin, cinsiyet kimliğiyle uyum içinde olmasıdır. Fakat bu her zaman mümkün olmayıp, kişiler kendilerini atanmış cinsiyetlerinin dışında bir cinsiyet kimliğine ait hissedebilmekte ve bununla uyumlu bir yaşantıyı sürdürmek isteyebilmektedir. Cinsiyet kimliği ile atanmış cinsiyetin uyuşmadığı böylesi durumlara trans, bu iki kimliği birbiriyle uyumlu kişilere ise natrans (cis) denilmektedir (Altunpolat, 2017).

4.1. Trans+

Doğumda kendisine atanan cinsiyeti, sahip olduğu cinsiyet kimliğinden farklı olan kişiler için bir şemsiye terim olan trans kavramı kullanılmaktadır. Çoğunlukla trans erkek ve trans kadın kavramlarını çağrıştırmakla beraber, bu şemsiye kavram na-ikili, akışkan cinsiyet gibi kavramları da kapsamaktadır (APA, 2014).

Kişilerin beyanının temel alındığı cinsiyet kimliği meselesinde, kişi kendisini trans kadın veya trans erkek şeklinde tanımlayabileceği gibi sadece kadın ya da erkek şeklinde de tanımlayabilmektedir. Trans kadın ya da erkeklerin ontolojik olarak asla ‘gerçek’ birer kadın ya da erkek olamayacağı görüşünü savunan görüşler olduğu gibi onların gerçek birer kadın veya erkek olduğunu savunan görüşler de vardır. Summersell (2018) makalesinde, kimin gerçek kadın olduğunu bilme isteğinin arkasındaki nedenin sorgulanmasını ve evrensel olarak kabul edilen bir kadın tanımlamasının mümkün olamayacağını ifade etmektedir.

4.1.1. Trans Kadın

Doğumunda kendisine erkek cinsiyeti atanmış fakat cinsiyet kimliğini kadın olarak ifade eden kişiler ‘trans kadın’ olarak tanımlanmaktadır. Trans kadın olmak için herhangi bir tıbbi operasyon şartı olmamakla birlikte trans kadınlar, hissettikleri gibi yaşayabilmek için bazı tıbbi operasyonlar geçirebilmekte ve hukuki yollardan geçebilmektedirler. Tıbbi literatürde “Male to Female” olarak da ifade edilen bu uyum sürecine dahil olmak isteyen trans kadınlar, belli üniversite hastanelerinin psikiyatri polikliniğinden süreçlerini başlatabilmektedirler. Gerekli testlerin ardından gerekli hormonların kullanımına başlanmaktadır.

4.1.2. Trans Erkek

Doğumunda kendisine kadın cinsiyeti atanmış fakat cinsiyet kimliğini erkek olarak ifade eden kişiler ‘trans erkek’ olarak tanımlanmaktadır. Trans kadınlarda olduğu gibi ancak kişinin beyanı üzerinden bu tanımlamalara varılmaktadır ve kişiler ancak isterlerse bir uyum sürecine girmektedirler. Tıbbi literatürde “Female to Male” olarak ifade edilen bu süreç trans kadınlar için gerçekleşen süreçle benzer şekilde başlasa da kullanılan hormonlar ve yapılacak operasyonlar konusunda farklılaşmaktadır.

4.1.3. Na-ikili (Nonbinary)

Kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinden oluşan ikili cinsiyet sistemine kendini ait hissetmeyen kişilerin, bu ikili sistemin dışında bir cinsiyet kimliğine sahip olduğunu belirtmek için na-ikili ya da nonbinary sözcükleri kullanılmaktadır. Trans kavramı gibi na-ikili kavramı da şemsiye bir kavramdır. İkili cinsiyet sistemi dışında kalan ve kendini bu şekilde tanımlayan herkesi kapsayabilmektedir. Bu sebeplerle, belirli bir na-ikili tanımının yapılması, vücut tipi özelliklerinin çıkarılması mümkün değildir. Kişi kendini ne sadece erkek ne de sadece kadın olarak tanımlamayabildiği gibi ikisinin birleşimi olarak da tanımlayabilir. Hatta cinsiyetlerin arasında ya da ötesinde bir noktaya da kendini konumlandırabilir. Kişiler sahip oldukları bu cinsiyet kimliği ile cinsiyetin sabit, ikili ve biyolojik kavramsallaşmalarına meydan okurlar (Losty ve O'Connor, 2017).

4.1.4. Akışkan Cinsiyet (*Gender Fluid*) ve *Two Spirit*

Farklı zaman, mekân ve durumlara göre değişen, sabit olmayan cinsiyet kimlikleri akışkan cinsiyet olarak tanımlanmaktadır. Amerikan yerlilerinin tarihinde karşılaşılan *Two Spirit* (İki Ruh) geleneğinde akışkan cinsiyetin izlerine rastlanmaktadır. Kuzey Amerika'da 150'den fazla kabilede iki ruhlu kişilerin olduğu belgelenmektedir. Bu kişilerin hem erkek hem de dişi ruha sahip olduğuna inanılmaktadır. İki ruhlu kişilere, sahip oldukları bu yetenekten dolayı yaşadıkları topluluklarda büyük saygı duyulduğu aktarılmaktadır. Günümüz akışkan cinsiyet tanımı ise böylesi ikiliklerden uzaktır. Kişilerin farklı durumlarda değişebilen cinsiyet kimlikleri; erkek veya kadın olabileceği gibi birçok farklı cinsiyet kavramıyla da açıklanabilmektedir (Robinson, 2020).

5. Cinsel Yönelim

Belirli cinsiyetteki kişi ya da kişilere yönelik var olan romantik, duygusal ve/veya cinsel çekime cinsel yönelim denmektedir. Kişilerin tüm cinsel davranışları onların cinsel yönelimlerini yansıtmayabilir. Örneğin kişinin kendi cinsiyetinden biriyle yaşadığı cinsellik onun eşcinsel ya da biseksüel olduğunun kanıtı olmadığı gibi karşı cinsiyetinden biriyle evlenmiş olması da heteroseksüel olduğu anlamına gelmeyebilir. Kişi o andaki cinsel ihtiyacından dolayı veya toplumun baskısından dolayı böyle davranışlar sergiliyor olabilir. Cinsel yönelim ise sürekli değişen bir yapıdan ziyade süreklilik taşıyan bir yapıdadır (LeVay, 2011).

Cinsel yönelim kavramı, kişinin sahip olduğu cinsiyet kimlikleriyle değil, karşısında çekim duyduğu kişilerin cinsiyet kimlikleriyle ilgilidir. Bu yüzden kişinin cinsiyet kimliğinin trans ya da natrans olması o kişiye belirli cinsel yönelimler yüklemeyebilir. Örneğin trans bir kadın eşcinsel olabileceği gibi heteroseksüel de olabilir. Bununla birlikte, kişinin davranışları da onun cinsel yönelimi hakkında kesin bilgiler içermez. Kişinin sahip olduğu cinsiyet kimliğiyle, yaşadığı toplumun kurguladığı cinsiyet rolleri paralel olmadığında, bu durum o kişinin cinsel yönelimi hakkında bilgi vermez. Örneğin bir kadının, toplumun düşüncesindeki ‘erkek gibi’ davranışlarının olması, o kişinin eşcinsel ya da heteroseksüel olabileceği hakkında bilgi içermez.

Cinselliğin karmaşık doğasının bir sonucu olarak cinsel yönelimler de çeşitlenmişlerdir. LGBTİ+ kısaltmasında yer alan lezbiyen, gey ve biseksüel kimlikler ile + şemsiye teriminin altında yer alan bazı kimlikler cinsel yönelim çatısı altında bulunmaktadır. Bu doğal çeşitlilik, hiçbir cinsel yönelimi daha değerli, geçerli, normal ya da doğal bir noktaya koymamaktadır (Kaos GL Derneği, 2020).

5.1. Heteroseksüel

İkili cinsiyet sistemi içerisinde, kişilerin sahip oldukları cinsiyet kimliğinin karşıtı olarak konumlandırılan cinsiyete sahip kimselere yönelik cinsel çekim duyması heteroseksüellik olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler ise heteroseksüel olarak adlandırılmaktadır. Çoğu toplumda norm olarak kabul edilen ve egemen konumda bulunan cinsel yönelim heteroseksüellik farz edildiğinden, heteroseksüel kişiler genellikle bunu tanımlama gereğı duymamaktadırlar (Şahin, 2017, s:11-12).

5.2. Eşcinsel

Kendisiyle benzer cinsiyetteki kişilere karşı romantik, duygusal ve cinsel çekim duyan kişiler eşcinsel olarak tanımlanmaktadır. Homoseksüel kavramı da aynı anlama sahip olmasına karşın eşcinsel kavramının kullanımı tercih edilmektedir. Bunun nedeni, homoseksüelliğın bir hastalık ismi olarak ortaya çıkmasıdır. Bu kavram, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 17 Mayıs 1990’da Uluslararası Hastalık Sınıflandırması’ndan çıkarılmıştır (Kaos GL, 2020).

5.2.1. Lezbiyen

Eşcinsel kadın anlamına da gelen lezbiyen kavramı; duygusal, romantik ve cinsel çekimi kendisiyle aynı cinsiyetteki kişilere karşı hissedenden kadınları ifade etmektedir. Lezbiyen sözcüğü Lesbos Adası’ndan gelmektedir. Bu adanın özelliğı ise M.Ö. altıncı yüzyılda lezbiyen şair Sappho’nun burada yaşamış olmasıdır. Yaşadığı dönemde kadınlar evlerden bile çıkamazken Sappho, Yunan edebiyatında lirik sanatın biçimlenmesini sağlamış ve kadınlara duyduğu aşkı şiirleriyle tüm dünyaya

duyurmuştur. Kadın kadına anlatının dünyada kayıtlı ilk örnekleri bunlardır (Demirbilek, 2020).

5.2.2. Gey

Eşcinsel erkek anlamına da gelen gey kavramı: duygusal, romantik ve cinsel çekimi kendisiyle aynı cinsiyetteki kişilere karşı hisseden erkekleri ifade etmektedir. Sözcük ilk başlarda hem kadınlar hem de erkekler için kullanılmış olsa da günümüzde sıklıkla erkek eşcinselleri tanımlamak için kullanılmaktadır. 1970’lerde Gey Kurtuluş Hareketi (Gay Liberation Movement), homoseksüel kavramından politik bir kopuş amacıyla gay kavramını ortaya çıkarmıştır. 1999’da ise Türkiyeli Eşcinseller Buluşmasından sonra gey olarak Türkçeleştirilmiştir. 2006 yılında ise gey sözcüğü Türk Dil Kurumu tarafından erkek eşcinsel olarak tanımlanmıştır (Kaos GL Derneği, 2020).

5.3. Biseksüel+

Monoseksüelliğin yani tek bir cinsiyetten kişilere duyulan cinsel çekimin karşıtı olan biseksüellik, birden fazla cinsiyete duyulan cinsel çekimi ifade etmektedir. Ortaya çıktığı ikili cinsiyet sistemi içerisinde uzun yıllar hem kadınlara hem de erkeklere cinsel çekim duyan kişileri tanımlamak için kullanılan biseksüel kavramı, günümüzde bu iki cinsiyetle sınırlandırılmayıp, birden fazla cinsiyete yönelik cinsel çekim duyan kişileri ifade eden şemsiye bir kavramdır. Bi+ şeklinde ifade edilen bu şemsiye kavram, biseksüellerin yanı sıra her cinsiyete yönelik cinsel çekim hissedebilen panseksüelleri, yine birden fazla cinsiyete yönelik çekim hissedebilen poliseksüelleri ve cinsel yönelimini akışkan olarak tanımlayan kişileri kapsamaktadır (Demirbilek ve Erdem, 2020).

5.4. Aseksüel+

Herhangi bir cinsiyete yönelik cinsel çekim hissetmeme halini ifade eden cinsel yönelime aseksüelizm, kendini bu şekilde tanımlayan kişilere ise aseksüel denmektedir. 1980 yılında Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından yayınlanan DSM-III'te engellenmiş cinsel istek (inhibited sexual desire) olarak geçmektedir. 1994'te yayınlanan DSM-IV'te ise Hipoaktif Cinsel İstek Bozukluğu (Hypoactive Sexual Desire Disorder, HSDD) olarak tanılanmaktadır. Bu patolojikleştirme karşısında yer alan aktivistler ise cinsel dürtüde azalma veya cinsel eksiklik yaşayan ve bundan rahatsız olan kişiler ile cinsel istek yaşamayan ve bu yoksunluktan rahatsızlık duymayanların belirgin şekilde farklılaştıklarını savunmaktadırlar. Bir cinsel yönelim olarak aseksüellik, herkesin cinsel çekim duyması gerektiğinin kabul edildiği günümüz toplumlarında görünmez ya da önemsiz bir konumda bırakılabilmektedir. Fakat cinsel istek yaşamayan ve bundan rahatsızlık duymayan kişiler aseksüel kimlikleriyle kabul görmek ve sosyal olarak bu şekilde var olabilmek istemektedirler (Cerankowski ve Milks, 2010).

EK-2. Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırma Adı: LGBTİ+'ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Sayın gönüllü,

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında planlanan ve Doç. Dr. Gonca Polat danışmanlığında Yüksek Lisans Öğrencisi Rıza Yılmaz tarafından yürütülen yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu çalışmanın temel amacı, 18 yaş üstü yetişkin LGBTİ+'ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını ölçmek, bu tutumları etkileyen değişkenleri anlamak ve bu değişkenlere yönelik öneriler sunmaktır.

Çalışmaya katılmak için LGBTİ+ kimliklerinden en az biriyle kendinizi tanımlamanız, 18 yaşından büyük olmanız, Türkiye’de yaşamanız ve araştırmaya katılmak için gönüllü olmanız gerekmektedir. Araştırma kapsamında yaklaşık 400 gönüllüye ulaşılması planlanmaktadır.

Çalışma sırasında karşınıza öncelikle Kişisel Bilgi Formu, sonrasında ise Yaşlanmaya ve Yaşlılığa Yönelik Tutum Ölçeği çıkacaktır. Bu iki formu yanıtlamanız yaklaşık 5-6 dakikanızı alacaktır. Soruları kendinize en uygun şekilde dürüstçe yanıtlamanız, araştırma sonuçlarının doğruluğuna katkı sunacaktır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu

araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. Araştırma süresince size bir ücret ödemesi yapılmayacak ve sizden bir ücret talep edilmeyecektir.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okuduğunuzu, eksik kaldığını düşündüğünüz konularda sorularınızı araştırmacılara sorup doyurucu yanıtlar aldığınızı, yazılı ve sözlü olarak tarafınıza sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığınızı, çalışmaya katılmayı isteyip istemediğiniz konusunda karar vermeniz için yeterince zaman tanındığını ve araştırma kapsamında elde edilen şahsınıza ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını; hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür iradenizle kabul ediyor musunuz?³

- Evet
- Hayır

---

³ Katılımcıların anonim olarak katılabilmesi için bu araştırma çalışması kapsamında isim-soy isim gibi kimlik bilgileri alınmamıştır.

EK-3. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyet kimliğinizi nasıl tanımlıyorsunuz (kadın, erkek, nonbinary / trans, natrans gibi): .....
2. Cinsel yöneliminizi nasıl tanımlıyorsunuz (gey, lezbiyen, biseksüel, heteroseksüel, aseksüel gibi): .....
3. Cinsiyet özelliğiniz/karakteristiğiniz interseks mi?
  - a. Evet
  - b. Hayır
4. Yaşınız: .....
5. En son mezun olduğunuz eğitim düzeyi:
  - a. İlkokul
  - b. Ortaokul
  - c. Lise
  - d. Önlisans
  - e. Lisans
  - f. Yüksek lisans
  - g. Doktora ve üstü
6. Çalışma durumunuza en uygun seçeneği işaretleyiniz:
  - a. Çalışmıyorum
  - b. Öğrenciyim çalışmıyorum
  - c. Öğrenciyim çalışıyorum
  - d. Tam zamanlı bir işim var
  - e. Yarı zamanlı bir işim var
  - f. Serbest zamanlı bir işte çalışıyorum
  - g. Diğer (.....)
7. Maddi durumunuzu nasıl tanımlarsınız?
  - a. Çok iyi
  - b. İyi
  - c. Orta
  - d. Kötü
  - e. Çok kötü

8. Hayatınızın çoğunu geçirdiğiniz yer hangisidir?
- a. Büyükşehir
  - b. Şehir
  - c. İlçe
  - d. Kasaba/köy
9. Şu an hangi coğrafi bölgede yaşıyorsunuz?
- a. Akdeniz
  - b. Doğu Anadolu
  - c. Ege
  - d. Güney Doğu Anadolu
  - e. İç Anadolu
  - f. Karadeniz
  - g. Marmara
10. Yakın çevrenizde kimler LGBTİ+ kimliğinizi biliyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- a. Anne
  - b. Baba
  - c. Kardeş
  - d. Yakın arkadaşlar
  - e. Diğer arkadaşlar
  - f. İş arkadaşları
  - g. Hiç kimse bilmiyor
11. Küçükken bakımınızı üstlenen/atanmış ailenizle hangi sıklıkla iletişim kuruyorsunuz?
- a. Her gün
  - b. Haftada birkaç kez
  - c. Ayda birkaç kez
  - d. Yılda birkaç kez
  - e. Görüşmüyorum
  - f. Böyle bir ailem yok

12. Küçükken bakımınızı üstlenen/atanmış ailenizin sizi ne kadar tanıdığını düşünüyorsunuz?
- a. Her şeyimi bilecek kadar
  - b. Birçok şeyi bilecek kadar
  - c. Orta düzeyde bilecek kadar
  - d. Az düzeyde bilecek kadar
  - e. Beni hiç tanımıyorlar
  - f. Böyle bir ailem yok
13. Yakın arkadaş çevrenizin sizi ne kadar tanıdığını düşünüyorsunuz?
- a. Her şeyimi bilecek kadar
  - b. Birçok şeyi bilecek kadar
  - c. Orta düzeyde bilecek kadar
  - d. Az düzeyde bilecek kadar
  - e. Beni hiç tanımıyorlar
  - f. Böyle bir yakın arkadaş çevrem yok
14. Şimdiye kadar kendinize en yakın hissettiğiniz partneriniz/partnerleriniz sizi ne kadar iyi tanıyor/tanıyordu?
- a. Her şeyimi bilecek kadar
  - b. Birçok şeyi bilecek kadar
  - c. Orta düzeyde bilecek kadar
  - d. Az düzeyde bilecek kadar
  - e. Beni hiç tanımıyor/tanımıyordu
  - f. Yakın hissettiğim bir partnerim olmadı
15. Bir yaşlıyla aynı evde yaşama süreniz nedir?
- a. Hiç yaşamadım
  - b. 1 yıldan az
  - c. 1-5 yıl arası
  - d. 5-10 yıl arası
  - e. 10 yıldan fazla
16. Daha önce bir huzurevine gittiniz mi?
- a. Evet
  - b. Hayır

17. Huzurevleri hakkındaki düşüncelerinize hangisi daha yakındır?
- a. Çok olumlu
  - b. Olumlu
  - c. Kararsız
  - d. Olumsuz
  - e. Çok olumsuz
18. 50 yaş üstü bir LGBTİ+ ile tanışıklık durumunuzu hangi seçenek en iyi ifade eder?
- a. Yakın çevremde var
  - b. Sohbet ettiğim kişiler oldu
  - c. Gördüm ama hiç sohbet etmedim
  - d. Daha önce hiç görmedim
19. LGBTİ+ kimliğinizden dolayı ne sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldığınızı hissediyorsunuz?
- a. Neredeyse her gün
  - b. Sık sık
  - c. Bazen
  - d. Nadiren
  - e. Hiç
20. LGBTİ+ kimliğinizden dolayı aşağıdaki şiddet türlerinden hangilerine maruz bırakıldınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
- a. Fiziksel şiddet
  - b. Sözel şiddet
  - c. Psikolojik şiddet
  - d. Cinsel şiddet
  - e. Ekonomik şiddet
  - f. Hiç maruz bırakılmadım
21. Evcil bir hayvanla birlikte yaşıyor musunuz?
- a. Evet
  - b. Hayır ama isterdim
  - c. Hayır hiç istemedim

EK-4. Yaşlanmaya ve Yaşlılığa Yönelik Tutum Ölçeği (YYTÖ)

Aşağıda yaşlanmaya ve yaşlılığa yönelik gözlem ve izlenimlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmış ifadelere yer verilmiştir. Doğru ya da yanlış cevap diye bir şey yoktur. Lütfen kendinize uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

	İfadeler	K e s i n l i k l e k a t ı l m ı y o r u m	K a t ı l m ı y o r u m	K a r a r s ı z ı m	K a t ı l ı y o r u m	K e s i n l i k l e k a t ı l ı y o r u m
1.	"Yaşlanıyor olmak" düşüncesi son derece rahatsızlık verici.	①	②	③	④	⑤
2.	Yaşlandıkça insanın sosyal yaşantıları azalır.	①	②	③	④	⑤
3.	Yaşlanmak demek bir köşeye çekilip oturmak demektir.	①	②	③	④	⑤
4.	Yaşlandıkça yaşam sorunları ile başa çıkmak zorlaşır.	①	②	③	④	⑤
5.	Yaşlandığımı düşündükçe mutsuz oluyorum.	①	②	③	④	⑤
6.	Yaşlandıkça insanın ilişkileri kötüye gidiyor.	①	②	③	④	⑤
7.	Yaşlılık deyince aklıma "elden ayaktan düşmek" geliyor.	①	②	③	④	⑤
8.	Yaşlılık insanı diğer insanlara bağlı hale getirir	①	②	③	④	⑤
9.	Yaşlandıkça hayatın anlamı kayboluyor.	①	②	③	④	⑤
10.	Yaşlanmaktan korkuyorum.	①	②	③	④	⑤
11.	Yaşlanmak bedenin çöküşü demektir.	①	②	③	④	⑤
12.	Yaşlandıkça insanlar daha geveze olur.	①	②	③	④	⑤
13.	Yaşlı insanlar; sosyal ilişkileri yürütmeye zorlanırlar.	①	②	③	④	⑤
14.	Yaşlandıkça insanın kendi davranışlarını kontrol etmesi zorlaşır.	①	②	③	④	⑤
15.	Yaşlanmak insanı yeniliklere kapalı hale getirir.	①	②	③	④	⑤
16.	Yaşlandıkça insanın kendini geliştirmesi zorlaşır.	①	②	③	④	⑤
17.	Yaşlandıkça arkadaş edinmek güçleşiyor.	①	②	③	④	⑤
18.	Yaşlandıkça insanı yalnızlık korkusu sarıyor.	①	②	③	④	⑤

19.	Yaşlandıkça insanın kendine güveni azalır.	①	②	③	④	⑤
20.	Yaşlandıkça insanın yaşama sevinci kalmıyor.	①	②	③	④	⑤
21.	Yaşlandıkça insan aynalara küsüyor.	①	②	③	④	⑤
22.	Gittikçe unutkan olmak yaşlılıkla ilgili kaygılarımı artırıyor.	①	②	③	④	⑤
23.	Yaşlandıkça insanın enerjisi tükeniyor.	①	②	③	④	⑤
24.	Yaşlılık deyince aklıma bitip tükenmeyen sağlık problemleri geliyor.	①	②	③	④	⑤
25.	Yaşlılığın etkileri insanı korunaksız hissettiriyor.	①	②	③	④	⑤
26.	Yaşlı bir insan iş performansları düşük olur.	①	②	③	④	⑤
27.	Yaşlandıkça insanın kimseye güveni kalmaz.	①	②	③	④	⑤
28.	Yaşlılığın zorlukları ile başatmenin en iyi yolu aile desteğidir.	①	②	③	④	⑤
29.	Yaşlılıkta insan ancak başkalarının desteği ile ayakta durabilir.	①	②	③	④	⑤
30.	Yaşlandıkça insan daha hoşgörülü oluyor.	①	②	③	④	⑤
31.	Yaşlılık insanın yaratıcılığını engelliyor.	①	②	③	④	⑤
32.	Yaşlı insan akıllı insan demektir.	①	②	③	④	⑤
33.	Yaşlandıkça giderek işe yaramaz bir hale geleceğimi düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
34.	Yaşlanmak demek giderek değersizleşmek demektir.	①	②	③	④	⑤
35.	Yaşlı insanlar kendilerini objektif olarak değerlendiremezler.	①	②	③	④	⑤
36.	Yaşlandıkça insanın ekonomik güvenceye daha çok ihtiyacı oluyor.	①	②	③	④	⑤
37.	İnsan yaşlandıkça yalnızlaşıyor.	①	②	③	④	⑤
38.	Yaşlılığımı aklıma getirmemeye çalışırım.	①	②	③	④	⑤
39.	Yaşlılığım için kaygılıyım.	①	②	③	④	⑤
40.	Yaşlanmak dediğin diğer insanlar için çekilmez hale gelmek demektir.	①	②	③	④	⑤
41.	Yaşlandıkça insan daha savunmasız hale geliyor.	①	②	③	④	⑤
42.	Yaşlanma hissi içimde çöküntü oluşturuyor.	①	②	③	④	⑤
43.	Yaşlandıkça saygı görürsün.	①	②	③	④	⑤
44.	Yaşlandıkça insanlar gençlerin maskarası olur.	①	②	③	④	⑤
45.	Yaşlılık yakınlarına yük olmaktır.	①	②	③	④	⑤

EK-5. Ölçek Kullanım İzni

ANKARA ÜNİVERSİTESİ :: [DKIM Failure] RE: Ölçek Kullanım İzni

 ANKARA
ÜNİVERSİTESİ

- yaslanma_otrar_olcek_puanlama.docx (~18 KB)
- yasililik_yaslanma_Makale.pdf (~496 KB)

Rıza Hocam Merhabalar,
Öncelikle ölçeğe gösterdiğiniz ilgi için teşekkür etmek isterim. Bitirme tezinizde "Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği"ni kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Ölçeği, puanlama bilgilerini ve kaynak göstermek için ihtiyaç duyabileceğini düşündüğüm yayınlanmış (makale) halini ekli dosyalarla gönderiyorum.
Başarılar ve kolaylıklar dilerim.

Mustafa OTRAR (Doç.Dr.)
T.C.Milli Eğitim Bakanlığı
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
Kurul Üyesi

Tel :
Faks :
e-posta (1)
e-posta (2).
URL :

[illegible]

-----Original Message-----

From:
Sent:
To:
Subject: Ölçek Kullanım İzni

Sayın Mustafa Otrar Hocam;
Ben Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencisi Rıza Yılmaz. Bitirme tezim kapsamında LGBTI+ların yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarını etkileyen bazı değişkenleri incelemek istiyorum. İzniniz olursa geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığınız Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği'ni bitirme tezim kapsamında kullanmayı planlıyorum. Uygun görürseniz ölçeği kullanmama yönelik izninizi ve ölçeğin kullanımına ilişkin bilgileri benimle paylaşırsanız çok sevinirim. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.
İyi çalışmalar dilerim.

Rıza Yılmaz
Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-6. Etik Kurul İzni

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

13.10.2021

Sayı : 56786525-050.04.04 / 249532
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

Sayın Rıza YILMAZ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

İlgi: 30/09/2021 tarihli başvurunuz.

"LGBTİ+'ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" başlıklı teziniz ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 11/10/2021 tarihli toplantısında alınan 15/164 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir. Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 11/10/2021
Toplantı Sayısı : 15
Karar Sayısı : 164

164-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğretim üyesi **Doç. Dr. Gonca Polat**'ın danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Rıza Yılmaz**'ın "LGBTI+'ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili 30/09/2021 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, **Doç. Dr. Gonca Polat**'ın danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi **Rıza Yılmaz**'ın "LGBTI+'ların Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili COVID-19 salgını nedeniyle; çalışma takviminiz de dâhil araştırmanızda oluşabilecek tüm değişikliklerin Etik Kurulumuza yazılı olarak bildirilmesi, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
11/10/2021

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı